

24 december 2009

ADVOCATENBLAD 16

Lotje van den Puttelaar, waarnemend deken, vertrekt

‘Ik ben liever een second man dan een first lady’

*Zaak-Enait:
tuchtrecht werd
politiek*

*Wetsvoorstel
Herziening: onrust
scheppende
symboolwetgeving*

*Vanaf januari
meer, en andere,
punten halen*

Niehoff Werning & Kooij
verzekeringsadviseurs voor advocatuur en notariaat

Erna of tijdens...

Vraag de gemiddelde advocaat wat hij of zij na pensionering gaat doen en het woord 'reizen' valt opvallend vaak. Vraag diezelfde man of vrouw waarom daarmee gewacht wordt tot dat moment en het blijft opvallend vaak angstvallig stil. Dat is jammer. En onnodig. Er zijn voldoende financiële mogelijkheden om de koffers ver voor de pensioengerechtigde leeftijd te pakken. Je moet alleen weten hoe je dat aanpakt. Bijvoorbeeld hoe je een goed pensioen opbouwt zonder daarvoor nu een torenhoge premie te betalen. Daarin zijn wij gespecialiseerd. Specifiek voor de advocatuur. Dus als u voor uw 65-ste al wilt varen, bel ons dan even.

www.nwk.nl

AR-lid Diana de Wolff verdedigt **de verordening die per januari de opleidingseisen verzwaaert en verbreed**. 'Acht van de tien advocaten zijn professionele mensen, maar om de zwakke broeders aan te kunnen spreken is zo'n regel nodig'

Waarnemend deken Lotje van den Puttelaar verlaat na vijf jaar de Algemene Raad. Strijdbaar: 'Het OM wijst teveel naar de advocatuur, maar heeft meer dan eens boter op het hoofd.'

De twee **wetsvoorstellen voor herziening** in strafzaken maken het novumbegrip onnodig complex, schenden fundamenten van het strafrecht en scheppen onrust voor gewezen verdachten en slachtoffers

.....
Een landelijke tucht-rechtdag lang spraken 180 aanwezigen over de **gesel van het tuchtrecht**. **694**

.....
Een **nieuw gedrags-rechthandboek** lijkt geschreven door een geduldige patroon die elke advocaat zich zou wensen. **696**

.....
Werkend in Barcelona: 'In een Spaans vonnis wordt weinig genuanceerd, weinig gepolderd'. **703**

.....
De officier van justitie bleek geen wettelijk **ontruimingsbevoegdheid** te hebben; een initiatiefwetsvoorstel doet pogingen hierin nu te voorzien. **708**

.....
Terugkijken op Schirmeistert/De Heus: 'Tweedehands auto's, dat gaat altijd mis'. **715**

.....
Verder...

Column: Mohammed locuta, causa finita 689 » Hoe handel ik Ordezaken digitaal af? 690 » Nieuwe gerechtelijke kaart 690 » 'Als ze advocaten doden' 692 » *Het kantoor* werkt aan zijn toekomst 693 » Tuchtrecht actueel 695 » Agenda 697 » *Nooit wijken* 706

Verordening vakbekwaamheid en bijbehorende besluiten 718 » **Permanente opleiding** 727 » **Personalia** 728 » **Tuchtrecht** 733

Omslagfoto:
Roel Dijkstra

Zaak-Enait: Tuchtrect werd politiek

'Orde moet intern debat voeren over diversiteit'

Tatiana Scheltema

Orderedacteur

De uitspraak van het Hof van Discipline waarin de eerdere berisping van advocaat Faizel Enait werd vernietigd, zorgde zo vlak voor de kerst voor veel ophef. De *usual suspects* (PVV, GeenStijl-reaguurders, Telegraaflezers) namen uitgebreid de tijd voor een ouderwets rondje moslim-bashing. Kamerleden buitelden over elkaar heen om de uitspraak te bekritisieren; staatssecretaris Albayrak haastte zich om wetgeving toe te zeggen als de Orde niet gauw zélf maatregelen nam.

Behalve de PVV zette vooral CDA-kamerlid Sybrand Van Haersma Buma publiekelijk 'grote vraagtekens' bij de uitspraak en de motivering. Buma kreeg naar eigen zeggen 'enorm veel' reacties over dit onderwerp van 'bezorgde burgers' uit het hele land. 'Mensen maken zich zorgen over het gebrek aan respect, uiteindelijk over de uitspraak. In Nederland geldt de Nederlandse cultuur, en in die cultuur ga je staan voor de

'Om het volk z'n angst weg te nemen zijn ze bereid om een grondrecht af te nemen.' En: 'de mensen hebben nu behoefte aan duidelijkheid, aan dit soort regels.'

rechter. Enait provoceert. En door deze uitspraak wint de provocateur. Dat kan toch nooit de bedoeling zijn.'

Dat Faizel Mohammed Enait provoceert, bestrijdt niemand. 'Maar hij heeft wel lef,' zegt de Haagse advocate Famile Arslan over haar geloofsgenoot. Arslan draagt zelf een hoofddoek en staat daarom in het boekje *Nooit Wijken* dat de Orde onlangs uitgaf. Haar hoofddoek is een teken van haar religieuze beleving, en in de rechtzaal draagt zij hem ook. Ze krijgt er wel eens opmerkingen over, maar de Orde heeft nooit geprobeerd het te verbieden. 'Toen ik werd beëdigd was de

sfeer ook heel anders,' zegt Arslan. 'En bovendien had ik al een mediatraining gevolgd.'

Arslan vindt de situatie die nu is ontstaan hoogst ongelukkig. 'De staatssecretaris moet zich niet met gedragsregels van de Orde bemoeien,' zegt ze. 'Albayrak moet politiek bedrijven, en ons als beroepsgroep met rust laten. Wij zijn nog altijd de hoeders van de rechtstaat. Wij kunnen heel goed onze eigen regeltjes bedenken – daar zijn we voor opgeleid. Maar we moeten de discussie over diversiteit binnen de balie wel voeren.'

De roep om regels ergert ook oud-hoogleraar migratierecht en oud-advocaat Ulli d'Oliveira. 'Wilden we juist niet minder, in plaats van meer regels?' Volksvertegenwoordigers die daarom vragen praten het volk alleen maar angst aan, in plaats van die weg te nemen, vindt hij:

Vers van de pers is de essaybundel 'Enait: Wegwijzer of valse profeet? Over grote woorden en kleine daden' dat vorige week verscheen bij Uitgeverij Boom. Hierin laten Nick Huls en Elfahmi El Bouazati, Peter Ingelse, Ties Prakken, Willem Schinkel, Henk Oosterling en Mohammed Faizel Enait zelf hun licht schijnen over de kwestie.

'Om het volk z'n angst weg te nemen zijn ze bereid om een grondrecht af te nemen. Dat is een slechte deal. En om de eerbied voor de rechtspraak af te dwingen wordt een uitspraak van het Hof van Discipline door de politiek onderuit gehaald. Tel uit je winst.'

Het is überhaupt nog maar de vraag hoe zo'n regel eruit zou komen te zien. 'Moet je een verordening maken op het dragen van tulbanden of baretten? Bij kinderrechtspraak wordt nu bijvoorbeeld al geen toga gedragen. Voor al dat soort uitzonderingen – denk aan boeddhisten, gehandicapten – moet een uitzondering gemaakt worden. Je haalt ongelofelijk veel overhoop.'

Ook d'Oliveira vindt dat de staatssecretaris lang voor haar beurt spreekt, 'gegeven de verhouding tussen advocatuur en de regering.'

Wat zegt het eigenlijk over de positie van de Orde, als die zich door de staatssecretaris en de kamer met een wet laat dreigen als er niet snel een verordening komt? Oud-deken Els Unger: 'Ik heb de uitspraak niet gelezen, maar zo'n verhit debat in de Kamer

Column

Harry Veenendaal

Mohammed locuta, causa finita

De Amsterdamse liberaalvrijzinnige advocaat Gerard Spong en de moslim-fundamentalistische Mohammed Enait zijn het met elkaar eens: een advocaat hoeft niet op te staan voor de rechter. Een interessant Spong-Enait pact, gebaseerd op een klassiek voorbeeld van begripsverschil bij terminologische gelijkheid. Bij Spong ligt namelijk geen loyaliteitsconflict aan zijn opvatting ten grondslag: enkel pragmatisme. Bij Enait ligt dat anders. Daarom had het Hof van Discipline de uitspraak van de Raad van Discipline niet mogen vernietigen. De uitspraak etaleert een schokkend gebrek aan historisch inzicht.

Terug naar de verzuilde zomer van 1954. Protestantse en katholieke politici hadden indertijd er een handje van om wetten die door de Tweede Kamer werden aangenomen, naast zich neer te leggen zodra dit in strijd was met hun christelijke levensopvatting. Voor sommige katholieke politici gold lange tijd 'Roma locuta, causa finita': de paus heeft het laatste woord. Mutatis mutandis gold voor sommige protestantse politici de lutherse verontschuldiging 'hier sta ik, ik kan niet anders'. Gevolg: sommige wereldlijke wetten of rechterlijke uitspraken hadden een beperkte reikwijdte en eindigden bij de dictaten van het kerkelijke recht. In essentie ging het hier om een persoonlijk loyaliteitsconflict tussen kerk en staat: wie heeft het hoogste gezag? De vraag is indertijd veelvuldig gesteld of je in die persoonlijke omstandigheden politicus, diplomaat, advocaat of rechter moet willen zijn. De ontzuiling vanaf de jaren zestig heeft deze tamelijk imbeciele opvattingen gelukkig voor het grootste deel achterhaald.

En dan is daar ineens de moslim-fundamentalist Mohammed Enait die opnieuw een variant van hetzelfde achterlijke loyaliteitsconflict poneert. Initieel lachwekkend, maar plotse-ling bloedserieus door de uitspraak van het Hof van Discipline. Het opstaan voor een rechter heeft er niet mee te maken dat personen gelijkwaardig zijn volgens de Koran, de bijbel of Suske & Wiske. Het opstaan voor de rechter symboliseert dat beide partijen het rechterlijke college accepteren als hoogste gezagsorgaan. Belangrijker: de uitspraak van de rechter wordt gerespecteerd en partijen leggen zich neer bij een voor hen nadelige uitspraak. Door te weigeren op te staan voor de rechterlijke macht, erkent Enait uiteindelijk niet de rechter als hoogste gezag op grond van zijn geloof.

Dat het Hof van Discipline juist dit argument accepteert, opent de weg naar een oude pendant in een nieuw jasje: Mohammed locuta, causa finita.

Wat zei het Hof eigenlijk – en wat de staatssecretaris?

Het Hof van Discipline heeft op 11 december jl. de berisping van advocaat Enait vernietigd, die de Haagse Raad van Discipline hem gaf omdat hij niet wilde opstaan voor de rechter, forse kritiek had op een rechter in een eerdere zaak, en een 'islamitisch hoofddeksel' droeg. (Zie voor de beslissing zelf de rubriek Tuchtrecht, achterin dit nummer.)

Met het opstaan wordt volgens het Hof weliswaar respect voor de rechterlijke macht betuigd, 'een niet geheel vrijblijvend gebruik', maar deze regel moet worden uitgelegd in zijn maatschappelijke context. Enait kan aanspraak maken op respect voor zijn geloofsovertuiging en 'een daarmee gepaard gaande uiting, die overigens niet besloten hoeft te liggen in een erkende godsdienst, maar ook kan zijn gelegen in een eigen exegese van de advocaat.' Aan de gewoonte om op te staan wordt niet meer streng de hand gehouden. Rechters hechten er lang niet altijd sterk aan, en zijn vaak al vóór binnenkomst van partijen in de zaal aanwezig. Er is ook niet gesteld of gebleken dat de advocaat de intentie had om minachting te tonen.

Wat de uitlatingen over de rechter aangaat, kan Enait zich beroepen op zijn vrijheid van meningsuiting. Als advocaat moet hij weliswaar 'volgens vaste Straatburgse jurisprudentie, niet bijdragen aan een ondermijning van "the authority and impartiality of the judiciary"'. Maar Enait sprak over 'typisch opvattingen van een witte rechter', en dat 'hoeft op zichzelf niet beledigend te zijn.' Dat die rechter volgens Enait ook nog eens 'uit een boerengat is gekropen', is wel een denigrerende uitlating. Dit wordt verontschuldigd door

het feit dat hij persoonlijk bij de zaak betrokken was, en ook nog onervaren, één maand na zijn beëdiging.

Volgens het Hof blijkt ook uit het dragen van het afwijkende hoofddeksel – naar huidige Nederlandse maatschappelijke opvattingen aangemerkt als aanvaardbare kleding met een religieuze achtergrond – niet dat de advocaat de intentie had om minachting voor de rechterlijke macht tentoon te spreiden.

In haar brief aan de Tweede Kamer (14 dec. jl.) geeft staatssecretaris Albayrak de uitspraak bondig weer, maar laat het beroep op godsdienstvrijheid en vrijheid van meningsuiting ongenoemd, de grondrechten die het Hof ten grondslag legde aan zijn uitspraak.

Ze stelt vervolgens: 'Respect voor onze rechtsstaat en de daarin fungerende instituties dient zich in de eerste plaats te uiten in het eerbiedigen van formele regels en rechterlijke uitspraken. Een samenleving bedient zich echter ook van rituelen om waarden te benadrukken die het gezag van de instituties van de rechtsstaat kracht bijzetten.'

De staatssecretaris rekent erop dat de Orde nu regels stelt die advocaten verplichten op te staan voor de rechter, nu 'de hoogste tuchtrechter heeft vastgesteld dat er geen wettelijke norm is' die hiertoe verplicht. Dat de Orde 'vooreerst zelf regels stelt' ligt voor de hand en 'past ook bij een publiekrechtelijke beroepsorganisatie, waarvan bij uitstek verwacht mag worden dat zij weet welke algemene (fatsoens)normen binnen de beroepsgroep dienen te gelden. Ik zal een en ander nauwlettend volgen teneinde zonodig passende (wettelijke) maatregelen te overwegen.' (LH)

is natuurlijk incidentenpolitiek. Men grijpt elke gelegenheid aan om de normen- en waarden-discussie te voeren. Dan móet de staatssecretaris wel roepen dat ze een regeling overweegt – dat kun je altijd makkelijk zeggen, 'overwegen'. En op grond van mijn ervaring in Den Haag denk ik dat het ministerie zal hopen dat deze storm snel weer overwaait.'

Toch lijkt deze incidentenpolitiek wel te werken. Dat de Orde nu bekijkt of er een nieuwe gedragsregel kan komen, vindt Haersma Buma een goede zaak. 'Als er al iets is veranderd in deze maatschappij, is het dat mensen nu behoefte hebben aan duidelijkheid, aan dit soort regels.'

Berichten van de orde

Hoe handel ik Orde-zaken digitaal af?

Vanaf 1 januari a.s. kunt u uw Orde-zaken digitaal afhandelen (zie ook het Advocatenblad van 13 november jl.). Wat heeft u hiervoor nodig en hoe werkt het?

Voor de digitale afhandeling van Orde-zaken heeft u een BalieNet-certificaat, de inloggegevens voor 'loket.rechtspraak.nl' (Digitale rol) of 'mijn raad' (Raad voor Rechtsbijstand) nodig, en een BerichtenBoxadres.

Aanvragen Certificaat, inloggegevens en Box

Als u het BalieNet-certificaat nog niet heeft, kunt u het aanvragen bij: certificaat@advocatenorde.nl. De inloggegevens kunt u via de site waar de formulieren staan, aanvragen. Het kan een paar dagen duren voordat u deze gegevens ontvangt. Binnenkort wordt het mogelijk op hetzelfde moment het BalieNet-certificaat en de inloggegevens aan te vragen.

Verder heeft u een BerichtenBoxadres nodig. Dit kunt u aanvragen op www.antwoordvoorbedrijven.nl, dit gaat heel snel.

Hoe werkt het?

Pas als u alle benodigde gegevens heeft, kunt u aan de slag. Via de site van de landelijke Orde of de lokale Orde komt u op de pagina waar de aanvraagformulieren staan. Dan komt u met uw BalieNet-certificaat en de inloggegevens bij het door u gezochte formulier. Dit formulier is deels al ingevuld met de bij BAR bekende informatie. Ook wordt aan-

gegeven welke documenten u dient bij te voegen. Op het formulier wordt u ook gevraagd aan te geven of u gebruik wilt maken van de BerichtenBox en wat uw BerichtenBoxadres is.

Als de voorgevulde informatie op het aanvraagformulier niet klopt, dient u dat op de gebruikelijke wijze door te geven via het BAR-mutatief formulier, op www.barbeheer.nl. U kunt het niet wijzigen op het aanvraagformulier voor de vergunning.

Als u het formulier heeft ingevuld, ondertekend en verzonden, ontvangt u van het ingevulde formulier een pdf-bestand in uw BerichtenBox. Hetzelfde pdf-bestand wordt ook in de BerichtenBox van de lokale of landelijke Orde gezet. De verdere afhandeling vindt ook via de BerichtenBox plaats. Dit betekent dat een verzoek om aanvullende informatie aan u door de lokale of landelijke Orde via de BerichtenBox tot u wordt gericht. Deze aanvullende informatie stuurt u vervolgens weer via de Berichten-

Box. De beslissing ontvangt u ook in de BerichtenBox.¹

Mocht u het niet eens zijn met de uiteindelijke beslissing, dan zal het bezwaar niet via de BerichtenBox lopen. Dat gaat nog op de gebruikelijke manier.

(Marieke van der Pijl, beleidsadviseur Orde)

¹ U kunt natuurlijk ook het formulier invullen en het pdf-formulier dat u per e-mail ontvangt samen met de eventuele bijlagen per fax of post versturen aan de landelijke of lokale Orde.

Bestuur Jonge Balie Assen 2009-2010

Voorzitter: mw. mr. J. (Jantien) Jansen-Borsch te Assen; secretaris: mr. J.M. (Marijn) Jansen te Peize; penningmeester: mw. mr. M. (Marion) Arends te Assen; algemeen lid: mr. E.P. (Ernst) Eujen te Zuidwolde; algemeen lid: mw. mr. J. (Jorien) Blaauw te Emmen. Secretariaat: mr. J.M. Jansen, Postbus 16, 9320 AA PEIZE, tel. 050-5020361, fax: 050-5013574.

Nieuwe gerechtelijke kaart

In de toekomst zal de rechtspraak worden georganiseerd in elf arrondissementen en vier ressorten. Dat schreef het kabinet vorige maand aan de Tweede Kamer. Daarmee volgt het kabinet grotendeels het advies van de Raad voor de Rechtspraak. De gerechten binnen

een regio zullen bestuurlijk fuseren. Het kabinet wijst twintig wettelijke vestigingsplaatsen aan: alle huidige arrondissementshoofdplaatsen met uitzondering van Dordrecht en Lelystad dit tegen de zin van de Raad. Twaalf plaatsen worden daarnaast bij Amvb aangewezen als zittingsplaats. Behalve Dordrecht en Lelystad zijn dat Amersfoort, Apeldoorn, Bergen op Zoom,

Enschede, Gouda, Haarlemmermeer, Leiden, Nijmegen, Tilburg en Zaanstad. Arnhem, Amsterdam, Den Haag, Den Bosch en Leeuwarden worden wettelijk vastgelegd als vestigingsplaats van de gerechtshoven. Het kabinet meent dat de reorganisatie per saldo geen geld hoeft te kosten en stelt daarom geen extra middelen beschikbaar.

De Permanente Opleiding is dood, leve de Vakbekwaamheid

Verantwoordelijk AR-lid Diana de Wolff en Orde-beleidsadviseur Marieke van der Pijl lichten de per 1 januari a.s. verzwaarde én herziene opleidingseisen toe. 'Met kantoorgenoten bij de lunch het laatste arrest van de Hoge Raad over kennelijk onredelijk ontslag doornemen, is niet genoeg.'

.....
Arnoud Veilbrief
 journalist

Diana de Wolff zei het al in het aprilnummer van het *Advocatenblad*. Er kwam een herziening van de Permanente Opleiding aan – maar we waren het even vergeten – die hard nodig zou zijn omdat de opleiding 'een beetje sleets' werd en 'te weinig prikkelde'. De opleiding deed te weinig recht aan de diversiteit binnen de advocatuur. En in het ontbreken van structurele feedback liep de advocatuur achter op andere beroepsgroepen.

Onder leiding van De Wolff en Marieke van der Pijl als secretaris van de commissie Vakbekwaamheid (waarin ook het College van Afgevaardigden was vertegenwoordigd) werd de nieuwe verordening opgesteld. Niet als een van boven opgelegd stuk, zegt Van der Pijl, maar nadrukke-

lijk in samenwerking met de beroepsgroep. 'De commissie Vakbekwaamheid bestond uit negen advocaten, van eenpitter tot deken. Op basis van hun opmerkingen is de verordening bijgeschaafd.' En nu ligt er dan de nieuwe, op 3 december jl. door het College van Afgevaardigden vastgestelde Verordening op de vakbekwaamheid.

A-merk onder juridische bijstandsverleners

Zichtbaar maken aan de buitenwereld wat de Orde doet aan kwaliteitsbeleid was een van de redenen om met de verordening te komen, zegt Diana de Wolff in haar Utrechtse werkkamer. 'De commissie Van Wijnen had ons dat ook als huiswerk gegeven. Wat verwacht je van de balie in 2010, daar wilden we over nadenken. Rechters doen aan intervisie, artsen moeten extra punten halen voor hun registratie, wij sukkelden daar een beetje achteraan.'

De verordening bestaat uit drie hoofdthema's: vakbekwaamheid, betamelijkheid, en organisatie van kantoor en

organisatie. 'Veel advocaten denken dat als je een goede jurist bent, je automatisch een goede advocaat bent. Dat is niet zo', zegt De Wolff. 'Vakbekwaamheid omvat veel meer dan dat, heeft ook te maken met je attitude als advocaat. Aan de betamelijkheid is inhoudelijk niets veranderd, die is slechts naar het niveau van de verordening getild. De normen voor kantoororganisatie stonden al in het regelingenbundeltje van de Orde. Nieuw is dat deze verordening al die zaken samenbrengt.'

Oude wijn in nieuwe zakken dus? Zeker niet. Ten eerste is het aantal punten dat jaarlijks moet worden behaald voor het onderhouden van kennis en kunde gestegen van 16 naar 20. Ten tweede moeten kantoren vanaf 1 januari inzichtelijk maken hoe zij de organisatie van hun kantoor en de dienstverlening aan de cliënt hebben geregeld, een verplichting die tot nu toe alleen werd gecontroleerd voor de gefinancierde rechtsbijstand. En er komt structurele aandacht voor professionele feedback.

'De stijging met vier punten is niet echt spectaculair', zegt De Wolff. 'Naar mijn smaak had het wat meer mogen zijn, maar dit was de gulden middenweg. We horen wel eens vragen waarom die punteneisen überhaupt nodig zijn. Advocaten zijn toch professionele mensen? Wel, voor acht van de tien is dat zo. Maar om de zwakke broeders aan te kunnen spreken is zo'n regel toch nodig.'

Zijn er meer zwakke broeders dan voorheen, is dat de reden?

Nee. Die was gelegen in het feit dat het de advocatuur de afgelopen vijftien jaar een moeilijker beroep geworden. De juridische complexiteit neemt toe, onder andere doordat het Europese recht steeds belangrijker wordt. Ook rechters zijn niet altijd voldoende toegerust om problemen vanuit een Europeesrechtelijke optiek te bekijken. We willen als advocatuur een A-merk zijn onder de juridische bijstandsverleners. En dan is zo uur het minimum. Gelukkig schieten de meesten daar bovenuit.'

Diana de Wolff (links) en Marieke van der Pijl

.....
 'Acht van de tien advocaten zijn professionele mensen, maar om de zwakke broeders aan te kunnen spreken is zo'n regel nodig'

Als je van je vak houdt, schrijf je toch uit jezelf een artikel voor een vaktijdschrift, of volg je een cursus?

‘Willen is één ding, doen is weer wat anders. Ook voor degenen die serieus met hun vak bezig zijn, is het belangrijk een norm te stellen. Een jaar is zo voorbij. Op zo’n moment dan denk je: ik heb het druk gehad met dossiers, zaken, het kantoorbeleid, het begeleiden van stagiairs. Maar heb ik nou echt geïnvesteerd in kennis, laat staan in mijn kunde? We willen bij de balie het besef erin houden dat je af en toe terug moet naar de schoolbankjes, om je kennis op te frissen.’

Er zijn ook bepaalde onderwerpen geschrapt uit de puntenlijst.

De Wolff: ‘Ja, managementvaardigheden bijvoorbeeld. Van een cursus als “Hoe word ik compagnon?” word je geen betere advocaat.’

Van der Pijl: ‘Dat geldt ook voor het bezoeken van het Jaarcongres van de Orde. Daar kon je voorheen twee punten voor krijgen. De commissie Vakbekwaamheid vond unaniem dat zulke activiteiten te licht waren om te worden gehonoreerd met punten.’

.....
‘Kan er iemand bij je termijnagenda als je dood neerval?’
.....

Beoordelen jullie ook strenger waar advocaten zich kunnen laten bij-scholen?

De Wolff: ‘Juist niet. We leggen de lat hoger, maar geven de balie meer vertrouwen in het zelf organiseren. De gedachte is: de meeste advocaten weten uitstekend waarom ze moeten investeren, beloon ze dan ook als ze dat zelf doen.’

‘Veel grote kantoren zijn erkend als opleidingsinstituut, daar hebben ze ook veel in geïnvesteerd. Wat ons betreft kunnen ook kleine kantoren de handen ineenslaan en hun onderwijs organiseren door bijvoorbeeld een hoogleraar uit te nodigen een college te geven. Je moet alleen wel kunnen laten zien dat het wat voorstelt. Gewoon met je kantoorgenoten bij de lunch het laatste arrest van de Hoge Raad over kennelijk onredelijk ontslag doornemen, is niet genoeg. Zorg dat er een nette jurisprudentiemap ligt en dat die cursus ergens over gaat, dan hoeft je van ons geen dure auditprocedure in te gaan.’

Wat houdt structurele feedback in?
De Wolff: ‘Intercollegiale toetsing is vakinhoudelijk van aard. Intervisie heeft meer betrekking op je houding, je optreden als advocaat. Beide zijn uitstekende kwaliteitsinstrumenten. In de familierechtpraktijk is er al enige jaren ervaring mee en de kantoren die er aan mee doen vinden dat het echt een impuls geeft aan hun kennis en kunde.’

Van der Pijl: ‘Bij grotere kantoren kun je nog wel eens bij iemand binnenlopen, maar voor eenpitters en kleinere kantoren is het lastiger te organiseren. Daarin gaat de Orde een coördinerende rol spelen. Er stromen nu al mailtjes binnen van advocaten die activiteiten willen organiseren of zich juist graag willen aanmelden. Een werkgroep gaat hiermee aan de slag.’

De Wolff: ‘Advocaten die werken op grote kantoren kunnen er ook baat bij hebben. Men werkt natuurlijk in teams en neemt elkaar wel waar, maar dat is nog geen gestructureerde feedback. Het moet ook plaatsvinden in een setting waar je veilig genoeg voelt om je twijfels te uiten.’

Alle kantoren moeten hun kantoororganisatie en dienstverlening beschrijven. Waarom eigenlijk?

De Wolf: ‘Opnieuw omdat we minimumnormen in de kwaliteit willen opstellen. Hoe doet het kantoor aan termijnbewaking, wordt er standaard een ontvangstbevestiging verstuurd, is het tarief duidelijk meegedeeld, kan er iemand bij je termijnagenda als je dood neerval? Toen ik nog audits deed voor de sociale advocatuur merkte ik dat dit lang niet altijd geregeld was. Een cliënt moet erop kunnen vertrouwen dat zijn zaak dan wordt overgenomen door een andere advocaat, die direct inzicht heeft in alle feiten en termijnen.’

Van der Pijl: ‘We maken het zo eenvoudig mogelijk. Er komt een kantoorhandboek in de vorm van een gebruiksvriendelijke, modulaire applicatie. Daar zijn we nog druk mee bezig. We kunnen wel snel iets in elkaar flansen, maar het is beter om er even voor te gaan zitten en er een echt bruikbare tool van te maken. Vooralsnog moet de aangifte nog los van dit handboek worden gedaan, maar het zou mooi zijn als we het elektronische handboek en de aangifte zouden kunnen integreren.’

Vervolgde advocaten

.....
Stichting Advocaten voor Advocaten

‘Als ze advocaten doden is niemand meer veilig’

De Filippijnse mensenrechtenadvocate Connie Brizuela wist ergens dat ze risico zou kunnen lopen toen ze besloot mee te

gaan met de groep politici, journalisten, advocaten en andere belangstellenden om een kandidaat voor de Filippijnse gouverneursver-

kiezings aan te melden. Eind 2008 had Connie nog uitvoerig gesproken met de leden van een L4L-missie, die op de Filippijnen onderzoek deed naar moorden op en bedreigingen tegen advocaten en rechters. Ze vertelde van de vele doodsbreidings die zij vanwege haar werk ontving. Die waren zo ernstig, dat ze zelfs was verhuisd naar een ander eiland. ‘If they can kill lawyers, they can kill practically anybody’, zei ze

tegen de missie, om er aan toe te voegen dat ze zich er door bedreigingen nooit van zou laten weerhouden haar werk te doen. Connie was één van de zesenvijftig leden van de groep die op 23 november 2009 op het Filippijnse eiland Mindanao werden ontvoerd en op gruwelijke wijze vermoord door aanhangers van een rivaliserende politieke clan.

De dood van Connie Brizuela was aanleiding voor

Het kantoor

werkt aan zijn toekomst

.....
Dolph Stuyling de Lange

L ang was een kantoor vooral het dak boven de professional: meer een organisatie van individuele professionals, dan een professionele organisatie. Iedereen deed wat hem of haar het beste leek: het soort cliënten, de manier van praktijk voeren. Zolang men maar een zekere winstbijdrage leverde, liet de rest je met rust. Cliënten waren van de advocaat – het waren geen kantoorcliënten. “Kwaliteit” sloeg alleen op juridische producten.

Maar de wensen van cliënten veranderen. Ze worden mondiger en kritischer. Ze willen professionals die meedenken, die niet alleen het recht kennen, maar ook hun bedrijf en hun markt. Tot voor kort was kennis nog iets bijzonders, maar dankzij

de computer en Google is dat niet meer het geval. Het kantoor dat cliënten ook over de grenzen van specialisaties heen goed en snel kan helpen, in begrijpelijke taal en tegen een transparante prijs, heeft een groot voordeel. Het notariaat laat zien wat er gebeurt als je te lang de tekenen van verandering ontkent

Ook de medewerkers – juristen en support – zijn anders dan 10 of 20 jaar geleden: minder honkvast, meer aandacht voor work-life balans. Steeds vaker zie je dat stagiaires/medewerkers niet – zoals vroeger – 7 jaar of langer blijven voordat ze eventueel verkassen, maar dat ze al na 3 tot 5 jaar vertrekken.

Met de maatschapvorm voor een kantoor is ook nu niets mis: professionals functioneren het best als ze betrokken zijn, inspraak hebben. Wat moet er dan ver-

anderen? Drie dingen: 1: een concrete strategie, 2: echte ontwikkeling van medewerkers en 3: betere communicatie.

Allereerst is een kantoorstrategie nodig: t.o.v. de cliënt (Waarom zou ik van de 3 duizend advocatenkantoren voor dit kantoor kiezen?) en t.o.v. de medewerkers (Begrijp ik het toekomstbeeld van deze organisatie?). Dat vergt wel dat die strategie concreet en specifiek is – tot welk gedrag moet het leiden? En verder dat iedereen zich ook aan die strategie houdt: te vaak was dat iets voor de medewerkers, en laptten juist de *prima donna*-partners het aan hun laars. Ook is er behoefte aan gestructureerd beleid om de medewerkers te helpen bij hun ontwikkeling: als ze kunnen werken met goede professionals, serieus genomen worden (behoorlijke feedback

en af en toe een compliment) en voelen dat ze ‘groeien’ als professional, zullen ze met meer enthousiasme (blijven) werken. Dus: goede beoordelingsystemen, assessments, betrekken bij de praktijk (mee naar besprekingen, uitleggen wat de cliënt echt wil) etc..

En tot slot betere communicatie: waar staat het kantoor voor? Waar gaat het heen? Waarover denken we? Hoe beoordelen we de medewerkers. Op dit punt is veel te verbeteren – zelfs binnen de maatschap is communicatie vaak beneden peil.

Een kantoor dat deze punten op orde heeft, kan met een gerust hart de toekomst tegemoet.

.....
Gouden tip: voer strategie uit, ontwikkel medewerkers en communiceer

L4L om er voor te pleiten dat er een einde komt aan de straffeloosheid op de Filipijnen. In een gesprek met de Nederlandse mensenrechtenambassadeur Arjan Hamburger, kort na 23 november, is dat door L4L aan de orde gesteld. Bijna ironisch was het dat vlak daarvoor de Filipijnen ook zorgden voor goed nieuws. De EU gaat het land met 3,9 miljoen euro steunen bij het bestrijden van buitengerechtigde execu-

ties. Doel is onderzoeks- en opsporingsmethoden te verbeteren, waardoor meer daders kunnen worden gepakt en veroordeeld.

Een ander hoopgevend bericht was dat de aanklachten tegen arbeidsrechtadvocaat Remigio Saladero zijn afgewezen. Door het slechte weer kon de L4L-missie Saladero in 2008 niet in zijn cel bezoeken. Eind 2008 was de advocaat samen met andere mensenrechtenactivisten beschuldigd van

betrokkenheid bij moord en brandstichting. Zijn gevangenzetting werd gezien als ‘gefabricerd’ en puur politiek en leidde tot internationale protesten, onder meer door L4L.

Begin december 2009 werd hij van alle verdenkingen vrijgesproken. Zowel zijn verhaal als de tragische dood van Connie Brizuela herinneren ons eraan dat wij ons zullen moeten blijven inzetten voor bedreigde collega’s wereldwijd.

• Voor informatie over de situatie in de Filipijnen of over de Stichting Advocaten voor Advocaten kunt u contact opnemen met Adrie van de Streek via e-mail infoAadvocatenvooradvocaten.nl of bezoek de website www.advocatenvooradvocaten.nl. Daar leest u ook hoe u donateur kunt worden. Rekeningnummers: ABN 489.938.655; Postbank 433.83.27 (Amsterdam).

De gesel van het tuchtrecht

Tuchtrecht is niet bedoeld om verhaal te halen. Niet voor boetes, wraak of schadevergoedingen. Het moet ervoor zorgen dat de leden van een beroepsgroep zich houden aan hun gedragsregels. Daarover ging de landelijke themadag Tuchtrecht, op 11 december in Amersfoort.

.....
Jolanda aan de Stegge
journalist
.....

In de wereld van het tuchtrecht is nogal wat gaande. De consument verliest het vertrouwen in beroepsgroepen die achter gesloten deuren onwelgevallige zaken afhandelen. Voor de buitenstaander lijkt dat teveel op vriendjes die elkaar de hand boven het hoofd houden. De roep om onpartijdigheid, onafhankelijkheid, transparan-

tie en voortvarendheid van de tuchtrechtspraak klinkt dan ook steeds luider, ook in de Tweede Kamer. Tijdens de themadag bleek verschillend te worden gedacht over een verder aangescherpt tuchtrecht. Terwijl de meerderheid het eigen tuchtrecht steeds meer als een bedreiging leek te ervaren, vond een enkeling dat de ramen wagenwijd open moeten en dat bijvoorbeeld ook buitenstaanders zitting moeten nemen in tuchtcolleges. De 180 aanwezigen zijn

werkzaam in beroepsgroepen waarvoor een wettelijk geregeld tuchtrecht geldt, zoals de advocatuur, het notariaat, de deurwaarderpraktijk, accountancy en medische wereld. Elke beroepsgroep hanteert verschillende regelingen, procedures en maatregelen. De dag is georganiseerd door het Studiecentrum rechtspleging (SSR) in samenwerking met de Nederlandse Orde van Advocaten (NOvA) en de Koninklijke Notariële Beroepsorganisatie (KNB).

Tuchtrecht wordt strenger

In de workshop over de filterfunctie van de deken in het advocatentuchtrecht (een van de negen workshops) bleek dat de klager de deken doorgaans als een hindernis beschouwt. De klacht komt immers bij hem terecht en

alleen wanneer hij een klacht ontvankelijk verklaart, stuurt hij die door naar de raad van discipline. Jaarlijks komen er ongeveer 4000 klachten bij de gezamenlijke dekens terecht, raden van discipline behandelen jaarlijks zo'n 1000 klachten. Zes tot zeven procent van de klachten wordt door dekens in den minne geschikt.

Leonie Rammeloo, advocaat bij Van Doorne en griffier van de raad van discipline in het ressort Amsterdam, besprak in een andere workshop de opzet en normstelling van het advocatentuchtrecht. Zij vertelde dat men vroeger vooral keek naar de vraag of eer en aanzien van de advocatuur waren geschaad, terwijl het nu vooral gaat om het openbaar belang. Het vertrouwen van de samenleving telt zwaarder. 'Werd vroeger geroepen: pas een beetje op

met het aangaan van een affectieve relatie met een cliënt van wie je de echtscheiding doet, nu hoor je: niet aan beginnen! Deelde een advocaat vroeger een klap uit in de dorpskroeg, werd vergoelijkend gezegd: dit speelt zich af in de privésfeer. Nu wordt gezegd: mag niet, fout! Het tuchtrecht wordt strenger, stelt zij vast.

Niet vertolkt

Vanzelfsprekend is niemand blij met een klagende cliënt, en geldende tuchtrechtregels kunnen hun doel voorbij schieten. Maar tijdens de tuchtrechtstag werd vooral gesproken over de gesel van het tuchtrecht. Nogal wat deelnemers leken te vergeten dat zijzelf, buiten werktijd, óók als moderne en kritische consumenten openheid en

transparantie. Van ambtenaren en deskundigen die hun pad kruisen. In Amersfoort waren jongere juristen opvallend afwezig en vrouwen vormden een kleine minderheid. Afwijkende meningen kwamen nauwelijks aan bod.

De directeur van het organiserende SSR, in haar slotwoord: 'Luister naar de rechtzoekende, mensen die de moeite nemen een klacht

te formuleren zijn betrokken mensen'. Maar eerder die dag werden de stemmen van beroerd behandelde cliënten helaas door niemand vertolkt. Omdat het tuchtrecht voor hen niet is bedoeld?

Tuchtrecht actueel

Zie voor de uitspraken *Tuchtrecht.nl*

Klachtreglement niet vrijblijvend

Als een advocatenkantoor een klachtreglement hanteert, moet het zich daaraan zal houden. Het is dan niet behoorlijk om niet schriftelijk te reageren op een klacht. Omdat de advocaat nadien herhaaldelijk zijn excuses heeft aangeboden – ook schriftelijk – legt de Raad van Discipline geen maatregel op.

Curator heeft schijn tegen
Ook een curator die advocaat

is en de kantoorgenoten die hem assisteren, kunnen zijn onderworpen aan de gedragsregels voor advocaten. In dit geval had de curator het curatorschap niet mogen aanvaarden wegens de schijn van belangenverstengeling. Eén van de kantoorgenoten voerde namelijk verweer in een kortgeding om een beslag op te heffen. De tweede kantoorgenoot handelde onbetamelijk door de declaratie te antedateren en de tenaamstelling en adressering te wijzigen. De curator en de twee kantoorgenoten zijn alle drie gewaarschuwd.

In rechte te respecteren belang bij citeren uit strafdossier

De tekst van geluidsbanden, die tot een strafdossier behoren, ter beschikking stellen aan de media, is in strijd met gedragsregel 10 lid 2 (in een strafzaak verstrekt de advocaat geen afschrift van processtukken aan de media. Maar in het geval waarover de Amsterdamse Raad van Discipline oordeelde op 29 juni jl werd niettemin het

dekenbezwaar verworpen omdat de advocaat een in rechte te respecteren belang van de cliënt verdedigde. Hij wilde namelijk met dat doorgeven werken aan een (verdere) correctie van het zeer negatieve imago van zijn cliënt, die van seksueel misbruik van zijn dochter werd verdacht. Het OM had inmiddels vrijspraak gevorderd en gekregen - reden waarom er bovendien geen opsporingsbelang meer kon worden geschonden.

NIEUWE UITGEVERIJ EN ADVERTENTIEWERVEN

Doordat vanaf januari a.s. Sdu Uitgevers de uitgever van het *Advocatenblad* is, en niet meer Reed Business/Elsevier Juridisch, veranderen de adressen voor redactie en advertenties.

Voorlopig adres redactie

l.hesselink@sdu.nl;
tel. 070-3789359;
fax 070 7999831.
Gratis abonnement Orde vd Dag
Stuur een e-mail naar advocatenblad@sdu.nl met onderwerp 'Inschrijven Orde van de Dag **Advertenties**
Om in het *Advocatenblad* te

adverteren in 2010 kunt u contact opnemen met Veerle Sanderink: 06-22948084; v.sanderink@sdu.nl (accountmanager advertentiemarkt Sdu Uitgevers). Voor meer informatie zie www.bereikdejurist.nl.

Bureau BDM neemt afscheid

Na ruim 15 jaar met veel plezier en inzet de advertentie-acquisitie voor het *Advocatenblad* te hebben verzorgd, moeten wij – Loes, Wiebe en Bas Brouwer van bureau BDM bv – u met ge-

mengde gevoelens meedelen dat met ingang van 1 januari 2010 de advertentie-acquisitie niet meer door ons wordt gedaan. Wij willen langs deze weg alle adverteerders hartelijk danken voor de plezierige samenwerking in al die jaren.

(Bureau BDM B.V.,
Alphen aan den Rijn)

recensie

Heer van oude stempel moppert niet

.....
Leonie Rammeloo
 redactielid

Begin deze maand overhandigde prof. Floris Bannier, bijzonder hoogleraar Advocatuur aan de Universiteit van Amsterdam, het eerste exemplaar van zijn *Zoals een behoorlijk advocaat betaamt aan algemeen deken Willem Bekkers*. Met dit boek is de advocatuur een handboek over gedragsrecht rijker.

Het boek behandelt uitgebreid en diepgaand de gedragsrechtelijke thema's die anno 2009 in elke praktijk spelen. Hoe ver strekt de geheimhoudingsplicht ten opzichte van je cliënt? Wanneer is sprake van een belangenconflict? Hoe ver reikt de zorgplicht ten opzichte van je cliënt, respectievelijk je wederpartij? Hoe ga je om met de media? Daartoe bespreekt Bannier alle voor de praktijk relevante gedragsregels aan de hand van hun ontstaansgeschiedenis en ratio, de tuchtrechtspraak (indien voorhanden) en zijn eigen ervaring als advocaat en deken. Daarmee gaat dit boek veel verder dan Banniers bewerking van de *'Boekman'*, het overzicht van tuchtrechtelijke jurispruden-

.....
 tie waarvan de 4^e druk twee jaar geleden verscheen.

Ook aan de orde komen praktische zaken als: hoe begint de relatie tussen cliënt en advocaat en – minstens zo belangrijk – hoe eindigt deze? Hoe ver gaat de verplichting tot confraternele welwillendheid? Kortom: dit boek – en dan vooral de hoofdstukken 4-12 – is een praktisch naslagwerk.

Enait in volgende druk?

Ter inleiding gaat Bannier ook in op de geschiedenis van de advocatuur en haar gedragsregels. De kritiek van buitenstaanders op de integriteit en de 'geldbelustheid' van de advocaat blijkt van alle tijden te zijn. Overigens kent dit eerste deel van het boek enige overlap met *Beroep: advocaat* (2005), dat Bannier met Nathalie Fanoy schreef voor de 'eigen' studenten van het keuzevak advocatuur.¹

Duidelijk is dat Bannier in dit boek veel meer zijn ei kwijt kon dan in de bewerking van de *'Boekman'*. Hij heeft zijn ervaring en visie beter kunnen benutten, ook

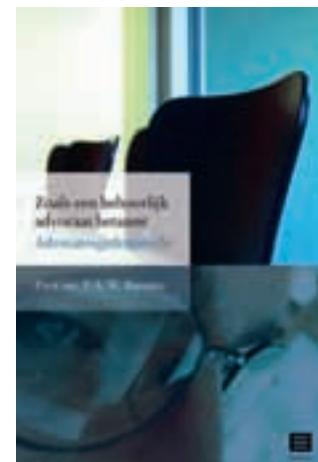
.....
 1 Overigens kan *Beroep: advocaat* ook goede diensten bewijzen aan de rechtenstudent die twijfelt over een loopbaan in de advocatuur. Mocht u nog op zoek zijn naar een kerstcadeau voor een student (klein)kind...

over onderwerpen waar de tuchtrechtspraak leemtes vertoont of te casuïstisch is om handvatten voor de praktijk te geven. Bovendien behandelt Bannier actuele ontwikkelingen die (nog) niet in tuchtrechtspraak zijn doorgedrongen, zoals de recente discussie over de kernwaarden en de oproep van P-G Brouwer aan de advocatuur om minder op de persoon van de officier te spelen. De uitspraak van het Hof van Discipline, exact een week na de presentatie van dit boek, over mr. Enait en diens weigering voor de rechtbank op te staan, zal ongetwijfeld in een volgende druk aan de orde komen.

Leer uit het hoofd

Bannier sluit elk hoofdstuk af met 'Commentaar', waarin hij uitdrukkelijk stelling neemt. Maar ook de rest van het boek is onmiskenbaar Bannier. Ook in de meer beschrijvende passages spreekt duidelijk een heer 'van de oude stempel' die hoopt dat de aloude waarden en normen binnen de advocatuur blijvend in acht worden genomen. Zijn toon is echter nooit mopperig, hij is eerder de ervaren en geduldige patroon die elke advocaat zich zou wensen.

Kenmerkend zijn ook de losse wijze waarop hij schrijft

.....
Zoals een behoorlijk advocaat betaamt. Advocatengedragsrecht
 Prof. mr. F.A.W. Bannier
 ISBN 978 90 466 0309 3
 173 p., € 24,95

en de talrijke verwijzingen naar literatuur (waaronder Bordewijk, uiteraard) en (soms eeuwenoude) grapjes en clichés over de advocatuur. Door selectief gebruik van spreektaal blijft serieuze of belerende thematiek toch luchtig en toegankelijk. Bijvoorbeeld: 'waarom mag een advocaat niet lekker op de tegenpartij en diens advocaat inhakken?'

In zijn nawoord verzucht Bannier dat hij eigenlijk zou willen zeggen: 'leer dit boek uit Uw hoofd, advocaat'. Maar hij mag het hardop zeggen. Bescheiden hoeft hij niet te zijn over een boek dat zo goed past, naast het *Vademecum* en de *'Boekman'*, op het bureau van elke advocaat.

agenda

SISTERS IN LAW op **maandag 11 januari 2010** wordt de documentaire 'Sisters in Law' ingeleid door Wilhelmina Thomassen (lid van de Hoge Raad). In de documentaire worden twee vrouwelijke juristen Bam en Ngassa gevolgd in het stadje Kumba (Kameroen) waar zij rechtvaardig maar streng recht spreken. De rechter en openbaar aanklager worden gevolgd tijdens hun werk. Zij krijgen te maken met kindermishandeling, verkrachting en scheidingen. De Erasmus School of Law en de bioscoop Cinerama nodigt studenten, medewerkers van Erasmus School of Law, advocaten, de rechterlijke macht en alle andere filmliefhebbers uit, om te genieten van de Right Movie Night. Aanvang 19:00 in de bioscoop Cinerama in Rotterdam, kosten € 5.

CRIMINALITEIT EN CRIMINALITEITSBESTRIJDING OP DE ANTILLEN Op **donderdag 21 januari 2010** organiseert het Willem Pompe Instituut voor Strafrechtswetenschappen van de Universiteit Utrecht samen met de Universiteit van de Nederlandse Antillen een conferentie over criminaliteit en criminaliteitsbestrijding op de Antillen. In maart 2010 zal een vervolgonferentie worden georganiseerd op de Universiteit van de Nederlandse Antillen op Curaçao. Tijdens de conferentie laten zowel

onderzoekers als praktijkmensen hun licht schijnen op het fenomeen van de criminaliteit op de Antillen en wat daar aan gedaan kan worden. De conferentie vindt plaats in de Winkel van Sinkel (Balzaal) – Oudegracht 158 – 3511 AZ Utrecht, de kosten zijn € 300, voor meer informatie: secretariaat van het Willem Pompe Instituut voor Strafrechtswetenschappen, tel 030 - 2537125 of via e-mail: wpi-congres@uu.nl.

ON THE BRINK OF EUROPEAN PATENT LAW In honour of Prof. Jan Brinkhof on the occasion of his retirement the conference 'On the Brink of European Patent Law' will be held on **monday 11 January 2010**. Prof. Brinkhof has dedicated his career as an academic, as a judge and as a practicing attorney to the development of truly European patent law. Leading patent judges, academics and practicing lawyers from Germany, England and The Netherlands and members of the Boards of Appeal of the European Patent Office will be discussing issues of European patent law. Topics as scope of protection, partial revocation, inventive step, prosecution history and contributory infringement are to a large extent harmonized and unified law. However, in the absence of a highest European court, it is up to national courts to develop a uniform ap-

plication and interpretation of European patent law and to provide the legal certainty and predictability that litigants need. Time: 09.30 am - 5.15 pm. Venue: Utrecht, Domplein 29, Academiegebouw – Senaatszaal. Contact person: Jeanne Wijnans, phone +31 (0)30-2537150.

FORENSISCH EN TECHNISCH ONDERZOEK, OPSPORING EN BEWIJSVOERING

Op **donderdag 21 januari 2010** organiseert Studieceterium Kerckebosch voor de zesde keer haar jaarcongres over ontwikkelingen op forensisch terrein. De organisatie vindt plaats in nauwe samenwerking met het Seminarium voor Bewijsrecht. Enerzijds is de dag bedoeld om de laatste ontwikkelingen in de uiteenlopende forensische wetenschappen en werkvelden te tonen en door te spreken. Daarbij komen vooral implicaties voor de opsporing, vervolging en berechting in strafzaken aan bod. Anderzijds is het uitdrukkelijk de bedoeling dat er uitwisseling van inzichten en ervaringen plaats heeft tussen vertegenwoordigers van de verschillende betrokken beroepsgroepen. Ter oriëntatie start het congres met twee prominente sprekers in een plenaire sessie. Daarna volgt een groot aantal praktische workshops. Het congres zal plaatsvinden in het Hotel-Congrescentrum Oud London – Zeist.

colofon

89e jaargang –
24 december 2009 – nr. 16
Verschijnt elke drie weken.

Het **Advocatenblad** is het officiële orgaan van de Nederlandse Orde van Advocaten en wordt uitgegeven door Reed Business bv. De inhoud wordt samengesteld door de van de Orde onafhankelijke redactie, behalve de rubrieken Van de Orde en Disciplinaire beslissingen.

Redactie
mr. L. Bakers
mr. K.A. Boshouwers
mr. A. Groenewoud
dr. L. Hesselink
mr. M.R. Maathuis
mr. R. Malewicz
mr. C.C. Oberman
mr. G.J. van Oosten
mr. M.A.R.C. Padberg
mr. L.H. Rammeloo
mr. drs. Th.C. van Schagen
mr. P.H.E. Voûte

Redactionele bijdragen
Artikelen, met een maximum van 2000 woorden, zijn van harte welkom.

Opleidingspunten verdienen
Het schrijven van 500 woorden 'rechtsliteratuur' levert 1 opleidingspunt op (art. 1 onder f.-3 Verordening op de Permanente Opleiding).

Eindredactie
Linus Hesselink

Bureau- en beeldredactie
Charlotte Helmer

Orderredacteur
Tatiana Scheltema

Art-direction
PatK, Patrick Keeler

Vormgeving
Dimdim, Dmitry de Bruin
Dik.nu, Dik Visser

Illustratie
Floris Tilanus

Correctie
Sandra Braakmann
Carlijn Urlings

Druk
Den Haag Offset, Rijswijk

Digitaal archief
Advocatenblad sinds 1996
www.advocatenorde.nl,
voor houders van het (gratis)
Baliencertificaat

Juridische vacatures
www.jbb.nl

Orde van de dag
Gratis abonneren op de wekelijkse nieuwsbrief voor advocaten? Stuur een e-mail naar enova@reedbusiness.nl met als onderwerp Inschrijven Orde van de dag.

Abonnementen
Alle advocaten, leden van de Nederlandse Orde van Advocaten, ontvangen het blad gratis. Adreswijzigingen: Nederlandse Orde van Advocaten, Postbus 30851, 2500 GW Den Haag, tel. 070-3353535, fax 070-3353531.

Niet-leden betalen
€ 214 per jaarabonnement (incl. btw en verzendkosten) en voor de jaarband € 19,50. Studenten 50% korting.

Abonnementen kunnen op elk gewenst tijdstip ingaan. Opgave via www.reedbusiness.nl of bij onze Klantenservice. Abonnementen lopen automatisch door, tenzij uiterlijk 30 dagen voor de vervaldatum bij onze Klantenservice wordt opgezegd. Dit kan schriftelijk, telefonisch of per e-mail.

Klantenservice
Postbus 4, 7000 BA Doetinchem
Telefoon: 0314-358358
Fax: 0314-349048
e-mail: klantenservice@reedbusiness.nl

Reed Business bv, waarvan Elsevier Juridisch onderdeel is, legt uw klantgegevens vast voor de uitvoering van de (abonnements-)overeenkomst, of wanneer u in het kader van dienstverlening contact heeft met Reed Business bv. De gegevens worden tevens gebruikt om u te informeren over producten en diensten van Reed Business bv en zorgvuldig geselecteerde derden. De gegevens kunnen daarnaast aan zorgvuldig geselecteerde derden ter beschikking worden gesteld voor het verstrekken van informatie of aanbiedingen. Ook als u dat niet expliciet heeft aangegeven kunt u per e-mail over gelijksortige producten en diensten van Reed Business bv worden geïnformeerd, tenzij u daartegen bezwaar maakt. Als u geen prijs stelt op informatie of aanbiedingen per mail of per post dan kunt u dit doorgeven aan Reed Business bv, t.a.v. Adresregistratie, Postbus 808, 7000 AV Doetinchem, of aangeven bij adresregistratie@reedbusiness.nl. Voor meer informatie verwijzen wij u naar het Privacystatement op www.reedbusiness.nl/privacy.

ISSN 0165-1331

Nederlands
Uitgeversverbond
Groep uitgevers voor
vak en wetenschap

.....
Als de overheid zorgvul-
diger met de belangen
van de burger zou om-
springen, zou dat vele
procedures voorkomen
.....

Van den Puttelaar

‘Ik ben liever een *second man* dan een *first lady*’

Waarnemend deken Lotje van den Puttelaar verlaat deze maand na vijf jaar de Algemene Raad. Strijdbaar: ‘Het OM wijst te veel naar de advocatuur, maar heeft meer dan eens boter op het hoofd.’

.....
Anna Italianer
journalist
.....

‘**N**ee’, was de eerste, spontane reactie van Lotje van den Puttelaar toen ze werd gevraagd voor de Algemene Raad. Het liep anders, ze werd vijf jaar waarnemend deken. Landelijk deken worden is nooit haar ambitie geweest. ‘Ik ben liever een *second man* dan een *first lady*.’

De tijd is rijp om het stokje aan iemand anders over te dragen, vindt Lotje van den Puttelaar. Ze heeft veel zin zich weer volledig aan haar eigen advocatenpraktijk te wijden maar vindt het aan de andere kant behoorlijk lastig bepaalde dossiers los te laten. Met name de gefinancierde rechtshulp en de nummerherkenning zijn onderwerpen die Van

den Puttelaar nauw aan het hart liggen.

‘Ik heb me zo in deze onderwerpen ingewerkt dat ik graag nog invloed zou willen uitoefenen op de uitwerking ervan. We hebben in de gefinancierde rechtsbijstand de bezuinigingsronde gehad en het ministerie van Justitie is nu bezig met het uitwerken van de voorstellen. De bedoeling is om te kijken of er minder conflicten kunnen komen. Een goed uitgangspunt, maar we hebben geconstateerd dat zeventig procent van het hele budget wordt besteed aan zaken tegen de overheid. De staat zou dus ook eens de hand in eigen boezem moeten steken en kijken wat zij allemaal aan conflicten genereren en hoe dat anders kan. Volgens de staatssecretaris moeten er meer zaken door mediation worden opgelost, en dat gebeurt in het privaatrecht (met name het familie- en arbeidsrecht) al heel veel. In het be-

stuursrecht kun je procederen ook wel voorkomen door mediation, maar dan moet de overheid een switch maken.’

Geen noodzaak

‘Ik heb zelf een langlopende zaak tegen de staat waarin ik eindeloos brieven heb geschreven, gebeld en voorstellen heb gedaan. Van de zijde van de overheid kreeg ik hier echter geen enkele reactie op. Op een gegeven moment heb ik een kort geding moeten aanspannen waarbij ik duidelijk aangaf dat ik hierin geen keuze had, maar dat mijn voorkeur nog steeds uitging naar een gesprek. Toen kreeg ik een brief terug, eindelijk: “Nu u ervoor gekozen heeft een kort geding aan te spannen zien wij geen noodzaak met u in gesprek te gaan.” Iedereen begrijpt dat dit niet de manier is om tot een oplossing te komen. Als de overheid nu eens zorgvuldiger met de belangen

van de burger zou omspringen, de telefoon zou beantwoorden en op een brief zou reageren, dan zou dat een groot aantal procedures voorkomen.'

Wereld op zijn kop

Ook het dossier nummerherkenning had Van den Puttelaar graag willen sluiten, voordat ze haar bestuursfunctie neerlegde. 'Dit onderwerp heeft gedurende mijn hele periode in de Algemene Raad gespeeld en dat ging ongeveer zo: "Hoezo advocaten af luisteren? Ja, inderdaad maar dat is een incident. Jammer, nog een incident". Totdat uiteindelijk duidelijk was dat het gewoon standaardpraktijk was van het Openbaar Ministerie om telefoongesprekken van advocaten af te luisteren. Het heeft wel even geduurd voor die erkenning er was. Vanuit de Orde is meegedacht om een regeling tot stand te laten komen. Wij hadden een rapport liggen waaruit bleek dat technisch gezien het afschermen van onze telefoonnummers mogelijk was. Het OM accepteerde dit pas op het moment dat zij door de strafrechter structureel niet-ontvankelijk werd verklaard.

We zijn nu bezig met het uitwerken van een regeling en dat vraagt ook inspanning van advocatuur. Het ministerie van Justitie heeft op dit moment problemen met de advocatenkantoren waar ook fiscalisten werken. Deze gemengde kantoren hebben één centrale en dan is het technisch veel moeilijker om alleen de nummers van de advocaten af te schermen. Justitie heeft een adviesbureau opdracht gegeven een impactanalyse te maken van deze problematiek en dit bureau heeft geadviseerd niet moeilijk te doen over die gemengde kantoren. Het ministerie acht het echter niet wenselijk om ook telefoonnummers van de fiscalisten af te schermen. Die hobbel hebben we dus nog te nemen.

Wat mij een beetje tegen de borst stuit is dat het er nu bijna op lijkt of er bij ons een probleem zit om de regeling niet tot stand te laten komen, dat vind ik ergerlijk en de wereld op zijn kop. Wie veroorzaakt dit nu eigenlijk? Een volledig waterdicht systeem is niet te maken dus het OM zal wellicht wel een keer een gesprekje missen dat ze graag had willen horen. Maar dat is niet het grootste belang. Het is veel belangrijker dat het

Begrip voor elkaar

Op initiatief van Van den Puttelaar komen binnenkort bij het Hof Arnhem de advocatuur, het OM en de A-G en een aantal secondanten bijeen om aan de hand van een afgehandelde strafzaak elkaars optreden in de betreffende zaak te analyseren. 'Op deze manier krijg je meer begrip voor de dagelijkse praktijk en problemen van een ander', meent ze. 'Je raakt in gesprek met elkaar. Er wordt een hele hoop geklaagd: in de media, in de wandelgangen of bij de borrel, maar nooit op de plek waar de klacht daadwerkelijk geuit moet worden. We zijn niet meer gewend om tegen elkaar uit te spreken waar je problemen mee hebt. Het is anoniem geworden en anoniem is niet goed. Mijn initiatief is een poging dit te doorbreken.'

.....
Door de nummerherkenning zal het OM wellicht een gesprekje missen dat ze graag had willen horen, maar het is belangrijker dat het vertrouwen in de rechtsstaat geen deuk oploopt
.....

vertrouwen in de rechtsstaat geen deuk oploopt. We hebben de afgelopen vijf jaar wel wat stappen gemaakt op het gebied van interceptie, maar we zijn er nog niet. Het zou mooi zijn geweest als ik dit onderwerp in de Algemene Raad had kunnen afronden.'

Tanende magistratelijkheid

Van den Puttelaar was vroeger strafrechtadvocaat. Heeft het lidmaatschap van de Algemene Raad haar mening over het optreden van het OM veranderd, nu

zij het ook van de beleidsmatige kant heeft leren kennen? De waarnemend deken denkt even na. 'Eigenlijk niet. Ik heb een wisselend beeld van het OM, maar laat ik zeggen dat het een tanende magistratelijkheid heeft. Dat betreurt ik omdat ik dat niet in het belang vind van het vertrouwen in de rechtsstaat. Het OM moet volledig integer zijn. Begrijp me goed, ik zeg niet dat het helemaal niet integer is, maar de integriteit moet onbetwistbaar zijn. Jokken, zoals bij nummerherkenning helpt daarbij niet. Zij moeten goed werken aan hun morele professionaliteit.

Onze eigen beroepsgroep moet dat overigens ook, maar wij hebben het tuchtrecht en als een advocaat aantoonbaar in strijd handelt met gedragsregels of verordeningen dan kunnen wij een advocaat uitsluiten. Je ziet niet wat er intern gebeurt met een medewerker van het OM die de fout in gaat, en ik denk wel dat het OM dat moet laten zien. Het OM wijst te veel naar de advocatuur, en dat wordt ook door de politiek overgenomen alsof onze beroepsgroep niet deugt, maar het OM heeft meer dan eens boter op het hoofd.

Wat ik heel belangrijk vind is dat er een open discours blijft. Binnen de AR hadden we altijd een goed overleg met de zittende en staande magistratuur, maar we moeten niet op dat bestuursni-

.....

Ik heb gedoceerd en ben ook raadsheer-plaatsvervanger, maar er gaat niets boven de advocatuur

.....

veau blijven hangen. Het moet dieper in de organisatie zakken.’

Geen first lady

Vaak wordt de waarnemend deken ook landelijk deken, maar Van den Puttelaar zag zichzelf deze functie niet vervullen. ‘Ik vind mijzelf geen geschikte deken, ik ben liever een *second man* dan een *first lady*. Daar voel ik mij comfortabeler bij. Ik ben wel gedreven, maar ik zit liever in de inhoud. Optreden naar buiten toe dat niet inhoudelijk gerelateerd is: daar hou ik niet zo van. Daarbij komt nog dat ik als deken nog eens twee tot drie jaar van mijn praktijk weg zou zijn. Ik ben een advocaat in hart en nieren en mijn praktijk kriebelt. Het is mooi geweest. Bovendien vind ik Willem Bekkers een uitstekende deken, we hadden een goede, complementaire samenwerking.’

Van den Puttelaar heeft in vijf jaar tijd drie verschillende landelijk dekens meegemaakt: Jeroen Brouwer een halfjaar, Els Unger de volle termijn en de huidige deken, Willem Bekkers, met een wisselende stijl van werken. ‘Els Unger is een heel moedige vrouw die haar taak heel serieus nam, maar die bijna het idee had dat ze de kar alleen moest trekken,’ vertelt Van den Puttelaar. ‘Een toegewijde deken maar met een andere stijl van leidinggeven dan Willem Bekkers. Hij kan heel goed delegeren. Nu hebben we

in de AR een goede teamspirit, je moet het uiteindelijk samen doen.’

Je kunt het je bijna niet voorstellen, maar onder Willem Bekkers is er voor het eerst een beleidsplan gemaakt. Dat is heel erg nodig want het moet voor iedereen in en buiten de AR duidelijk zijn welke onderwerpen je op je agenda hebt en naar welke doelen je toe werkt. In het verleden was dat impliciet. Er zit nu veel meer lijn en continuïteit in het beleid van de AR. Voor opvolgers is het bestaan van een beleidslijn ook veel prettiger; zo weten ze beter waar ze voor kiezen. In die zin is het weggaan uit de AR makkelijk omdat mijn dossiers goed opgelijnd zijn en er goede opvolging is.’

Ietsje rustiger

Lotje van den Puttelaar blijft lid van de Commissie-Huydecoper, die zich gaat buigen over de bestuursstructuur van de Orde (meer over deze commissie in het volgende nummer, *red.*). Volgens Van den Puttelaar is het goed om de organisatie van de Orde eens tegen het licht te houden. ‘Onze beroepsorganisatie dateert van 1952, de gerechtelijke kaart van Nederland is veranderd en het is goed om te kijken of het huidige bestuursmodel nog past in 2010 en verder. Ik zou graag veel vaker mensen uit onze geweldige achterban willen betrekken bij beleidszaken: advocaten inschakelen voor

deelonderwerpen waardoor ze niet drie dagen van de week van hun kantoor weg zijn. Als je de koek beter verdeelt, kunnen meer mensen met minder inspanning een goed resultaat boeken.’

Van den Puttelaar kijkt er erg naar uit zich binnenkort weer volledig aan haar praktijk te kunnen wijden. ‘Ik heb me in het verleden beziggehouden met het Gezondheidsrecht en ik heb het ook op de VU gedoceerd. Het gezondheidsrecht is volop in beweging, er zijn veel instellingen die behoefte hebben aan juridische ondersteuning, en dat vind ik een interessante tak van sport dus daar ga ik me nu weer op storten.’

Ik heb niet alleen gedoceerd en ben ook raadsheer-plaatsvervanger, maar er gaat niets boven de advocatuur. Dat is het mooiste beroep, maar ik wil er altijd wel wat bij doen, naast de zaken ook een ander spoor volgen. Ik heb drie kinderen en een eigen kantoor, dat betekent dat je een periode hebt waarin je een beetje op je automatische piloot gaat, je hebt een hoop ballen in de lucht te houden. De afgelopen jaren heb ik veel uren gemaakt dus in die zin hoop ik wel dat mijn leven ietsje rustiger wordt, maar ik blijf wel fulltime werken. Lui achterover zitten met mijn voeten op de bank, daar hou ik ook erg van, maar met mate.’

In het volgende nummer kijkt Herbert Cotterell, die eveneens vertrekt uit de AR, terug op het roerige gebied van het toezicht, waarvoor hij verantwoordelijk was

De
Nederlandse
Vereniging
van
Jonge
Strafrecht-
advocaten
wenst
u

FIJNE
FEESTDAGEN
EN EEN
UITSTEKEND
2010

De Nederlandse Vereniging van
Jonge Strafrechtadvocaten heeft als hoofddoel
het verbeteren van de kwaliteit van dienstverlening
van jonge strafrechtadvocaten.

Voor meer informatie en/of inschrijving als lid
verwijzen wij u graag naar onze website:

www.nvjsa.nl

Werken in het buitenland

'Onderhandelen is hier best lastig, want je hebt geen kort geding achter de hand'

In zijn oude Talbot met een strijkplank en een paar overhemden vertrok Jan Willem de Haan in 1992 voor- goed naar Spanje om te beginnen als advocaat in Barcelona. Nu is hij er Nederlands advocaat maar ook al achttien jaar abogado, Spaans advocaat. Hij begint zijn dag met koffie in een bar, luid discussiërend over het nieuws van de dag. 'Ik ga hier nog lang niet weg.'

.....
Anna Italianer
journalist
.....

'De wet wordt hier letterlijk toegepast. Aan deze "middeleeuwse" rechtscultuur kun je merken dat Spanje in zijn ontwik-

keling lang buitengesloten was van de rest van Europa. Doet iemand iets verkeerd, dan is dat ook voor honderd procent verkeerd. In een Spaans vonnis zul je niet snel een nuancering aantreffen: men schuift niet naar het midden op, er is geen overleg, er wordt niet "gepolderd". Justitie hier hanteert ook een schandpaalmethode. De schuldige staat nog net niet met zijn hoofd in een blok op het dorpsplein, maar het scheelt niet veel. Het was voor mij wel even wennen dat het Nederlandse systeem van preventieve controle en redelijkheid en billijkheid hier ontbreekt. Aan de andere kant is het erg prettig om, als je gelijk hebt, dit ook volledig te krijgen, zonder uitzondering.'

De sfeer tussen advocaten onderling is bijzonder prettig. 'Mijn Spaanse confrères zijn zeer hoffelijk', vertelt De Haan, 'dat is óók een "middeleeuwse" waarde. Een Spanjaard is een heer, een *caballero*, een ridder te paard – een enkele keer een roofridder, maar de persoonlijke eer

Duizenden pagina's nummers

Een cliënt van De Haan had problemen met de oplevering van zijn jacht. Hij moest de laatste termijn betalen en de jachtbouwer moest nog een aantal wijzigingen aanbren- gen. De Haan: 'Ik ben in mijn auto gestapt en naar de werf gegaan. De zaak was volledig uit de hand gelopen. Bij de onderhandeling met de baas van de werf was mijn cliënt aanwezig, maar ik had hem op het hart gedrukt niets te zeggen. Hij siste voortdurend in mijn oor. In de eerste anderhalf uur heb ik gezellig gebabbeld met de baas. We spraken over van alles, behalve over de zaak. Op een

goed moment vroeg hij wat ik eigenlijk kwam doen. Ik wees hem op mijn wat zenuwachtige cliënt, zette het probleem kort uiteen en schoof een papier met de oplossing onder zijn neus. De man tekende het blind – probleem opgelost. Zo kan het ook in Spanje.'

Een andere zaak was minder snel opgelost: 'Een Spaanse directeur van een Nederlands transportbedrijf had zijn hele familie op de payroll van het bedrijf gezet. Hijzelf bezocht bordelen en had een heel wagenpark aangeschaft, waaronder een Mercedes 600, op kosten van het bedrijf. Toen het transportbedrijf de directeur

ontsloeg, kwam zijn Spaanse trots boven en begon hij een strafzaak tegen mijn cliënt. Met een halve meter papier probeerde hij de strafklacht te ondersteunen. En zijn advocaat vroeg de boekhouding van de laatste vijf jaar van het bedrijf op; de rechter-commissaris keurde dat goed. Deze leverde ik op diskettes aan, maar de forensisch accountant wilde de boekhouding op papier. Ruim 15.000 pagina's werden toen door de politie geprint. Toen zei de accountant dat de pagina's moesten worden genummerd. Maar door wie? De rechtbank meende dat de klager de pagina's moest nummeren, maar die zei dat

mijn cliënt de misdaad had begaan, en de R-C ging daar- in mee. Ik protesteerde dat de kláger de boekhouding wilde laten controleren, waarna deze schone taak toch aan hem werd toegewezen.' 'Kort daarna werd ik gebeld door de advocaat van de directeur. Ik zei hem dat ik van hem had gedroomd. "Hoe je in de rechtbank die pagina's zat te nummeren... 3.341, 3.342..." Hij had helemaal geen zaak en wist dat: "Kun je mij niet helpen van deze cliënt af te komen door ten minste iets te betalen?" Ik heb hem uiteraard niet geholpen. Het strafonderzoek loopt nog steeds, maar er is al twee jaar niets gebeurd.'

staat hier hoog in het vaandel. Publiek afgaan is het ergst wat je iemand kunt aandoen, dus als je de zaak op een aardige manier kunt oplossen, dan doe je daar erg je best voor. Meteen luidkeels zeggen wat je denkt, wordt niet begrepen of geaccepteerd. Sommige Nederlanders vinden dat hypocriet, maar ik vind het wel een uitdaging om de boodschap wat meer te verpakken. Dat toneelspel ligt mij wel.'

Zelf dagvaarding uitreiken

De kiem van De Haans passie voor Spanje werd gelegd tijdens een studentenstage bij een Madrileens advocatenkantoor na zijn rechtenstudie in 1987. Het was een andere wereld: de Spaanse politie reed nog rond in oude Renaults 4 – geen snelheidsbekeuringen en geen Porsche's zoals in Nederland – Spanje was net lid geworden van de EU en het was één groot feest. Spaans advocaat worden was toen niet mogelijk, dus koos De Haan voor een Nederlands kantoor. Na zijn stage werkte hij als advocaat bij Ernst & Young en een Spaans advocatenkantoor. In 1998 richtte hij samen met Boris Mulder zijn eigen kantoor op: De Haan & Mulder Advocaten-Abogados, in Barcelona.

Volgens De Haan is het vrij uniek dat twee Nederlandse advocaten elkaar in het buitenland vinden. 'Wij hebben veel steun aan elkaar. Het is behoorlijk zwaar om in een vreemd land alles alleen te doen, dan moet de liefde voor het land wel heel sterk zijn. Het Spaanse rechtssysteem zorgt voortdurend voor verrassingen. Zo heb je geen deurenwaarders in Spanje. Wanneer je een dagvaarding indient bij de rechtbank, betekent deze de dagvaarding zelf aan de gedaagde.

.....

'In een Spaans vonnis zul je niet snel een nuancering aantreffen: er wordt niet gepolderd'

.....

Meestal gebeurt dit vrij snel, maar in een zaak van mij was de dagvaarding na drie maanden ondanks herhaald aandringen nog niet betekend. Uiteindelijk bleek dat de rechtbank geen geld had om de noodzakelijke taxikosten voor betekening van de dagvaarding te betalen, maar dat durfden ze uit schaamte niet te zeggen. Ik heb toen mijn auto gepakt en samen met een ambtenaar van de rechtbank de dagvaarding uitgereikt. We dronken ook nog koffie maar toen de ambtenaar me vroeg om nog een paar andere adressen langs te gaan, heb ik geweigerd. Dat ging me te ver.'

Brand

In Spanje heeft elke rechter als het ware zijn eigen rechtbank. In Barcelona alleen al opereren zestig civiele rechtbanken vrijwel onafhankelijk van elkaar. Elke rechtbank is een wereld op zich. Jurisprudentie is er wel, maar heeft veel minder gezag dan in Nederland. Er zijn zo veel rechtbanken en gerechtshoven dat een uitspraak die je zaak ondersteunt, net zo makkelijk te vinden is als een uitspraak die je zaak om zeep helpt.

Een kort geding bestaat niet. Beslag leggen is mogelijk, maar is lastig en duurt lang. Bij de

dagvaarding moet je in één keer alle feiten en schriftelijk bewijs overleggen. Jan Willem de Haan probeert veel te schikken. 'Ik ga pas procederen als iemand te kwader trouw is. Onderhandelen is hier best lastig, want je hebt geen kort geding achter de hand. Wel worden zaken wat sneller in de strafrechtelijke sfeer getrokken dan in Nederland, dus daar kun je – voorzichtig – mee scherpen tijdens een onderhandeling.'

Vaak moet hij aan zijn cliënten (voornamelijk Nederlandse bedrijven) uitleggen dat men in Spanje een ander tijdsframe hanteert dan in Nederland. 'Voortdurend informeren naar de voortgang van de zaak is niet Spaans', vertelt De Haan. 'De rechtbank opjuttten heeft niet veel zin en kan eerder averechts werken, ofschoon het wat verbetert. Het is

mij wel eens overkomen dat een tenuitvoerlegging van een vonnis bij de Rechtbank te Sanlúcar de Barrameda erg lang op zich liet wachten. De cliënt belde mij voortdurend en ik belde dan met de procureur. Op een goed moment belde de procureur mij met het bericht dat de cliënt nog veel langer kon wachten, want de rechtbank was geheel afgebrand, vermoedelijk veroorzaakt door iemand die belang had bij het doen verdwijnen van zijn proces. Een halfjaar later was er nog steeds geen gerechtsgebouw beschikbaar. De rechtbank zetelde intussen in de lokale sporthal met een tussenschot: aan de ene kant werd recht gesproken, aan de andere kant werd gesport. Vele jaren later, toen het verlot tot tenuitvoerlegging eindelijk werd afgegeven, was de debiteur allang verdwenen.'

Niettemin: 'Spanje is een fantastisch land met goed gemotiveerde en capabele mensen. Men geeft elkaar hier wat meer ruimte. In plaats van meteen te procederen, probeer je eerst de zaak op een aardige manier op te lossen. Daar hou ik van. Het rechtssysteem werkt niet altijd even goed, maar ik zit hier nu lang genoeg om te kunnen zien dat er al veel verbeterd is. Ik ga hier nog lang niet weg.'

.....

'Er zijn zo veel rechtbanken en hoven dat een uitspraak die je zaak ondersteunt net zo makkelijk te vinden is als een uitspraak die je zaak om zeep helpt'

.....

HELP ADVOCATEN VOOR ADVOCATEN HELPEN

word donateur!

voor meer info kijk op:

www.advocatenvooradvocaten.nl

ABN AMRO: 489 938 655 t.n.v. Advocaten voor Advocaten,
Amsterdam

.....

Nooit wijken

.....

Waar staat de advocaat voor en hoe maakt hij het waar? Naar aanleiding van een traject van de Orde over de zoektocht naar de identiteit van de advocaat hebben talentvolle studenten fotografie het antwoord op deze identiteitsvraag verbeeld. In de komende nummers van het Advocatenblad een selectie van foto's die eerder verschenen zijn in het boekje: *Nooit wijken*. U kunt het boekje bestellen bij de Orde: 070-3353535. Aflevering 2 van een serie van 7.

Foto: model / Kantoor: RWV De Ruijter De Wildt & De Vroom Advocaten / Fotograaf: Meinke ten Have

.....
'Ik heb wel eens tegenover een stagiair gestaan van een heel goed bekend staand kantoor, die stond daar klinkklare onzin te verkondigen. Zo erg dat de rechter boos werd na een kwartier. Als ik dat aanhoor en denk: ik hoef hier niks meer te doen, dan vind ik dat dus heel erg'

.....
Jacques Johannink

.....
'Ik had laatst een cliënt in een echtscheidingszaak. Die gaat met een convenant naar een kantoor en vraagt: "Luister, in het convenant staat A, betekent dat nou B?" Krijgt hij een advies van zeven kantjes met een rekening van 2500 euro en staat er in : het kan vriezen en het kan dooien. Allemaal in het kader van het vastleggen van aansprakelijkheid: ik heb overal aan gedacht. Daar zit toch geen cliënt op te wachten?'

.....
Lotje van den Puttelaar

.....
'Mijn oude baas zie: "De klant wil maar een ding, en dat is dat je hem zegt wat hij moet doen. "Alles afwegende: als ik in uw schoenen zou staan zou ik dat doen". Daar stel ik eer in. Geen slagen om de arm houden. De slagen om de arm die kan men lezen in de stukken. Aan het eind zeggen: "Dit moet je doen"'

.....
Peter Habraken

In oktober oordeelde de Hoge Raad dat de officier van justitie geen wettelijk geregelde bevoegdheid heeft om een kraakpand strafrechtelijk te ontruimen.¹ Een initiatiefwetsvoorstel probeert hierin nu te voorzien.

Strafrechtelijke ontruimingsbevoegdheid geregeld

Nu de praktijk nog

Iwan Appel

advocaat te Amsterdam²

De zaak die uiteindelijk tot het geruchtmakende arrest over de strafrechtelijke ontruimingsbevoegdheid leidde, begon op 1 juli 2008 toen in Groningen een bedrijfspand werd gekraakt. De officier van justitie kondigde daags na de kraak aan over te zullen gaan tot strafrechtelijke ontruiming wegens verdenking van overtreding van art. 429sexies Sr (het wederrechtelijk gebruiken van een pand binnen een jaar na gebruik door rechthebbende). Hiertegen maakte de kraker een kort geding aanhangig bij de voorzieningenrechter, waarin namens hem werd verzocht de officier van justitie te verbieden over te gaan tot een ontruiming. De voorzieningenrechter wees in november 2008 de vordering af en stelde aldus de officier van justitie in het gelijk. De kraker stelde hoger beroep in tegen het vonnis bij het Gerechtshof Leeuwarden. Dit hof vernietigde het vonnis van de voorzieningenrechter en oordeelde

¹ HR 9 oktober 2009, LJN BJ1254.

² Bij De Koning Vergouwen Advocaten.

Art. 429sexies lid 1 Sr

Hij die een door hem wederrechtelijk in gebruik genomen woning of gebouw, waarvan het gebruik door de rechthebbende niet meer dan twaalf maanden voorafgaande aan die wederrechtelijke ingebruikname is beëindigd, op vordering van of vanwege de rechthebbende niet aanstonds ontruimt, wordt gestraft met hechtenis van ten hoogste vier maanden of geldboete van de derde categorie.

op 25 november 2008³: ‘6. Uit het feit dat (X) over een huisrecht beschikt, vloeit voort dat ontruiming van het pand een aantasting van dit huisrecht betekent, waarmee sprake is van een inbreuk op een grondwettelijk en verdragsrechtelijk beschermd recht van (X).’

Huisrecht

De politie en het OM plegen de bevoegdheid om tot ontruiming over te gaan, te baseren op art. 2 Pw⁴ respectievelijk art. 124 RO⁵ in samenhang met art. 429sexies Sr. Bij overtreding van art. 429sexies Sr staat het pand weliswaar korter dan een jaar leeg, maar de eigenaar maakt geen gebruik (meer) van het pand in de periode voorafgaand aan de kraak. Dit kan een

periode van slechts enkele dagen betreffen. De kraker creëert dan een huisrecht: hij gaat gebruikmaken van het pand terwijl de eigenaar er niets (meer) mee doet. Het hof oordeelde in de Groningse zaak dat de bevoegdheid om inbreuk te maken op dit huisrecht van de kraker voldoende kenbaar en voorzienbaar bij wet moest zijn. Hiervan was naar het oordeel van het hof geen sprake en daarom werd het de officier van justitie verboden te ontruimen. Dit oordeel was overigens in lijn met eerdere uitspraken van bijvoorbeeld de Rechtbank 's-Gravenhage⁶ en het Hof Arnhem.⁷ Opmerkelijk genoeg was het Hof Amsterdam een ander oordeel toegedaan in een soortgelijke zaak.⁸ Ter zitting werd door de landsadvocaat

³ Zaaknr. 200.018.306/01.

⁴ Art. 2 Politiewet: De politie heeft tot taak in ondergeschiktheid aan het bevoegde gezag en in overeenstemming met de geldende rechtsregels te zorgen voor de daadwerkelijke handhaving van de rechtsorde en het verlenen van hulp aan hen die deze behoeven.

⁵ Art. 124 Wet op de rechterlijke organisatie: Het Openbaar Ministerie is belast met de strafrechtelijke handhaving van de rechtsorde en met andere bij de wet vastgestelde taken.

⁶ Zie KG ZA 09-977, 4 september 2009 en KG ZA 08-1236, 19 november 2008.

⁷ Zie zaaknr. 104.000.954, 26 februari 2008.

⁸ Op 31 maart 2009 oordeelde dit hof bij verzoeking dat overtreding van art. 249sexies Sr in combinatie met art. 2 Pw en 124 RO een algemene bevoegdheid creëerde om tot ontruiming over te gaan die wel voldoende kenbaar en voorzienbaar was bij wet. De officier van justitie mocht in die zaak wel tot ontruiming overgaan. Opmerkelijk, omdat niet alleen verschillende rechtbanken, maar ook verschillende hoven een

stelletje luie parasieten
dit is mijn lege loods!

nog een beroep gedaan op art. 55 lid 2 Sv. De wettelijke grondslag moest worden gevonden in de bevoegdheid van het OM c.q. de politie om ter aanhouding in het geval van een heterdaadje iedere plaats te mogen betreden. Ook dit mocht echter niet baten. Indien een persoon wordt aangehouden en daartoe een pand is betreden, betekent dat nog niet dat daarmee een eind is gekomen aan het huisrecht van de kraker, aldus het hof. De Staat stelde cassatie in bij de Hoge Raad. In lijn met de meeste lagere jurisprudentie concludeerde A-G Langemeijer op 26 juni jl. tot verwerping van het cassatieberoep en de Hoge Raad heeft deze conclusie overgenomen. Als een officier van justitie in geval van verdenking van art. 429sexies Sr ontruiming beveelt, handelt de Staat onrechtmatig. Dit lijkt een vrijbrief voor krakers die

willen gaan kraken terwijl het pand nog maar kort leegstaat. De enige mogelijkheid voor de eigenaar om de krakers eruit te krijgen, is een dure en trage civiele procedure bij de rechtbank, waarbij de eigenaar bovendien een spoedeisend belang aan moet tonen: hij moet op korte termijn concrete plannen hebben met het pand. En daar schort het dikwijls aan.

Wetsvoorstel aangevuld

O.P. van der Linden en I.M. Redert concludeerden eerder in dit blad dat het initiatiefwetsvoorstel Kraken en Leegstand weinig nut zou hebben voor de praktijk omdat het niet expliciet voorzag in de ontruimingsbevoegdheid door het OM.⁹ Ook de Raad van State signaleerde een dergelijk gebrek. Uiteindelijk werd in de

derde nota van wijziging een wettelijke bevoegdheid voor de ontruiming van personen én goederen opgenomen in een nieuw art. 551a Sv: 'In geval van verdenking van een misdrijf als omschreven in de artikelen 138, 138a en 139 Sr kan iedere opsporingsambtenaar de desbetreffende plaats betreden. Zij zijn bevoegd alle personen die daar wederrechtelijk vertoeven, alsmede alle voorwerpen die daar ter plaatse worden aangetroffen, te verwijderen of te doen verwijderen.'¹⁰ Het wetsvoorstel is op 15 oktober jl. door de Tweede Kamer aangenomen en naar de Eerste Kamer gestuurd. Naar het zich laat aanzien zal de wettelijke, strafrechtelijke ontruimingsbevoegdheid in kraakzaken snel met zo veel woorden in de wet worden opgenomen. In theorie komt daarmee een eind aan het kraken. Thans is het de vraag wat er in de praktijk zal gebeuren.

.....
andersluidend oordeel ter zake hadden gegeven. Zie zaaknr. 200.025.384/01, 31 maart 2009.

.....
⁹ O.P. van der Linden en I.M. Redert, 'Kraakverbod is erger dan de kwaal', in: *Advocatenblad* 2009-6, 8 mei 2009, p. 236-241.

.....
¹⁰ TK 2008-2009, 31 560, nr. 11.

Twee wetsvoorstellen regelen de herziening in strafzaken.¹ De voorgestelde regeling van de herziening ten voordele maakt het novumbegrip onnodig complex. En de herziening ten nadele stapt te gemakkelijk heen over belangrijke uitgangspunten van het strafrecht, terwijl ‘alleen al het bestaan van de regeling grote impact zal hebben op gewezen verdachten, slachtoffers en nabestaanden’.

Herziening in strafzaken ten voordele en ten nadele

Onrust scheppende symboolwetgeving

.....
M. van Delft en A.J. van der Velden
advocaten te Amsterdam
.....

Van ‘feitelijke omstandigheid’ naar ‘gegeven’

Het wetsvoorstel herziening ten voordele is, aldus de minister, ingegeven door de wens bestaande knelpunten bij de herzieningsprocedure uit de weg te ruimen en de rechtsbescherming van gewezen verdachten te vergroten. De drempel voor herziening moest worden verlaagd en er komen ruimere mogelijkheden tot nader onderzoek voorafgaand aan en tijdens de behandeling van een herzieningsverzoek. Procesvertegenwoordiging wordt verplicht gesteld.

Volgens vaste rechtspraak van de Hoge Raad kan (het aanwenden van) het buitengewone rechtsmiddel van herziening slechts in uitzonderlijke gevallen leiden tot heropening van een strafproces dat met een onherroepelijke rechterlijke beslissing is afgerond. De huidige artt. 457 lid 1 sub 2 Sv en 458 lid 1 Sv vereisen een novum; een omstandigheid die bij het onderzoek ter zitting de rechter niet was gebleken en die op zichzelf of in verband met eerder geleverd bewijs een *ernstig vermoeden* doet ontstaan dat, ware zij eerder bekend, een

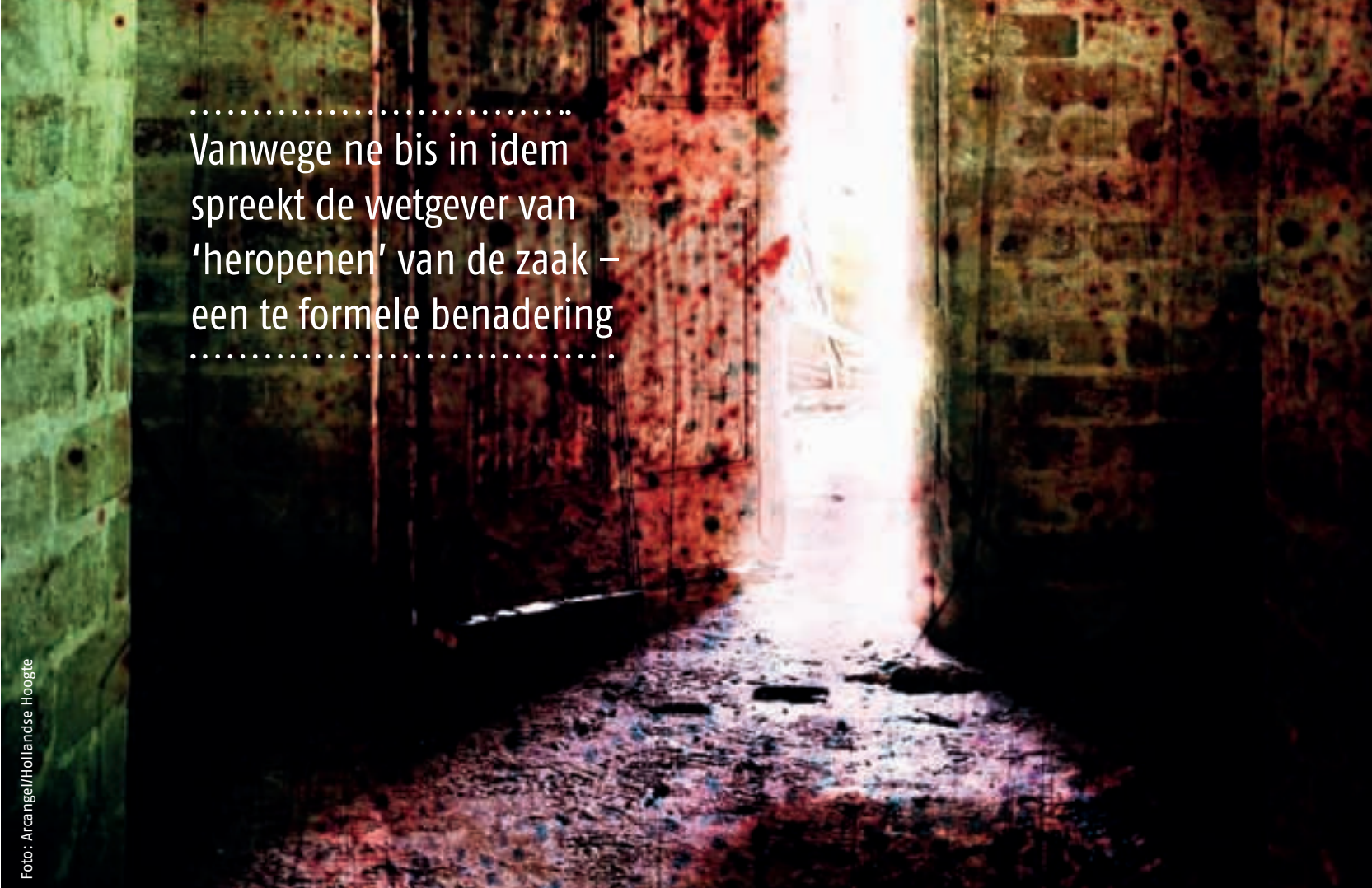
andere einduitspraak zou zijn gevolgd.³ Voornoemd criterium brengt mee dat de veroordeelde van goede huizen moet komen wil deze een succesvolle aanvraag tot herziening indienen: de lat ligt daarbij erg hoog.⁴

Bovendien moet het gaan om een nieuwe *feitelijke* omstandigheid waarvan de *rechter* niet op de hoogte was tijdens de behandeling van de zaak. Deze laatste voorwaarde impliceert dat een gewijzigd inzicht van een deskundige door de huidige wetgeving slechts zeer zelden tot herziening zal leiden; de Hoge Raad heeft zich – aldus de minister – bij be-

.....
1 Wet hervorming herziening ten voordele: TK 2008-2009, 32 045, nr. 2. Wet herziening ten nadele, TK 2008-2009, 32 044, nr. 2. Beide wetsvoorstellen zijn op 1 september 2009 door de minister van Justitie ingediend bij de Tweede Kamer. Zie onder meer hierover: H. Crombag, W. Wagenaar, P. van Koppen en H. Israëls, ‘Herziening in strafzaken, Kanttekeningen bij het wetsontwerp’, in: *NJB* 2009-31, p. 602-608; T. Kooijmans en P.A.M. Mevis, ‘Herziening ten nadele: toch liever via de (enige echte) Procureur-Generaal bij de Hoge Raad’, in: *NJB* 2008-31, p. 1935-1936; N.J.M. Kwakman, ‘Opsporing gezocht? Strafvorderlijke opsporing in het kader van de herziening ten nadele’, in: *NJB* 2008-17, p. 1038-1040; J.C.M. Leijten, ‘Tweede herzieningsarrest in de Deventer moordzaak’, in: *NJB* 2008-17, p. 1026-1028; G.J. Knoops, ‘De betekenis van de CEAS voor de toekomstige herziening’, in: *NJB* 2008-17, p. 1029-1037; W.F. van Hattum, ‘Herziening ten nadele. Wat de kwestie Joran van der Sloot ons daarover kan leren’, in: *NJB* 2008-12, p. 682-684; G.G.J. Knoops, ‘Hervorming van het herzieningsstelsel in strafzaken’, in: *NJB* 2007-15, p. 922-929.
2 De auteurs zijn beiden verbonden aan Cleerdin & Hamer advocaten te Amsterdam.

.....
3 Opgemerkt zij dat de twee andere gronden van herziening thans zijn: een conflict van rechtspraak (bij onderscheiden arresten of vonnissen zijn bewezenverklaringen uitgesproken die niet zijn overeen te brengen) en een uitspraak van het EHRM inhoudende schending van het EVRM. De reikwijdte van laatstgenoemde grond wordt in het wetsvoorstel enigszins uitgebreid door het vereiste dat deze uitspraak van het EHRM de *bewijsmiddelen* moet aantasten, te schrappen. Deze beide gronden van herziening blijven in onderhavig artikel verder buiten beschouwing.

4 Aldus o.a. G.G.J. Knoops, ‘Hervorming van het herzieningsstelsel in strafzaken’, in: *NJB* 2007-15, p. 922-929.

.....
Vanwege ne bis in idem
spreekt de wetgever van
'heropenen' van de zaak –
een te formele benadering
.....

Foto: Arcanget/Hollandse Hoogte

handeling van de herzieningsaanvraag in de Puttense moordzaak (noodgedwongen) in juridische bochten' moeten wringen teneinde de nieuwe inzichten van de deskundige in die zaak (betreffende de vermaarde sleeptheorie) als novum in de zin van art. 457 Sv aan te merken.⁵

Het Wetsvoorstel hervorming herziening ten voordele beoogt hier verandering in te brengen door de term 'feitelijke omstandigheid' te vervangen door 'een gegeven'. Een gegeven kan een nieuwe feitelijke omstandigheid zijn, maar ook een gewijzigd deskundigeninzicht over reeds bestaande feiten. Met dit nieuwe begrip kan adequaat worden ingespeeld op (nieuwe) forensische expertise.⁶

Bewijsnood veroordeelde

Het wetsvoorstel verruimt de mogelijkheden tot nader feitelijk onderzoek bij en na indiening van een herzieningsverzoek. De gewezen verdachte kan volgens het wetsvoorstel bij bepaalde (zware) veroordelingen voorafgaand aan het indienen van een herzieningsverzoek de P-G bij de Hoge Raad verzoeken nader onderzoek te verrichten naar het bestaan van een novum, waarbij hij 'slechts' aannemelijk dient te maken dat er aanwijzingen zijn dat mogelijk sprake is van een novum; dit onderzoek dient dan wel noodzakelijk te zijn (art. 461 lid 3 aanhef en onder a-b Sv). De P-G kan advies inwinnen bij een daarvoor bestemde commissie over de wenselijkheid van nader onderzoek. Ook bij en na het indienen van een herzieningsverzoek bestaat de mogelijkheid van nader onderzoek op initiatief van de Hoge Raad (art. 469 Sv). Op deze wijze wenst de minister aan de 'bewijsnood' van de (ten onrechte) veroordeelde tegemoet te komen.⁸

Onduidelijkheden (on)opgelost?

De vraag rijst of alle onduidelijkheden hiermee zijn opgelost. Immers, de overige vereisten voor een succesvolle herzieningsaanvraag blijven onverkort gelden; het moet een gegeven betreffen dat tijdens het onderzoek ter terechtzitting niet aan de rechter bekend was. Men zou zich kunnen afvragen of een ingrijpend wetsvoorstel als het onderhavige niet ook de mogelijkheid moet verdisconteren dat de rechter het gegeven wel heeft kunnen zien, maar dit gegeven niet in overweging genomen heeft, dan wel niet op waarde heeft geschat. Dit is het zogenoemde 'rechterlijk falen'.⁹

Tegelijkertijd lijkt de minister ruimte voor nuancering te laten: 'Opmerking verdient nog dat het ongewenst zou zijn als op de herzieningsgrond inzake het novum nimmer een geslaagd beroep zou

5 Wet hervorming herziening ten voordele, TK 2008-2009, 32 045, nr. 3, onder 4.1.1.

6 Wet hervorming herziening ten voordele, TK 2008-2009, 32 045, nr. 3, onder 4.1.1.

7 Wet hervorming herziening ten voordele, TK 2008-2009, 32 045, nr. 3, onder 6. Hoe dit noodzakelijkheidsvereiste moet worden uitgelegd, valt evenwel niet af te leiden uit de Kamerstukken.

8 Wet hervorming herziening ten voordele, TK 2008-2009, 32 045, nr. 3, onder 6.1.

9 Zie hieromtrent onder meer H. Crombag, W. Wagenaar, P. van Koppen en H. Israëls, 'Herziening in strafzaken, Kanttekeningen bij het wetsontwerp', in: *NJB* 2009-31, p. 603 alsook prof. mr. J.C.M. Leijten, 'Tweede herzieningsarrest in de Deventer moordzaak', in: *NJB* 2008-17, p. 1026-1028.

kunnen worden gedaan als het gegeven dat aan de aanvraag ten grondslag is gelegd op enigerlei wijze op aan de rechter voorgelegd bewijsmateriaal kan worden teruggevoerd. Beslissend is onbekendheid van de rechter met de gegevens die aan het bewijsmateriaal kunnen worden ontleend.¹⁰ Het voorgaande maakt het novumbegrip onnodig complex.

Herziening ten nadele

In tegenstelling tot herziening ten voordele kent het Wetboek van Strafvordering thans geen procedure waarin herziening ten nadele is geregeld. Op het moment dat een strafzaak eindigt in een onherroepelijke vrijspraak dan wel een ontslag van alle rechtsvervolgning (ovar), kan de gewezen verdachte het boek sluiten. Als het aan de minister van Justitie ligt, gaat dit binnenkort veranderen. Het Openbaar Ministerie krijgt de mogelijkheid om in strafzaken waarin het gaat om zeer ernstige misdrijven¹¹ na een onherroepelijke vrijspraak of ovar de zaak ter herziening voor te leggen aan de Hoge Raad, indien er sprake is van een novum. Daarnaast

10 Nader rapport in reactie op het Advies van de Raad van State, TK 2008-2009, 32 045, nr. 4, onder 1. Zo verwijst de minister ook naar de beslissingen van de Hoge Raad in Lucia de B. (een verkeerde interpretatie van het hof van een grafische registratie van een monitor) en in Ina Post (de uitkomst van een rapport betreffende het tijdstip van overlijden van het slachtoffer verhiel zich niet met de toedracht waarvan het hof blijkt zijn arrest was uitgegaan) waaruit wat betreft de minister blijkt dat de vraag of het gaat om een gegeven waarmee de rechter al bekend was, niet bevestigend wordt beantwoord om de enkele reden dat het gegeven is terug te voeren op bewijsmateriaal dat aan de rechter is voorgelegd: Wet hervorming herziening ten voordele, TK 2008-2009, 32 045, nr. 3, onder II bij art. 457 Sv.

11 Wet herziening ten nadele, TK 2008-09, 32 044, nr. 3, onder punt 7. Het moet gaan om een misdrijf waarop een levenslange gevangenisstraf is gesteld en waarbij het misdrijf de dood van een ander ten gevolge heeft gehad.

Scepsis

De Tweede Kamer moet geen grote verwachtingen koesteren over de invoering van een herzieningsprocedure ten nadele van een verdachte. Dat liet een forum van zes deskundigen de volksvertegenwoordiging midden november weten. Hoogleraar rechtspsychologie Crombag verwachtte dat herzieningsprocedures in de praktijk amper van de grond komen. Hij werd bijgevallen door Rotterdamse hoogleraar strafprocesrecht Mevis, die zei dat het voorstel veel 'open eindjes' vertoont. Zijn Leidse vakgenoot Cleiren verwacht grote praktische problemen bij de heropening van een zaak, met bijvoorbeeld getuigen die zich de feiten niet meer goed herinneren. Als daardoor rechtszaken stroef verlopen, komt het vertrouwen van de bevolking in het rechtssysteem volgens haar verder onder druk te staan. Ook de strafrechtadvocaten Franken en Knoops brachten weinig enthousiasme op voor een herziening 'ten nadele'. Alleen rechtspsycholoog Wagenaar leek voorstander. 'De correctie op een onzuiver denkproces van de rechter kan twee kanten uitvallen', zei hij. *Maarten Bakker, Persbureau Cerberus*

beoogt het wetsvoorstel een mogelijkheid te creëren tot herziening indien sprake is van bepaalde in het wetsvoorstel omschreven procedurele onregelmatigheden, de zogenoemde falsa.¹²

Telkens geldt dat herziening ten nadele in het belang van een goede rechtsbedeling moet zijn. De wetgever verdisconteert hierin een opportuniteitstoets. Het criterium 'goede rechtsbedeling' is in de Kamerstukken slechts summier uitgewerkt; het criterium moet blijkens de MvT worden ingevuld door de jurisprudentie. Enige richting geeft de MvT wel door te benadrukken dat de eerlijkheid van een proces een factor is die moet meewegen bij de toetsing aan het criterium. Op dit punt haakt de MvT aan bij rechtspraak van het EHRM waaruit volgt dat herziening ten nadele niet misbruikt moet worden als een tweede kans na slecht opsporingsonderzoek. Een andere factor die de MvT noemt ter invulling van genoemd criterium is dat (hernieuwde voortzetting van) de ver-

12 Bijvoorbeeld valsheid van stukken, meinedige getuigen of deskundigen en omkoping van de rechter.

volging nog wel in redelijke verhouding moet staan tot het door de strafrechtspleging na te streven doel.¹³

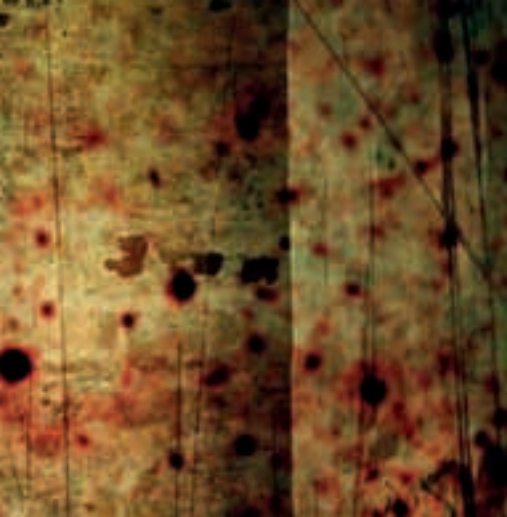
Hoofdlijnen wetsvoorstel herziening ten nadele

- Aanvraag door College P-G (art. 482a lid 1 aanhef Sv);
- College P-G wijst OvJ aan die, met voorafgaande schriftelijke instemming van het College P-G, bij R-C nader onderzoek vordert (art. 482c lid 2 Sv); gewezen verdachte wordt geïnformeerd en gehoord over deze vordering tenzij het belang van het onderzoek dit niet toelaat (art. 482c lid 3 en lid 4); beschikking van R-C is appellabel (art. 482d Sv);
- R-C kan t.a.v. gewezen verdachte bevel bewaring geven (art. 482e lid 2 Sv);
- Hangende de beslissing op de herzieningsaanvraag kan HR op vordering van College P-G bevel tot gevangenhouding/-neming geven (art. 482f Sv);
- Novum: geloofwaardige bekentenis van gewezen verdachte of medeverdachte, en: resultaten van (nieuw) technisch onderzoek (art. 482a lid 3 aanhef onder a resp. b Sv);
- Herziening slechts eenmaal mogelijk (art. 482b lid 3 onder c Sv)¹⁴;
- Overgangsrecht: herziening onmogelijk van vonnis of arrest dat voor inwerkingtreding van deze wet onherroepelijk is geworden (art. II);
- Nieuwe regeling voor bewaring DNA-gegevens en andere persoonsgegevens bij vrijspraak van strafbaar feit dat dood ten gevolge had.¹⁵

13 Wet herziening ten nadele, TK 2008-09, 32 044, nr. 3, onder punt 8.

14 Onduidelijk is evenwel of de vordering slechts eenmaal mogelijk is, of dat het doorlopen van de gehele herzieningsprocedure slechts eenmaal mogelijk is. Vergelijk het wettelijk criterium (reeds eerder een *herziening is gevorderd*) met de toelichting van de minister: Als in een strafzaak een herziening heeft plaatsgevonden, kan er geen nieuwe procedure in verband met een herziening ten nadele worden opgestart.

15 Hiertoe zal het Besluit DNA-onderzoek in strafzaken en het (nieuwe) Besluit identiteitsvaststelling verdachten en veroordeelden wor-

Kanttekeningen bij het wetsvoorstel

Allereerst lijkt het wetsvoorstel Herziening ten nadele op gespannen voet te staan met het aloude strafrechtelijk beginsel *ne bis in idem* (niet tweemaal vervolgen voor hetzelfde feit). De wetgever lost dit op door te spreken van het heropenen van de zaak vanwege nieuwe omstandigheden in zeer uitzonderlijke gevallen en concludeert dat internationale verdragen niet in de weg staan aan de invoering van een nader omlinnde mogelijkheid van herziening ten nadele.¹⁶ Dit is echter wel een heel formele benadering van deze materie.¹⁷

En dan de instantie die het onderzoek leidt. Bij herziening ten voordele ligt de leiding van het nader onderzoek zoals gezegd bij de P-G bij de Hoge Raad, maar bij herziening ten nadele wordt nader onderzoek geïnitieerd door het College P-G en uitgezet bij een OvJ en een R-C. Waarom is juist bij dit ingrijpende wetsvoorstel niet ook gekozen voor de eerste constructie, zodat de hoogste en meest afstandelijke instantie een beslissende stem heeft?¹⁸

den aangepast: Wet herziening ten nadele, TK 2008-2009, 32 044, nr. 3, onder 13. Zie hierover zeer kritisch de Raad van State: TK 2008-2009, 23 045, nr. 4, onder 4.

16 Wet herziening ten nadele, TK 2008-2009, 32 044, nr. 3, onder 4.

17 Zie ook G.J.M. Corstens, *Het Nederlands strafprocesrecht*, 2009, p. 800. Ook Kwakman benadrukt de waarde van het *ne bis in idem*-beginsel: N.J.M. Kwakman, 'Opsporing verzocht? Strafverderlijke opsporing in het kader van de herziening ten nadele', in: *NJB* 2008-17, pp. 1038-1039.

18 Aldus ook de Raad van State in haar Advies: TK 2008-2009, 23 045, nr. 4, onder 3. Ook Kooijmans en Mevis pleiten voor een regeling via de P-G bij de Hoge Raad: 'Herziening ten nadele: toch liever via de (enige echte) Procureur-Generaal bij de Hoge Raad', in: *NJB* 2008-31, p. 1936. Dit teneinde de schijn van 'foutenherstel door het OM' te voorkomen en aangezien het College P-G als leider van het OM zich niet bezig dient

..... Waarom krijgt nu net bij de herziening ten nadele niet de hoogste en meest afstandelijke instantie een beslissende stem?

Een derde kanttekening is de vraag of het wetsvoorstel niet een ongewenst neveneffect zal hebben. Er moet immers gewaakt worden voor het creëren van een vierde instantie (na – achteraf bezien – gebrekkig opsporingsonderzoek of bij fouten tijdens inhoudelijke behandeling van de zaak in feitelijke instantie). Het criterium van een goede rechtsbedeling zou hiervoor garant moeten staan, echter heel stellig is de wetgever hierin niet. Invoering van een herzieningsprocedure ten nadele mag niet ten koste gaan van de zorgvuldigheid waarmee het OM zaken dient voor te bereiden.¹⁹

Tot slot: hoe noodzakelijk is deze wet? De minister stelt dat er op maatschappelijk vlak vraag is naar een dergelijke regeling, maar uit de onderliggende stukken blijkt niet dat deze vraag is gebaseerd op precedents.²⁰ De

te houden met de kwestie van (de opportuniteit van) onderzoek naar strafbare feiten, terwijl datzelfde OM 'partij' is bij opsporing en vervolging van strafbare feiten.

19 Van Hattum vreest dat het OM minder geprikkeld wordt om de zaken die hij voor de rechter brengt zorgvuldig voor te bereiden: een vrij-spraak is immers niet definitief: 'Herziening ten nadele. Wat de kwestie Joran van der Sloot ons daarover kan leren', in: *NJB* 2008-12, p. 682-684.

20 Zie hierover W.F. van Hattum, 'Herziening ten nadele. Wat de kwestie Joran van der Sloot ons daarover kan leren', in: *NJB* 2008-12, p. 682-684;

minister merkt hieromtrent op: 'Beslissend is mijns inziens of er behoefte zal bestaan aan de mogelijkheid van herziening ten nadele indien zich daarvoor een grond voordoet, en niet het aantal precedents.' Nu de noodzakelijkheid niet door precedents wordt gestaafd, is wat ons betreft sprake van symboolwetgeving. Tegelijkertijd moet niet worden onderschat dat het openstaan van een dergelijk rechtsmiddel grote impact zal hebben, niet alleen op de gewezen verdachte maar tevens op de slachtoffers en nabestaanden. Deze laatsten zullen het rechtsmiddel wellicht aangrijpen als laatste strohalm, waarbij ook de gevaren van private opsporing op de loer liggen.²¹

Afronding

Het wetsvoorstel herziening ten voordele lijkt een verbetering van de rechtspositie van de gewezen verdachte mee te brengen, al lost het nieuwe novumbegrip onduidelijkheden over de reikwijdte ervan niet op.

Het wetsvoorstel herziening ten nadele stapt te gemakkelijk over belangrijke uitgangspunten van ons strafproces heen, vooral waar deze de rechten van de onherroepelijk veroordeelde beschermen.

De minister bepleit terughoudendheid en sporadisch gebruik van de herziening ten nadele – wij vrezen dat de regeling enerzijds nauwelijks zal worden gebruikt terwijl het bestaan ervan anderzijds een hoop onrust meebrengt voor de gewezen verdachte en andere betrokkenen.

ook Kooijmans en Mevis vragen zich af over hoe veel mogelijke gevallen daadwerkelijk wordt gesproken: 'Herziening ten nadele: toch liever via de (enige echte) Procureur-Generaal bij de Hoge Raad', in: *NJB* 2008-31, p. 1936.

21 Zie onder meer N.J.M. Kwakman, 'Opsporing verzocht? Strafverderlijke opsporing in het kader van de herziening ten nadele', in: *NJB* 2008-17, p. 1038-1039 en W.F. van Hattum, 'Herziening ten nadele. Wat de kwestie Joran van der Sloot ons daarover kan leren', in: *NJB* 2008-12, p. 682-684. Zie ook Wet herziening ten nadele, TK 2008-2009, 32 044, nr. 3, onder 8.

Vaardigheidstraining voor advocaten

Eva Wiltingh BV is een erkende onderwijsinstelling voor advocaten. In januari starten wij een vijfdaagse vaardigheidstraining waarbij het ook mogelijk is losse dagen te volgen. Deze is er op gericht uw werk en de omgang met uw cliënten en collega's leuker en efficiënter te maken.

Door onze unieke, frisse visie op uw vakgebied, onze praktijkgerichte aanpak en een werkmethode vanuit uw eigen casuïstiek krijgt u een schat aan ervaring en inzichten mee.

Bovendien wordt uw deelname aan deze training beloond met 8 PE-punten per trainingsdag.

U ziet, Eva Wiltingh BV is hét adres om uw leiderschapskwaliteiten te ontwikkelen en te optimaliseren.

Eva Wiltingh BV
Centrum voor academisch
leiderschap, training en coaching

E-mail: info@evawiltingh.nl
Website: www.evawiltingh.nl
Telefoon: 06 - 22 01 86 11

**Belangrijke mededeling voor
alle adverteerders van het
Advocatenblad die het
advertentiemateriaal door
WB Graphics hebben laten
maken:**

WB Graphics is als dochteronderneming van Brouwer's Direct Marketing bv de laatste 10 jaar nauw betrokken geweest bij het Advocatenblad.

WB Graphics wil al haar klanten er op wijzen dat in de toekomst nog steeds een beroep kan worden gedaan op haar diensten voor wat betreft het maken van een nieuwe advertentie of het aanpassen van reeds bestaand advertentiemateriaal daar alle eerder gemaakte advertenties in ons bestand bewaard zijn gebleven.

Bereikbaar via:
T: 0172-234460
F: 0172-233017
E: bdmbv@euronet.nl

INTERNATIONAAL JURIDISCH INSTITUUT

Spui 186
2511 BW 's-Gravenhage
telefoon: 070-3460974
telefax: 070-3625235
e-mail: info@iji.nl

Het Internationaal Juridisch Instituut adviseert in zaken betreffende internationaal en buitenlands recht, in het bijzonder waar het gaat om vragen van internationaal privaatrecht en buitenlands privaatrecht- en procesrecht.

Werkterreinen zijn onder andere:

- personen- en familierecht
- nationaliteitsrecht
- erfrecht
- procesrecht
- overeenkomstenrecht
- strafrecht
- onrechtmatige daad

Bezoek onze website: www.iji.nl

ALT KAM BOER ADVOCATEN

CIVIELE CASSATIE ?

- prijsafspraken mogelijk
- ook op basis van toevoeging
- zie onze website voor voorbeeldzaken

Info: mr H.J.W. Alt, Pb. 82228, 2508 EE Den Haag
Tel.: 070 - 358 94 79, fax: 070 - 358 51 97
alt@altkamboer.com, www.altkamboer.com

TOGA
atelier
Schout & Katsantonis
www.toga.net

- Rijksleverancier
- Toga's op maat van eerste kwaliteit stof
- Korte levertijd
- Bef cadeau bij bestelling toga

Industrieweg 51 3044 AS Rotterdam
Tel. 010 - 245 07 66 Fax 010 - 245 07 67

Mijpaalarrest

Ron Hoekstra kijkt terug op Schirmeister/ De Heus (oldtimer)

Hoe liepen de zaken die ten grondslag lagen aan wat later mijlpalen in de jurisprudentie werden? We kijken terug met de advocaten van toen.

.....
'De cassatieadvocaat
voelde er niet veel voor:
"Tweedehands auto's,
dat gaat altijd mis"
.....

Foto: Diederik van der Laan

.....
Jan Pieter Nepveu

journalist

Nanne Holtrop

advocaat bij Van Doorne N.V.
.....

De belangen van Schirmeister werden behartigd door Ron Hoekstra (55), destijds advocaat in Amsterdam. 'Frits Schirmeister was toen al een vriend van mij. Hij was jurist en de stukken schreef hij grotendeels zelf. Ik veranderde hier en daar soms een detail. Hij had zijn eigen wijze van procederen. Hij correspondeerde buiten mij om met de wederpartij, wat niet de bedoeling was. Toen ik vaststelde dat Schirmeister al op zijn *eigen wijze* gereageerd had,

antwoordde de wederpartij dat ik tussen eigen en wijze een "cesuur aanbracht die daar niet hoorde".

Schirmeister is een liefhebber van Citroën. Hij had gehoord dat De Heus een mooie DS had en is gaan kijken. Al eerder hadden Schirmeister en De Heus, zelf ook een particuliere liefhebber, zaken gedaan. Bij deze gelegenheid noemde De Heus de auto "tadellos", in "showroomconditie", "de mooiste die ik ooit heb gezien" en er was "niet aan gerommeld". Een keurmeester van de Citroën DS club en een expert plaatwerker hebben de auto bekeken en vonden hem heel mooi, de Rijksdienst voor het Wegverkeer ontdekte geen gebrek.

De Heus had gezegd dat hij er vanuit

Frankrijk mee naar Nederland was gereden zonder problemen en met zo goed als geen olieverbbruik. Maar bij Schirmeister rommelde al snel wat in het dashboardkastje, dat bleek de stuurarm te zijn, en het olieverbbruik was hoog. Een jaar later, bij de apk-keuring, bleken de kokerbalken verrot en vakkundig overgeplamuurd. Er kwam een krant uit. Een kwaliteitskrant, dat wel, *Le Monde*, meen ik me te herinneren.

Schirmeister mocht de weg niet meer op en ging procederen. Bij de rechtbank werd de vordering afgewezen. Bij het hof mompelde een raadsheer dat hij in zijn studententijd ook weleens voor 500 gulden een Eend (Citroën 2CV) gekocht had en "ja, dan moet er wat onder gelast worden". Ik zei dat het niet ging om 500

gulden maar om dertig keer zo veel. Het heeft niet mogen baten, ook bij het hof gingen we onderuit.

Schirmeister wilde in cassatie en vroeg Robert Meijer uit Den Haag de zaak te doen. Die voelde daar niet voor: "Tweedehands auto's, dat gaat altijd mis." Hij heeft het toch gedaan en de Hoge Raad vernietigde de uitspraak van het Amsterdamse hof en verwees de zaak naar het Haagse gerechtshof. Dat moest kijken of de aanprijzingen die De Heus gedaan had, al dan niet bedoeld waren als garantie.

Na deze verwijzing overleed de advocaat van De Heus. De procedure stopte even. Op een gegeven moment was er dan toch een getuigenverhoor in Den Haag. De eerste getuige was een vriendin van Schirmeister. "Bent u mevrouw X?" vroeg de Haagse raadsheer. Ja, dat was

De kern van Schirmeister/De Heus

HR 15 april 1994, NJ 1995/614

Ingeval een (tweedehands) auto wordt gekocht om daarmee, naar de verkoper bekend is, aan het verkeer deel te nemen, zal als regel moeten worden aangenomen dat de auto niet beantwoordt aan de overeenkomst, indien als gevolg van een gebrek dat niet op eenvoudige wijze kan worden ontdekt en hersteld, zodanig gebruik van de auto gevaar voor de verkeersveiligheid zou opleveren.

ze. "Hoe oud bent u?" Ze was een echte Amsterdamse. Ze stond op en zei: "Hallo! Als we zo gaan beginnen..." De raadsheer schrok. Maar de getuige ging meteen weer zitten: geintje.

De volgende vraag was kunt u zich nog herinneren wat er in januari 1988 bij de heer De Heus thuis besproken is? Wij zaten daar in het voorjaar van 2000. Die procedure duurde dus al twaalf jaar. De Heus was niet aanwezig. Hij was al ziek, hoorde ik later, en is overleden. Schirmeister heeft nog contact opgenomen met zijn weduwe en de zaak is geschikt voor een klein bedrag.

Schirmeister heeft zo lang geprocedeerd omdat het een principekwestie was. Voor De Heus was het een trieste zaak. Achteraf denk ik dat hij zich door de Fransen belazerd voelde. De Fransen hadden hem een foto van de auto gegeven met als bijschrift: *excellent état*. De Heus voelde zich uitgemaakt voor bedrieger. Dat was hij niet maar hij had wel iets geleverd waarmee je de weg niet op mocht. En dat is wanprestatie.'

(advertenties)

AMBACHTELIJK GEMAAKTE TOGA'S VOOR:
ADVOCAAT - GRIFFIER - RICHTER - FREDIKANT - HOOGLEERAAR

TOGAMAKERIJ
Rhebergen

WWW.TOGAMAKERIJRHEBERGEN.NL
AMSTELDIJK 18E AMSTERDAM TEL. 020-6629514 06-41981758

KB
systemmappen

gratis
proefmap?
0252-241300

De Trias dossiermap
"DE NIEUWE MAP VOOR DE ADVOCATUUR"

Prijzen vanaf
€ 49,50
p/100 stuks
excl. BTW

6 cm

- 12 KLEUREN
- ELASTIEK
- ONVERSLIJTBAAR

Pletterij 11
2211 JT
Noordwijkerhout
kb@systemmappen.nl
www.systemmappen.nl

Wij hebben M dé arbeidsongeschiktheidsverzekering voor u

Middels een verzekering exclusief ontwikkeld voor advocaten en notarissen bieden wij u een oplossing met uitgebreide voorwaarden en met verreweg de scherpste premiestelling. Dit scheelt u 25 tot 70% over de gehele looptijd, afhankelijk van de aanvangsleeftijd.

- beroepsarbeidsongeschiktheid gedurende de hele looptijd
- gerenommeerde verzekeraar
- zowel individueel mogelijk als op collectieve basis voor de hele maatschap
- hoge verzekerde bedragen mogelijk (maximaal 350.000 euro op jaarbasis)

Premievergelijking gehele looptijd

Verzekerd bedrag 100.000 euro • Wachtijd 1 jaar

	Totaal	looptijd	Traditionele partij	Mutsaerts	% verschil
60 jaar 0% index	35 jaar	tot einde	139.652	91.330	35%
	40 jaar	tot einde	119.336	73.806	38%
	45 jaar	tot einde	90.821	52.518	42%
	50 jaar	tot einde	58.393	29.364	50%
	55 jaar	tot einde	25.853	9.201	64%

	Totaal	looptijd	Traditionele partij	Mutsaerts	% verschil
65 jaar 0% index	35 jaar	tot einde	215.551	143.174	34%
	40 jaar	tot einde	190.344	123.835	35%
	45 jaar	tot einde	154.635	99.161	36%
	50 jaar	tot einde	114.009	69.738	39%
	55 jaar	tot einde	73.154	38.279	48%

"Sinds enige jaren ontwikkelt Mutsaerts voor advocaten speciale verzekeringen. Dit heeft er toe geleid dat we inmiddels een bekende naam in de advocatuur en het notariaat zijn. We kunnen met gepaste trots vaststellen dat we in een behoefte voorzien. Veel van uw collega's zijn inmiddels klant geworden. Het marktaandeel is in een razendsnel tempo gestegen naar een huidige 10 procent van zelfstandige advocaten en partners van advocatenkantoren in Nederland.

M ontwikkelt en verzorgt voor u verzekeringen die u bij een andere verzekeraar niet kunt krijgen en u substantiële voordelen kunnen bieden. Wij realiseren deze voordelen doordat wij weten wat in uw branche leeft en geen genoegen nemen met standaardoplossingen die verzekeraars en geldverstrekkers u voorschotelen."

Dr. Freek Nijio

Het bureau van de orde

Onderwerp	Telefoonnummer	E-mailadres
Algemene informatie	070-335 35 35	info@advocatenorde.nl
N.a.w.-gegevens advocatuur	070-335 35 29	info@barbeheer.nl
Auditbureau (kwaliteitszorg)	070-335 35 71	audit@advocatenorde.nl
Centrale Controle Verordeningen	070-335 35 26	ccv@advocatenorde.nl
Landelijke financiële bijdrage Communicatie (o.a. brochures)	070-335 35 23/21 070-335 35 52	finorg@advocatenorde.nl pr@advocatenorde.nl
Helpdesk		
BalieNet-certificaten	070-335 35 86	certificaat@advocatenorde.nl
Overige vragen van advocaten	070-335 35 54	helpdesk@advocatenorde.nl
Opleiding		
Beroepsopleiding (09.00-12.00 u)	070-335 35 55	opl@advocatenorde.nl
Voortgezette Stagiaire Opleiding (VSO)	070-335 35 58/78	vso-po@advocatenorde.nl
Permanente Opleiding (PO)	070-335 35 58/78	vso-po@advocatenorde.nl
Permanente Opleiding (ontheffingen)	070-335 35 41	pb@advocatenorde.nl
Vrijstellingen B0 en VSO	070-335 35 41	pb@advocatenorde.nl
Besluit Aanmerken Als Opleiding (BAAO)	070-335 35 43	pb@advocatenorde.nl

Neuhuyskade 94, Postbus 30851, 2500 GW Den Haag
Telefoonnummer algemeen +31 (0)70 - 335 35 35
Faxnummer algemeen +31 (0)70 - 335 35 31

Verordening op de vakbekwaamheid

Considerans

Het College van Afgevaardigden van de Nederlandse Orde van Advocaten:

Overwegende,

dat het in het belang van een goede praktijkuitoefening en het vertrouwen in de advocatuur gewenst is regels te stellen over de vakbekwaamheid van advocaten mede in het licht van de kernwaarden advocatuur;

Gelet op de artikelen 26 en 28 van de Advocatenwet,

Gezien het ontwerp van de Algemene Raad met bijbehorende toelichting,

Gelet op het advies van de Adviescommissie Regelgeving,

Gelet op het advies van de Raad van Advies,

Stelt de navolgende verordening vast:

Artikel 1

In deze verordening wordt verstaan onder:

- Advocaat: de in Nederland ingeschreven advocaat die in het bezit is van een stageverklaring als bedoeld in artikel 10 Stageverordening¹, alsmede de advocaat bedoeld in artikel 16h van de Advocatenwet;
- Deken: de deken van het arrondissement waar de advocaat kantoor houdt;
- Raad van Toezicht: de Raad van Toezicht van de Orde van Advocaten in het arrondissement waar de advocaat kantoor houdt als bedoeld in artikel 22 Advocatenwet;
- Algemene Raad: de Algemene Raad als bedoeld in artikel 18 van de Advocatenwet;
- Secretaris: de secretaris van de Algemene Raad als bedoeld in artikel 34 van de Advocatenwet;
- Vakbekwaamheid: het voldoen aan eisen betreffende de professionele kennis en kunde van de advocaat, de betamelijkheid van zijn handelen of nalaten als bedoeld in artikel 46 Advocatenwet, de kantoororganisatie en de dienstverlening.

Artikel 2

- De advocaat dient vakbekwaam te zijn.
- Het bepaalde in het vorige lid houdt mede in dat een advocaat alleen zaken aanneemt die hij gelet op zijn kantoororganisatie adequaat kan behandelen en waarvoor hij de deskundigheid bezit dan wel waarvoor hij gebruik maakt van de deskundigheid van een derde.
- De advocaat legt schriftelijk vast op welke wijze hij voldoet aan het bepaalde in de voorgaande leden.

Artikel 3

- De advocaat is verplicht jaarlijks aantoonbaar zijn professionele kennis en kunde te onderhouden respectievelijk te ontwikkelen op het rechtsgebied of de rechtsgebieden waarop hij werkzaam is respectievelijk wil zijn.
- Om aan de verplichting als bedoeld in het eerste lid te voldoen moet de advo-

caat jaarlijks ten minste twintig punten behalen.

- Indien in enig jaar aan het bepaalde in het vorige lid niet wordt voldaan, voldoet de advocaat desondanks aan de verplichting in het eerste lid, indien hij in dat jaar ten minste 10 punten heeft behaald en in dat jaar en de twee daaraan voorafgaande jaren samen ten minste 60 punten heeft behaald.
- Het aantal bedoeld in het tweede en derde lid neemt naar evenredigheid af ingeval deze Verordening in enig jaar minder dan elf maanden op de advocaat van toepassing is geweest
- De Algemene Raad stelt – gehoord het College van Afgevaardigden – over het bepaalde in de voorgaande leden nadere regels.

Artikel 4

- De advocaat is verplicht aantoonbaar de organisatie van zijn kantoor alsmede de dienstverlening aan de cliënt adequaat in te richten.
- De Algemene Raad stelt – gehoord het College van Afgevaardigden – over het bepaalde in het voorgaande lid nadere regels.

Artikel 5

De advocaat is verplicht desgevraagd aan de deken of aan de namens de deken optredende secretaris schriftelijk te verklaren dat is voldaan aan de hem in deze verordening opgelegde verplichtingen. Wanneer de deken van oordeel is dat inzake deze verplichtingen een nader onderzoek noodzakelijk is, stelt hij of de namens de deken optredende secretaris een nader onderzoek in. De deken of de namens de deken optredende secretaris kan hiervoor een andere advocaat aanwijzen en bedingt daarbij diens geheimhouding. De advocaat is verplicht aan een dergelijk onderzoek zijn medewerking te verlenen.

Artikel 6

- Deze verordening kan worden aangehaald als ‘Verordening op de Vakbekwaamheid’ en treedt op 1 januari 2010 in werking.
- De Verordening op de Permanente Opleiding 2000 wordt per 1 januari 2010 ingetrokken.

¹ Dit ziet zowel op Stageverordening 1988 als Stageverordening 2005.

Toelichting algemeen

Uitgangspunten

Het in deze verordening geëzigde begrip 'vakbekwaamheid' is ruimer dan de veelal in dit verband genoemde term 'kwaliteit'. De Algemene Raad en het College van Afgevaardigden zijn de mening toegedaan dat vakbekwaamheid naast de typisch beroepsmatige kennis en kunde mede de professionele ethiek (als begrepen onder het begrip betamelijkheid in artikel 46 Advocatenwet), en de kantoororganisatie en de dienstverlening aan de cliënt omvat.

De Algemene Raad en het College van Afgevaardigden vinden dat een moderne advocatuur, evenals dat het geval is bij de overige vrije, in een openbaar lichaam georganiseerde beroepsgroepen en bij de artsen, actief en zichtbaar haar vakbekwaamheid moet bewaken, onderhouden en perfectioneren. Veel advocaten en kantoren doen dit al. Nieuw is dit dus niet en voor een aanzienlijk deel van de balie brengt deze verordening dan ook geen of nauwelijks extra lasten met zich mee. Integendeel, de verwachting is dat het voor velen eenvoudiger zal worden. Er wordt meer dan nu ruimte gelaten voor de bestaande diversiteit in de balie, dus maatwerk voor de advocaat en diens kantoor. De Algemene Raad en het College van Afgevaardigden willen met deze verordening naast het stellen van regels over de kwaliteit ook de discussie over kwaliteit in de advocatuur stimuleren. Door deze verordening worden kaders geschapen zodat de advocaat weet aan welke eisen hij moet voldoen en in het licht van de vakbekwaamheid. Het toezicht is in de visie van de Algemene Raad en het College van Afgevaardigden uiteindelijk het instrument om te beoordelen of een advocaat vakbekwaam is.

In de volgende documenten wordt eveneens de noodzaak van een moderne, baliebrede regeling voor de vakbekwaamheid beschreven: 'Een maatschappelijke Orde' van de Commissie Advocatuur van 24 april 2006 en de kabinetsreactie hierop van 13 oktober 2006 (TK 2006-2007, 30 800 VI, nr. 3), het rapport van de Commissie Metatoets 'Advies kwaliteitsstelsel rechtsbijstand 2008' en het ontwerp Advocatenwet uit 2008/2009, waarin de Orde verplicht wordt tot een bij verordening te regelen introductie van een adequaat kwaliteitsstelsel. In het kabinetsstandpunt op het eerdergenoemde rapport van de Commissie Advocatuur is een aantal eisen opgesomd waaraan een kwaliteitsstelsel in ieder geval moet voldoen. De Algemene Raad en het College van Afgevaardigden voorzien met deze verordening in dat kwaliteitsstelsel.

De Algemene Raad en het College van Afgevaardigden vinden dat een advocaat in het kader van de vakbekwaamheid behoort deel te nemen aan gestructureerde feedback, zoals peer review, intervisie of (inter)collegiale toetsing. Uit onderzoek is namelijk gebleken dat gestructureerde feedback, zoals peer review en intervisie, het beste instrument is om kwaliteit te toetsen. Er bestaan al diverse specialisatieverenigingen voor advocaten die als voorwaarde voor lidmaatschap van hun vereniging de eis stellen dat aan gestructureerde feedback wordt gedaan. Ook individuele advocaten en advocatenkantoren doen al aan gestructureerde feedback. Op dit moment is het echter nog niet goed mogelijk om deelname aan gestructureerde feedback baliebreed op succesvolle wijze verplicht te stellen, onder andere omdat gebleken is dat er nog geen eenduidige definitie van de verschillende genoemde begrippen bestaat en omdat onzeker is of op korte termijn voldoende infrastructuur aanwezig is om voor de gehele balie op adequate wijze deelname aan gestructureerde feedback te verzekeren. Wel zal de advocaat door de introductie van deze Verordening en de daarmee samenhangende regelgeving gestimuleerd worden deel te nemen aan gestructureerde feedback, onder andere doordat deelname kan meetellen voor de verplichting ten minste twintig punten aan het onderhouden van kennis en kunde te besteden. Daarbij zal dan aan nog vast te stellen voorwaarden moeten worden voldaan. Binnen twee jaar na inwerkingtreding van deze verordening zal geëvalueerd worden hoe deelname door advocaten aan gestructureerde feedback verloopt. Deze evaluatie zal gebruikt worden bij het ontwikkelen van dit instrument. De Algemene Raad en het College van Afgevaardigden verwachten dat de infrastructuur en definitie bepaling dan zodanig ontwikkeld zijn dat het wel mogelijk is dit instrument baliebreed op succesvolle wijze verplicht te stellen. De Algemene Raad en het College van Afgevaardigden achten het mogelijk en wenselijk dat tijdens de gestructureerde feedback over ethiek en attitude gediscussieerd wordt, zoals gesuggereerd door de Raad van Advies. De Algemene Raad zal een werkgroep instellen om deelname aan gestructureerde feedback door advocaten te bevorderen. Verder kan deelname in samenwerking met de Raden van Toezicht op lokaal niveau worden gestimuleerd tijdens de plaatselijke opleidingsactiviteiten. Ook zal het onderwerp worden geagendeerd voor het overleg dat de Algemene Raad met de specialisatieverenigingen heeft. De werkgroep kan hier ook een rol spelen.

Deze verordening is niet van toepassing op een advocaat-stagiaire. De advocaat-stagiaire is immers nog niet vakbekwaam, hij is op weg naar vakbekwaamheid en daarop zijn de Beroepsopleiding en de Voortgezette Stagiaire-Opleiding (VSO) gericht. Wel worden óók voor stagiaires relevante normen in de Stageverordening 1988 en 2005 opgenomen, zoals het bepaalde in artikel 2 en artikel 5. De gewijzigde Stageverordening zal op hetzelfde moment als deze verordening in werking treden. Ook de Verordening op de Permanente Opleiding 2000 was in beginsel niet van toepassing op een advocaat-stagiaire. Eerst nadat een advocaat-stagiaire 39 maanden op het tableau had gestaan, werd de Verordening op de Permanente Opleiding 2000 van toepassing. Voor deze verordening is een andere keuze gemaakt, namelijk door relevante bepalingen in de Stageverordening 1988 en 2005 op te nemen.

Systematiek van de verordening

De verordening legt in artikel 2 de verantwoordelijkheid voor de vakbekwaamheid daar waar die hoort: bij de advocaat. De advocaat is zelf verantwoordelijk voor het op peil houden en waar nodig verbeteren van zijn vakbekwaamheid. Het verdient de voorkeur om de verplichtingen ten aanzien van de verschillende elementen uit de definitie vakbekwaamheid in de verordening uiteen te zetten. Dit is gebeurd in de artikelen 3 en 4. In artikel 3 is verwoord dat de advocaat zijn professionele kennis en kunde moet onderhouden of kan ontwikkelen en gedurende hoeveel uur. In artikel 4 komt het onderdeel terug dat ziet op de kantoororganisatie alsmede de dienstverlening aan de cliënt.

In diverse artikelen is bepaald dat de advocaat geacht wordt te beschrijven hoe hij aan het bepaalde in die artikelen voldoet. Dit is vormvrij. De essentie is dat de advocaat kan aantonen dat hij beschikt over de nodige competenties voor het bieden van adequate rechtsbijstand op het rechtsgebied of de rechtsgebieden waarop hij werkzaam is. Reden voor het vereiste van vastleggen is dat het in het kader van het toezicht toetsbaar moet zijn. De advocaat behoort zich jegens de deken te kunnen verantwoorden. Vastlegging kan bijvoorbeeld door middel van een kantoorhandboek of door implementatie van een best practice guide geschieden. Een advocaat kan er ook voor kiezen gebruik te maken van kwaliteitssystemen die door derden worden aangeboden. Op dit moment kan hiervoor bijvoorbeeld gedacht worden aan een kwaliteitssysteem als ISO 9001:2000 of Viadict. Het is

denkbaar dat dergelijke systemen niet alle relevante onderdelen van vakbekwaamheid adresseren. De advocaat moet voor die onderdelen op andere wijze toetsbaar aantonen dat – in ieder geval – aan de normen is voldaan. Daarnaast geldt dat als een systeem op een bepaald moment voldoet aan de normen, dit niet wel zeggen dat dit altijd het geval zal zijn.

De Algemene Raad ontwikkelt een model dat voor deze vastlegging gebruikt kan worden door advocaten die geen eigen standaard zoals kantoorhandboek of best practice guide hebben of geen gebruik willen maken van een andere op dit moment al bestaande standaard. Dit zal zeer waarschijnlijk een webapplicatie worden die uit verschillende modules bestaat. De advocaat kan alle modules gebruiken of er voor kiezen alleen die modules te gebruiken die bij een reeds door hem gebruikt systeem of model aansluiten. Naast modules die zien op verplichtingen die volgen uit de diverse verordeningen, wordt gedacht aan het toevoegen van modules die handig kunnen zijn voor de praktijkvoering van een advocaat. De advocaat kan deze webapplicatie implementeren in zijn kantoororganisatie en praktijkvoering, maar het hoeft niet. De verwachting is dat deze webapplicatie halverwege 2010 beschikbaar komt. In het kader van het toezicht zal er rekening mee worden gehouden dat dit instrument niet reeds vanaf 1 januari 2010 beschikbaar is.

In de artikelen 3 en 4 is bepaald dat uitwerking van de bepaling in lagere regelgeving plaatsvindt of kan plaatsvinden. Hiervoor is gekozen om het stelsel enigszins flexibel te houden. De regeling, die na het College van Afgevaardigden gehoord te hebben, tot stand komt, kan relatief eenvoudig en snel worden aangepast als daar behoefte aan is. Tevens is lagere regelgeving beter geschikt om de verschillende opties inclusief de daaraan te stellen eisen te beschrijven. Overigens zal ook in deze regelingen de verplichting worden opgenomen te beschrijven hoe aan bepaalde eisen wordt voldaan. Hiervoor kan eveneens van een kantoorhandboek, een best practice guide, een ander systeem of het door de Algemene Raad te ontwikkelen model gebruik worden gemaakt.

Artikel 5 regelt het toezicht op de naleving van deze verordening en verplicht de advocaat aan de deken te verklaren dat aan de verplichtingen van deze verordening is voldaan. Het toezicht ligt primair bij de deken van de Orde van Advocaten in het arrondissement waar de advocaat kantoor houdt. Bepaalde bevoegdheden van de deken zijn met het oog

op de doelmatige uitvoering van het toezicht op advocaten sinds januari 2002 gemandateerd aan de secretaris van de Algemene Raad. De secretaris voert het toezicht op de advocaten uit via een Centrale Controle Verordeningen (CCV). Het ligt voor de hand de systematiek van mandatering te handhaven. De Algemene Raad werkt thans samen met de dekens aan verzwaring van het toezicht, dat ook op deze verordening van toepassing zal zijn. Uitgangspunt hierbij is de verantwoordelijkheid van de advocaat en het vertrouwen in zijn functioneren. Het toezicht zal worden vormgegeven volgens het principe: soepel waar het kan, streng waar het moet. De suggestie van de Raad van Advies om in het kader van het toezicht een systeem op te zetten waardoor harmonisatie wordt bevorderd en het toezicht dynamischer wordt, neemt de Algemene Raad ter harte. Er wordt op dit moment gewerkt aan versterking van het toezicht. Het is de bedoeling dat de versterking in 2010 ingaat. Het is daarom niet zinvol om na een jaar de naleving van en de wijze van toezicht op deze verordening, maar ook de andere verordeningen te evalueren. Eerst in de loop van 2011 kan een analyse plaatsvinden. Hiertoe zal ook vanuit het Bureau van de Orde ondersteuning worden geboden aan de dekens. De gegevens die in het kader van de jaarlijkse controle centraal worden verzameld, worden geanalyseerd. Ook zal – zoals gebruikelijk – worden doorgegeven aan de dekens welke advocaten niet hebben voldaan. De Algemene Raad zal in het kader van de transparantie bevorderen dat de dekens terugkoppelen welke actie is ondernomen indien een advocaat niet had voldaan aan een bepaalde verplichting en als geen actie is ondernomen wat de reden hiervan is. De suggestie die de Raad van Advies heeft gedaan over de toezichtslast, zal worden betrokken bij het opstellen van de vragenlijst die in verband met het toezicht jaarlijks aan de advocaten zal worden voorgelegd.

Artikelsgewijze toelichting

Artikel 1

Kernbegrip van deze verordening is vakbekwaamheid. Zoals in de algemene toelichting uiteengezet is, is dit een meerledig begrip dat ruimer is dan kwaliteit. Vakbekwaamheid verwijst via de in artikel 46 Advocatenwet neergelegde norm van de betamelijkheid ook naar de door de Commissie Advocatuur genoemde en in de Advocatenwet te verankeren kernwaarden. Opgemerkt zij wel dat in deze verordening soms verplichtingen zijn neergelegd die ook in andere verordeningen voorkomen. In

de Verordening op de Administratie en Financiële Integriteit is bijvoorbeeld het één en ander bepaald over de betamelijkheid van de advocaat en de kantoororganisatie inclusief de relatie tot de cliënt. De advocaat moet er zorg voor dragen dat hij aan de eisen en verplichtingen voldoet die uit elke verordening voortvloeien. Dit wordt bewerkstelligd door in de Verordening op de Administratie en Financiële Integriteit een bepaling op te nemen die de advocaat verplicht te beschrijven hoe hij aan de verplichtingen uit die verordening voldoet, zoals dit ook geldt voor de Verordening op de Vakbekwaamheid.

Artikel 2

In dit artikel is bepaald dat de advocaat vakbekwaam moet zijn. Dit betekent dat de advocaat moet voldoen aan de aan hem te stellen eisen inzake de betamelijkheid van diens handelen of nalaten als bedoeld in artikel 46 Advocatenwet, zijn professionele kennis en kunde en de eisen inzake de organisatie van zijn kantoor en de dienstverlening aan de cliënt. Tot op heden is nergens neergelegd dat ook in het licht van vakbekwaamheid de betamelijkheid van de advocaat van belang is. Hetgeen in artikel 46 Advocatenwet is bepaald, ziet immers op de tuchtrechtspraak en niet op de vakbekwaamheid. De eis van vakbekwaamheid houdt tevens in dat de advocaat alleen zaken aanneemt waarvoor hij deskundig is en zijn kantoororganisatie is toegerust, en gezien zijn praktijk. Hiermee wordt ook aangesloten bij hetgeen hierover in artikel 3.1.3 uit de gedragscode van de CCBE (de Raad van Europese Balies) is bepaald. In dit artikel staat bovendien nog dat een advocaat geen zaak aanvaardt die hij niet met spoed kan afhandelen. Zoals in de algemene toelichting reeds is opgemerkt is in het licht van deze verordening vakbekwaamheid ruimer dan deskundigheid. Om de praktijkuitoefening niet te beperken is de mogelijkheid opgenomen dat de advocaat voor een bepaalde zaak of een onderdeel van een zaak de deskundigheid van een andere advocaat of een derde inschakelt of advies vraagt. Met de opmerking over de kantoororganisatie wordt bijvoorbeeld bedoeld op een grote faillissementszaak. Niet in elke kantoororganisatie kan een dergelijke zaak adequaat worden behandeld.

Artikel 3

In dit artikel is uitgewerkt dat een advocaat zijn professionele kennis en kunde moet onderhouden. Dit kan bijvoorbeeld door het volgen of geven van onderwijs, het publiceren van artikelen in juridische tijdschriften of van een rechtswetenschappelijk

proefschrift, werkzaamheden als rechter-plaatsvervanger of arbiter, of door deelname aan gestructureerde feedback zoals intervisie of collegiale toetsing. Verder is in dit artikel ook het aantal uren neergelegd dat een advocaat minimaal aan (de ontwikkeling van) professionele kennis en kunde moet besteden. Gelet op het belang van vakbekwaamheid, zal de advocaat meer tijd dan op grond van de Verordening op de Permanente Opleiding 2000 aan het onderhouden van zijn professionele kennis en kunde moeten besteden. Daarom zal de advocaat jaarlijks ten minste 20 punten moeten besteden aan het onderhouden of ontwikkelen van zijn professionele kennis en kunde. Hierbij zal het meestal gaan om juridische kennis en kunde, maar dat hoeft niet. Als voorwaarde geldt dat het onderhouden van de kennis en kunde in ieder geval gerelateerd moet zijn aan het rechtsgebied of de rechtsgebieden waarop de advocaat werkzaam is. Mocht een advocaat van rechtsgebied willen veranderen of een rechtsgebied willen toevoegen aan zijn praktijk, kan een advocaat ook werken aan het ontwikkelen van kennis en kunde op het rechtsgebied of de rechtsgebieden waarop hij werkzaam wil zijn. In de lagere regelgeving zal worden uitgewerkt hoe een punt behaald wordt.

De overschotregeling wordt anders vorm gegeven dan op grond van de Verordening op de Permanente Opleiding 2000. In deze overschotregeling kan een advocaat eerder behaalde punten inzetten. Het betekent dat als een advocaat in een bepaald jaar geen twintig punten heeft behaald, hij toch heeft voldaan voor het onderdeel kennis en kunde als bedoeld in artikel 3 van deze verordening als aan de volgende voorwaarden is voldaan. Een advocaat heeft toch voldaan indien een advocaat minimaal tien punten heeft behaald in het jaar waarop de controle ziet én hij in dat jaar en de twee voorafgaande jaren, dus een periode van drie jaar, zestig punten heeft behaald. Een voorbeeld ter verduidelijking. Als een advocaat in 2010 tien punten heeft behaald, twintig in 2009 en dertig in 2008, heeft hij voldaan.

In de Verordening op de Permanente Opleiding 2000 is bepaald dat als de verordening minder dan elf maanden op een advocaat van toepassing is geweest het aantal te behalen punten naar evenredigheid afneemt. Dit is het geval als een advocaat zich halverwege het jaar laat beëdiggen of juist laat schrappen, of als een stagiaire halverwege het jaar de stageverklaring ontvangt. Een soortgelijke bepaling is ook in deze verordening opgenomen.

Hoe een advocaat zijn professionele kennis en kunde kan onderhouden of opbouwen, wordt in een nadere regeling verder uitgewerkt. In deze regeling zal ook worden opgenomen wat de procedure is voor een opleidingsinstelling om erkend te worden en een overgangsbepaling hoe moet worden omgegaan met punten die behaald zijn boven de in 2008 en 2009 op grond van de Verordening op de Permanente Opleiding 2000 geldende norm.

Artikel 4

Om aan te tonen dat aan de verplichtingen uit dit artikel is voldaan, zal een advocaat in ieder geval moeten voldoen aan de in de nadere regeling neergelegde normen. Deze normen zien onder andere op vaststelling van de aard, omvang en haalbaarheid van de zaak alsmede de acceptatie van de opdracht, de communicatie met de cliënt over de financiële consequenties en andere voor de cliënt relevante informatie, het beheren van de administratieve gegevens van de zaak, het beheer van het dossier, de vertrouwelijkheid van de gegevens van de cliënt, de bereikbaarheid van de advocaat of diens kantoor en de vervanging van de advocaat. De kwaliteitsstandaard op de kantoororganisatie 2007 van de Orde zal als basis dienen voor de regeling als bedoeld in het tweede lid. Zie hiertoe ook hetgeen staat bij de toelichting over de systematiek van de verordening.

Artikel 5

In aanvulling op de toezichthoudende taak van de deken is in artikel 5 ter vermijding van elk misverstand de verplichting van de advocaat opgenomen niet alleen alle gewenste inlichtingen te verschaffen, maar ook mee te werken aan een onderzoek door bijvoorbeeld een andere advocaat. Het gaat hier overigens niet om een onderzoek als bedoeld in artikel 60b Advocatenwet of artikel 12, derde lid, Verordening op de Administratie en Financiële Integriteit. Desgewenst zou een onderzoek als bedoeld in artikel 12 Verordening op de Administratie en Financiële integriteit wel gecombineerd kunnen worden met de in dit artikel bedoelde onderzoek.

Artikel 6

De Verordening op de Permanente Opleiding 2000 zal worden ingetrokken. Het in stand houden van die verordening is immers niet in lijn met het streven om alle voor vakbekwaamheid relevant geachte bepalingen of regelingen zoveel mogelijk bij elkaar in één regeling neer te leggen.

Regeling vakbekwaamheid

De Algemene Raad stelt,

Gelet op artikel 3 en 4 Verordening op de vakbekwaamheid,

Gelet op artikel 11a Verordening op de administratie en de financiële administratie,

Gehoord het College van Afgevaardigden,

De volgende regeling vast:

HOOFDSTUK I Begripsbepaling

Artikel 1

In deze regeling wordt verstaan onder:

1. Advocaat: de in Nederland ingeschreven advocaat die een stageverklaring als bedoeld in artikel 10 Stageverordening¹ heeft, alsmede de advocaat bedoeld in artikel 16h van de Advocatenwet;
2. Algemene Raad: de Algemene Raad als bedoeld in artikel 18 van de Advocatenwet;
3. Erkende onderwijsinstelling: een door de Algemene Raad als zodanig erkende natuurlijke persoon of rechtspersoon;
4. Uur: 60 minuten exclusief pauzes
5. Verordening: Verordening op de vakbekwaamheid.

Hoofdstuk II Normen ten aanzien van het onderhouden of ontwikkelen van professionele kennis en kunde door de advocaat

Artikel 2

1. De advocaat is verplicht ten minste de helft van het aantal punten als bedoeld in artikel 3 Verordening op de vakbekwaamheid te behalen met opleiding betrekking hebbend op een juridische onderwerp betreffende het rechtsgebied of de rechtsgebieden waarop hij werkzaam is of wil zijn.
2. In afwijking van het bepaalde in artikel

3, derde lid, Verordening geldt dat de advocaat ook heeft voldaan indien hij:

- in 2010 ten minste 10 punten heeft behaald én over dat jaar en de twee voorafgaande jaren ten minste 52 punten heeft behaald;
- in 2011 ten minste 10 punten heeft behaald én over dat jaar en de twee voorafgaande jaren ten minste 56 punten heeft behaald.

Voorbeelden waarin wordt voldaan aan het bepaalde in artikel 2 Regeling:

jaar van controle	jaar waarin punten behaald			
	2008	2009	2010	2011
2010	16	16	20 (totaal over 3 jaar: 52)	n.v.t.
2010	20	16	16 (totaal over 3 jaar: 52)	n.v.t.
2011	n.v.t.	16	20	20 (totaal over 3 jaar: 56)
2011	n.v.t.	20	20	16 (totaal over 3 jaar: 56)

Artikel 3

Als de verordening in enig jaar minder dan elf maanden op de advocaat van toepassing is geweest geldt dat de advocaat op het moment van inschrijving het aantal punten als vermeld in de hiernavolgende tabel moet behalen vanaf respectievelijk tot het moment dat hij staat ingeschreven als advocaat.

datum waarop de verordening van toepassing is geworden wegens inschrijving als advocaat of niet meer van toepassing is wegens uitschrijving	te behalen aantal punten per jaar als de verordening van toepassing wordt wegens inschrijving of behalen stageverklaring	te behalen aantal punten per jaar als de verordening niet meer van toepassing is wegens uitschrijving
1 januari – 31 maart	20	0
1 april – 30 juni	15	5
1 juli – 30 september	10	10
1 oktober – 31 oktober	5	15
1 november – 31 december	0	20

Artikel 4

1. De advocaat kan voldoen aan het in artikel 3, eerste jo. tweede lid, Verordening op de vakbekwaamheid bepaalde, door:
 - a. het volgen van onderwijs bij een al dan niet door de Algemene Raad erkende onderwijsinstelling;
 - b. het geven van onderwijs bij een al dan niet door de Algemene Raad erkende onderwijsinstelling;
 - c. het schrijven van juridische adviezen voor een adviescommissie van de Nederlandse Orde van Advocaten;
 - d. het verrichten van werkzaamheden als rechter-plaatsvervanger of als arbiter;
 - e. deelname aan vormen van gestructureerde feedback zoals intervisie of collegiale toetsing indien aan de door de Algemene Raad neergelegde voorwaarden is voldaan;
 - f. het publiceren van artikelen in voor de rechtspraktijk of rechtswetenschap relevante boeken, tijdschriften of het publiceren van een rechtswetenschappelijk proefschrift
 - g. aantoonbaar op vergelijkbare wijze de professionele kennis en kunde te onderhouden.
2. Voor het bepaalde in het eerste lid geldt dat één punt kan worden behaald:
 - a. met het volgen van onderwijs gedurende één uur;
 - b. met het geven van onderwijs gedurende één halfuur;
 - c. per geschreven advies;
 - d. door het verrichten van werkzaamheden in één zaak;
 - e. door het bijwonen van een bijeenkomst.
3. Voor het bepaalde in het eerste lid onder f geldt dat per 500 woorden één punt kan worden behaald.
4. Voor het bepaalde in de voorgaande leden geldt tevens dat de betreffende activiteiten de praktijkuitoefening en praktijkvoering ten goede moeten komen, van academisch niveau moeten zijn en – voor zover relevant – deskundige docenten hieraan medewerking verlenen.

Artikel 5

Voor het bepaalde in artikel 3 van de verordening geldt dat de vastlegging aantoonbaar is doorgevoerd en toetsbaar is. Hiervoor kan desgewenst gebruik worden

¹ Dit ziet zowel op Stageverordening 1988 als Stageverordening 2005.

gemaakt van een door de Algemene Raad ontwikkeld model.

Artikel 6

1. Erkenning van een opleidingsinstelling als bedoeld in artikel 4, eerste lid, onder a en b, van deze regeling geschiedt uitsluitend op verzoek van die instelling. Alvorens te beslissen op dat verzoek toetst de Algemene Raad of die instelling:
 - daadwerkelijk onderwijs verzorgt dat de praktijkuitoefening of de praktijkvoering van advocaten ten goede komt;
 - zich heeft verzekerd van de medewerking van deskundige docenten;
 - het onderwijs door middel van opinieonderzoek onder de deelnemers pleegt te evalueren;
 - de deelnemers steeds een bewijsstuk verstrekt voor het daadwerkelijk gevolgd en voltooid hebben van een opleiding of het succesvol hebben afgelegd van een daarop betrekking hebbende toets of examen, aan welke verstrekking telkens per deelnemer een betrouwbare aanwezigheidsregistratie ten grondslag ligt en uit welk bewijsstuk het aantal behaalde opleidingspunten eenvoudig valt af te leiden.
2. Onverminderd het bepaalde in het eerste lid kan de Algemene Raad aan een erkenning voorwaarden verbinden.
3. De Algemene Raad zal bij nadere regeling de voorwaarden als bedoeld in het eerste lid en het tweede lid uitwerken.
4. Een erkenning kan door de Algemene Raad te allen tijde worden ingetrokken.

HOOFDSTUK III

Normen ten aanzien van de organisatie van het kantoor van de advocaat en de dienstverlening aan de cliënt

Artikel 7

Voor het bepaalde in artikel 4 van de verordening geldt dat de vastlegging aantoonbaar is doorgevoerd en toetsbaar is. Hiervoor kan desgewenst gebruik

worden gemaakt van een door de Algemene Raad ontwikkeld model.

Artikel 8

De advocaat kan zelf bepalen op welke wijze hij voldoet aan het bepaalde in artikel 7, mits ten minste aan de hierna opgenomen normen wordt voldaan. In de beschrijving als bedoeld in artikel 7 moet in ieder geval het volgende worden vastgelegd:

- a. Kantoororganisatie
 - I. Het samenwerkingsverband als bedoeld in artikel 1 Samenwerkingsverordening 1993.
 - II. De wijze waarop de advocaat respectievelijk het kantoor ervoor zorgt draagt dat administratieve gegevens over de zaak zodanig worden beheerd dat zij snel te vinden zijn en de voor de uitoefening van het beroep relevante informatie bevatten. Hierbij dienen de verplichtingen die voortvloeien uit de Verordening op de administratie en financiële integriteit te worden betrokken.
- b. Dossier- en zaaksbeheer
 - I. De wijze waarop de advocaat de dossiers beheert. Voor het bepaalde in de voorgaande zin is van belang dat de dossiers snel te vinden zijn en de relevante gegevens overzichtelijk en toegankelijk (ook voor bevoegde derden) zijn vastgelegd.
 - II. De wijze waarop de advocaat zijn bereikbaarheid heeft afgestemd op de verwachtingen van de cliënt en gegeven de rechtspraktijk die de advocaat uitoefent.
 - III. De wijze waarop de advocaat zich inspant de zaak tijdig af te handelen en waarborgt dat termijnen niet worden overschreden.
 - IV. De wijze waarop de advocaat bij zijn afwezigheid zorgt voor een goede vervanging of voor overdracht van een dossier.
 - V. De wijze waarop de advocaat zorg draagt voor een zorgvuldige afsluiting en archivering van het dossier.
- c. Relatie met de cliënt
 - I. De wijze waarop de advocaat tijdens het eerste contact met de cliënt vaststelt wat de aard en omvang van de zaak is en, indien

mogelijk, een inschatting van de haalbaarheid maakt van hetgeen de cliënt verlangt. Voor het bepaalde in de vorige zin is van belang dat de advocaat hierover, voor zover gebruikelijk voor het rechtsgebied waarop de zaak ziet, een opdrachtbevestiging aan de cliënt stuurt.

- II. De wijze waarop de advocaat bij aanvang de financiële consequenties met de cliënt bespreekt, zodat de cliënt zich bewust is van de consequenties van het geven van de opdracht. Voor het bepaalde in de vorige zin is van belang dat de advocaat hierover, voor zover gebruikelijk voor het rechtsgebied waarop de zaak ziet, een opdrachtbevestiging aan de cliënt stuurt.
 - III. De wijze waarop de advocaat de vertrouwelijkheid van gegevens omtrent zijn cliënt en de aan hem toevertrouwde zaken waarborgt.
 - IV. De wijze waarop advocaat de cliënt, gevraagd en ongevraagd, tijdig voorziet van alle voor de cliënt belangrijke (financiële) informatie.
 - V. De wijze waarop de advocaat de kwaliteit van de ingeschakelde derden waarborgt en de cliënt van de inschakeling van tevoren op de hoogte brengt.
 - VI. De wijze waarop de advocaat het oordeel van cliënten bij het verbeteren van zijn dienstverlening betreft.
 - VII. De wijze waarop de advocaat zorg draagt voor een klachtenregeling.
- d. Informatiemanagement

De wijze waarop – voor zover van toepassing – het informatiemanagement wordt toegepast ten aanzien van e-mails, de kantoorwebsite en de bescherming van persoonsgegevens.
 - e. Risicomanagement

De wijze waarop de risicoanalyse en het melden van risico's plaatsvindt en wat de procedures zijn. Hierbij wordt betrokken welk werk een kantoor niet zal verrichten in verband met de voor het kantoor niet-aanvaardbare risico's. Tevens wordt opgenomen een overzicht van de algemene risico's en oorzaken van claims in relatie tot de gebieden waarop het kantoor

werkzaam is en een instructie voor werkzaamheden die wel worden verricht ondanks dat ze een hoger dan normaal voor het kantoor risico met zich meebrengen, inclusief afwijkend toezicht en meldplicht.

- f. Belangenverstremming
De wijze waarop belangenverstrengeling wordt geïdentificeerd en hoe adequaat wordt opgetreden als hiervan sprake is.

Verordening tot wijziging van de Stageverordening 1988 en de Stageverordening 2005

Het College van Afgevaardigden van de Nederlandse Orde van Advocaten;

Overwegende,

Dat het gewenst is de Stageverordening 1988 en Stageverordening 2005 op een aantal onderdelen aan te passen aan de nieuwe Verordening op de vakbekwaamheid en waar nodig overeenkomstige eisen te stellen aan stagiaires;

Gelet op de artikelen 26 en 28 van de Advocatenwet,

Gezien het ontwerp van de Algemene Raad met bijbehorende toelichting;

Stelt de volgende wijzigingsverordening vast:

De Stageverordening 1988 en de Stageverordening 2005 worden als volgt gewijzigd:

I Artikel 5, tweede lid, laatstvolzin wordt vernummert tot het derde lid en komt als volgt te luiden:

De patroon stelt de stagiaire die bij hem kantoor houdt, met behoud van diens

**HOOFDSTUK IV
Citeertitel en inwerkingtreding**

Artikel 9

Deze regeling kan worden aangehaald als regeling vakbekwaamheid en treedt op 1 januari 2010 in werking.

salaris, in de gelegenheid gedurende kantooruren de in het eerste en tweede lid genoemde verplichtingen na te komen en de daartoe noodzakelijke voorbereiding te treffen.

II Artikel 5, vierde lid, komt als volgt te luiden:

De patroon van de stagiaire die bij hem kantoor houdt, dient de stagiaire passende arbeid te verschaffen. De patroon houdt daarbij rekening met de door de Algemene Raad en de Raad van Toezicht vastgestelde verplichtingen voor stagiaires, als bedoeld in het tweede lid.

III Artikel 5, derde lid, wordt vernummert tot het zesde lid en komt als volgt te luiden:

De patroon van de stagiaire die:

- bij hem kantoor houdt, brengt ten minste één maal per jaar schriftelijk verslag uit aan de Raad van Toezicht omtrent het verloop van de stage.
- op de voet van artikel 9b, derde lid van de wet niet bij hem kantoor houdt, brengt ten minste één maal per zes maanden verslag uit aan de Raad van Toezicht omtrent het verloop van de stage.

IV Artikel 5, vijfde lid, komt als volgt te luiden:

De patroon schenkt bij zijn begeleiding van de stagiaire, die op de voet van artikel 9b, derde lid, van de wet niet bij hem kantoor houdt, bijzondere aandacht aan de inrichting van diens kantoor inclusief de dienstverlening aan de cliënt en diens

administratie, de boekhouding daaronder begrepen.

V Artikel 6, tweede lid, komt als volgt te luiden:

De stagiaire die bij zijn patroon kantoor houdt, dient de hem door de patroon opgedragen werkzaamheden te verrichten met dien verstande dat de nakoming van de in het eerste lid genoemde verplichtingen voorrang heeft.

VI Artikel 6, derde lid, komt als volgt te luiden:

De stagiaire, die op de voet van artikel 9b, derde lid, van de wet niet bij zijn patroon kantoor houdt, is verplicht:

- zijn patroon in de gelegenheid te stellen te voldoen aan de verplichtingen als bedoeld in artikel 5, eerste, tweede en vijfde lid.
- aantoonbaar de organisatie van zijn kantoor inclusief de dienstverlening aan de cliënt adequaat in te richten.
- alleen zaken aan te nemen die hij gelet op zijn kantoororganisatie adequaat kan behandelen en waarvoor hij de deskundigheid bezit dan wel waarvoor hij gebruik maakt van de deskundigheid van een andere advocaat.

VII Deze Verordening treedt in werking op 1 januari 2010.

Toelichting algemeen

Bij de opstellen van de Verordening op de Vakbekwaamheid is ervoor gekozen de verordening niet van toepassing te laten zijn op advocaat-stagiaires. Advocaat-stagiaires zijn immers nog bezig met de weg naar vakbekwaamheid. Wel wordt een aantal relevante bepalingen uit de Verordening op de Vakbekwaamheid in de Stageverordening opgenomen en deze zijn van toepassing voor een advocaat-stagiaire die niet in loondienst is van zijn patroon. Meestal zal het dan gaan om advocaat-stagiaires die onthefing hebben van de verplichting bij hun patroon kantoor te houden en stagiaire-ondernemer zijn. Het gaat hier met name om de eisen die zijn op de kantoororganisatie en inclusief de relatie met de cliënt. Deze eisen zijn ook voor de stagiaire-ondernemer relevant.

Nu toch een aantal bepalingen gewijzigd moest worden, is een aantal

andere wijzigingen doorgevoerd om de bepalingen logischer en consequenter te maken.

Artikelsgewijze toelichting

- I In de eerste volzin van artikel 5, tweede lid, gaat het over de advocaat-stagiaire in het algemeen. In de tweede volzin gaat het alleen over de advocaat-stagiaire die bij zijn patroon kantoor houdt. Het is logischer om van de tweede volzin een nieuw lid te maken.
- II De ene keer wordt de zinsnede 'de stagiaire die bij hem in loondienst is' dan weer wordt de zinsnede 'bij wie de stagiaire kantoor houdt' gebruikt. Aangezien hetzelfde wordt bedoeld is de terminologie gelijk getrokken en wordt de zinsnede 'de stagiaire die bij zijn patroon kantoor houdt' gebruikt.
- III In het derde lid was de verplichting over het uitbrengen van verslag neergelegd. Het is logischer om deze bepaling als laatste lid van artikel 5 op te nemen.
- Daarnaast is de bepaling anders verwoord, wat de duidelijkheid ten goede komt. Ook hier geldt dat het beter is om de zinsnede 'de stagiaire die bij zijn patroon kantoor houdt' te gebruiken zodat dezelfde terminologie gebruikt wordt als in de overige bepalingen.
- IV In artikel 5, vijfde lid, was al een verplichting opgenomen voor de patroon om aandacht te schenken aan de inrichting van het kantoor van de advocaat-stagiaire die niet bij hem in dienst is. Gelet op hetgeen in de algemene toelichting staat, is hieraan toegevoegd dat hieronder ook de dienstverlening aan de cliënt valt.
- V Hiervoor geldt hetgeen onder II en III staat, namelijk dat het beter is om de zinsnede 'de stagiaire die bij zijn patroon kantoor houdt' te gebruiken zodat dezelfde terminologie gebruikt wordt als in de overige bepalingen.
- VI In artikel 6, derde lid, is een verplichting voor de advocaat-

stagiaire die niet bij de patroon kantoor houdt neergelegd over het toezicht. Hieraan toegevoegd zijn nu de volgende verplichtingen. De advocaat-stagiaire moet de organisatie van het kantoor inclusief de dienstverlening aan de cliënt adequaat inrichten en hij mag alleen zaken aannemen die hij gelet op zijn kantoororganisatie adequaat kan behandelen en waarvoor hij de deskundigheid bezit dan wel waarvoor hij gebruikmaakt van de deskundigheid van een andere advocaat. Met de opmerking over de kantoororganisatie wordt bijvoorbeeld bedoeld op een grote faillissementszaak. Niet in elke kantoororganisatie kan een dergelijke zaak adequaat worden behandeld.

- VII Het is de bedoeling dat deze wijziging in werking treedt op hetzelfde moment als dat de Verordening op de Vakbekwaamheid en die treedt op 1 januari 2010 in werking.

Verordening tot toevoeging van artikel 11a aan de Verordening op de Administratie en de Financiële Integriteit

Het College van Afgevaardigden van de Nederlandse Orde van Advocaten;

Overwegende,
Dat het gewenst is een bepaling aan de Verordening op de Administratie en Financiële Integriteit toe te voegen in verband met de verplichting voor de advocaat aantoonbaar de organisatie van het kantoor alsmede de dienstverlening aan de cliënt adequaat in te richten;

Gelet op de artikelen 26 en 28 van de Advocatenwet,

Gezien het ontwerp van de Algemene Raad met bijbehorende toelichting;

Stelt de volgende wijzigingsverordening vast:

De Verordening op de Administratie en de Financiële Integriteit wordt als volgt gewijzigd:

I Er wordt een artikel 11a aan de Verordening op de administratie en de financiële integriteit toegevoegd, dit artikel komt als volgt te luiden:

1. De advocaat is verplicht te beschrijven hoe hij voldoet aan de verplichtingen die volgen uit de artikelen 2-11 van deze verordening.
2. De Algemene Raad stelt – gehoord het College van Afgevaardigden – over het bepaalde in het voorgaande lid nadere regels.

Toelichting

In de Verordening op de Vakbekwaamheid is bepaald dat de advocaat geacht wordt te beschrijven hoe hij aan het bepaalde in die artikelen voldoet. Een van de bepalingen ziet op de kantoororganisatie en de dienstverlening en de cliënt. Ook de Verordening op de Administratie en Financiële Integriteit bevat een aantal bepalingen die zien op de kantoororganisatie en de dienstverlening en de cliënt. Daarom wordt aan de Verordening op de Administratie en de Financiële Integriteit een artikel toegevoegd. Ook

hierin wordt de advocaat verplicht te beschrijven hoe hij voldoet aan de verplichtingen die volgen uit de artikelen 2-11 van de Verordening op de Administratie en de Financiële Integriteit. De regeling vakbekwaamheid die bij de Verordening op de Vakbekwaamheid is gevoegd, is ook van toepassing op de Verordening op de Administratie en de Financiële Integriteit.

Net als voor de Verordening op de Vakbekwaamheid is het beschrijven vormvrij. Wel moet het in het kader van het toezicht toetsbaar zijn. De advocaat behoort zich jegens de deken

te kunnen verantwoorden. Vastlegging kan bijvoorbeeld door middel van een kantoorhandboek of door implementatie van een best practice guide geschieden. Een advocaat kan er ook voor kiezen gebruik te maken van kwaliteitssystemen die door derden worden aangeboden. Op dit moment kan hiervoor bijvoorbeeld gedacht worden aan een kwaliteitssysteem als ISO 9001:2000 of Viadictie. Het is denkbaar dat dergelijke systemen niet alle relevante onderdelen van vakbekwaamheid adresseren. De advocaat moet voor die onderdelen op andere wijze toetsbaar aantonen dat – in ie-

der geval – aan de normen is voldaan. Daarnaast geldt dat als een systeem op een bepaald moment voldoet aan de normen, dit niet wel zeggen dat dit altijd het geval zal zijn.

De Algemene Raad ontwikkelt een model dat voor deze vastlegging gebruikt kan worden door advocaten die geen eigen standaard zoals kantoorhandboek of best practice guide hebben of geen gebruik willen maken van een andere op dit moment al bestaande standaard.

Mandaatbesluit van de Algemene Raad

De Algemene Raad,

overwegende, dat het gewenst is het Mandaatbesluit van 31 augustus 2009 aan te passen, getiteld op de inwerkingtreding van de Verordening op de Vakbekwaamheid en de intrekking van de Verordening op de Permanente Opleiding 2000,

besluit

Artikel 1

In dit besluit wordt verstaan onder:

- a. Algemene Raad: de Algemene Raad als bedoeld in artikel 18, eerste lid, Advocatenwet;
- b. Deken: de deken als bedoeld in artikel 18, eerste lid, Advocatenwet;
- c. Bureau van de Nederlandse Orde van Advocaten: het bureau als bedoeld in artikel 33 Advocatenwet;
- d. Algemeen secretaris: de secretaris als bedoeld in artikel 34 Advocatenwet;
- e. Hoofd uitvoering wet- & regelgeving: de medewerker die als zodanig is aangeduid in het organogram van de Nederlandse Orde van Advocaten van 1 februari 2008;
- f. Manager uitvoering regelgeving: de medewerker die als zodanig is aangeduid in het organogram van de Nederlandse Orde van Advocaten van 1 februari 2008;
- g. Manager opleiding: de medewerker die als zodanig is aangeduid in het organogram van de Nederlandse Orde van Advocaten van 1 februari 2008;
- h. Senior medewerker bezwaar & beroep: de medewerker die als zodanig is aangeduid in het organogram van de Nederlandse Orde van Advocaten van 1 februari 2008;
- i. Juridisch medewerker: de medewerker die als zodanig is aangeduid in het organogram van de

Nederlandse Orde van Advocaten van 1 februari 2008.

Artikel 2

De Algemene Raad verleent aan het hoofd uitvoering wet- & regelgeving, de manager uitvoering regelgeving, de manager opleiding en de juridisch medewerker, ieder afzonderlijk de bevoegdheid in naam van de Algemene Raad:

- a. kennisgeving te doen van de schrapping van het tableau ex artikel 8, derde lid, Advocatenwet;
- b. besluiten te nemen op verzoeken van de Raden van Toezicht aan de Algemene Raad goedkeuring te verlenen aan een stageverkortung, genoemd in artikel 9b, tweede lid, Advocatenwet;
- c. besluiten te nemen op ontheffingsverzoeken ex artikel 12, vierde lid, Advocatenwet;
- d. individuele opleidingsmaatregelen te treffen op grond van artikel II van de wet van 2 februari 1989 (bijlage bij Advocatenwet);
- e. besluiten te nemen op verzoeken tot erkenning van een beroepskwalificatie op grond van artikel 3 jo. 4 van de Regeling erkenning EG-beroepskwalificaties advocatuur;
- f. besluiten te nemen op vrijstellingsverzoeken ex artikel 11 Stageverordening 2005;
- g. besluiten te nemen op vrijstellingsverzoeken ex artikel 11 Stageverordening 1988;
- h. besluiten te nemen op verzoeken tot erkenning als opleidingsinstelling ex artikel 11a, eerste en tweede lid, Stageverordening 2005;
- i. besluiten te nemen tot intrekking van de erkenning van een opleidingsinstelling ex artikel 11a, derde lid, Stageverordening 2005;
- j. besluiten te nemen tot intrekking van de erkenning van een opleidingsinstelling ex artikel 11a, derde lid, Stageverordening 1988;
- k. besluiten te nemen betreffende deelname aan het onderwijs van de Beroepsopleiding ex artikel 13, vierde lid, Stageverordening 2005;
- l. besluiten te nemen op verzoeken tot het afleggen van een toets na schrapping ex artikel 14, negende juncto tiende lid, Stageverordening 2005;

- m. besluiten te nemen betreffende deelname aan het examen van de Beroepsopleiding ex artikel 14, elfde lid, Stageverordening 2005;
- n. besluiten te nemen op vrijstellingsverzoeken ex artikel 15, eerste en derde lid, Stageverordening 2005;
- o. besluiten te nemen op vrijstellingsverzoeken ex artikel 15, eerste en vijfde lid, Stageverordening 1988;
- p. besluiten te nemen op verzoeken tot erkenning als opleidingsinstelling ex artikel 6, eerste en tweede lid, Regeling Vakbekwaamheid;
- q. besluiten te nemen tot intrekking van de erkenning als opleidingsinstelling, genoemd in artikel 6, vierde lid, Regeling Vakbekwaamheid;
- r. besluiten te nemen op verzoeken om informatie als bedoeld in de Wet Openbaarheid van Bestuur.

Artikel 3

De Algemene Raad verleent aan de deken, de algemeen secretaris en de senior medewerker bezwaar & beroep, ieder afzonderlijk de bevoegdheid in naam van de Algemene Raad de volgende besluiten te nemen op:

- a. bezwaarschriften in het kader van de Advocatenwet;
- b. bezwaarschriften in het kader van de Stageverordeningen 2005 en 1988;
- c. bezwaarschriften in het kader van de individuele opleidingsmaatregelen ex artikel II van de wet van 2 februari 1989 (bijlage bij de Advocatenwet);
- d. bezwaarschriften op grond van artikel 4 van de Regeling erkenning EG-beroepskwalificaties advocatuur;
- e. bezwaarschriften in het kader van de Wet Openbaarheid van Bestuur.

Artikel 4

Dit besluit treedt in werking op 1 januari 2010 en komt in de plaats van het besluit van de Algemene Raad van 15 september 2009. Aldus besloten door de Algemene Raad op 7 december 2009.

Advies van de Raad van Advies betreffende de Regelgeving op de Vakbekwaamheid

Inleiding

Hiermee voldoet de Raad van Advies aan het verzoek van de Algemene Raad te adviseren over de concept-Verordening op de Vakbekwaamheid, hierna: de verordening, en de bijbehorende Regeling vakbekwaamheid. Uit de toelichting op het verzoek blijkt dat de Raad van Advies in een zeer laat stadium wordt geconsulteerd. Voor een constructieve bijdrage acht de Raad van Advies het in voorkomend geval wenselijk vroegtijdig te worden betrokken in het traject.

Ontwikkelingen

De voorliggende regelgeving moet in de context worden geplaatst van een periode van dynamiek. Behalve de advocatuur zelf, vragen ook de politiek en de samenleving de Orde om een (aangepaste) attitude waarbij niet alleen van binnen naar buiten gekeken wordt, maar vooral ook andersom.

In dat licht moeten ook de verschillende externe adviesaanvragen geplaatst worden, waarvan de uitkomsten gedurende het kalenderjaar 2010 zijn te verwachten.

De Raad van Advies ziet de verordening dan ook als een onderdeel van een proces en niet als een statisch afgerond geheel. De Raad van Advies stelt daarom voor een tijdspad uit te zetten waaraan jaarlijks elementen kunnen worden toegevoegd, bijvoorbeeld in 2010 te beginnen met peer review.

Op die wijze wordt ook tegemoet gekomen aan de reactie van het kabinet op het rapport 'Een maatschappelijke Orde' van 24 april 2006 van de Commissie-Van Wijmen. In die reactie wordt een aantal eisen geformuleerd waaraan een kwaliteitssysteem voor alle

advocaten(kantoren) in elk geval dient te voldoen.

Tegen die achtergrond vraagt de Raad van Advies aandacht voor een transparant overzicht van de resultaten van alle kwaliteitsmetingen en klanttevredenheidsonderzoek. Op deze punten geeft de verordening nog geen afdoende antwoord.

De Raad van Advies constateert dat met deze verordening advocaten worden aangemoedigd te werken aan kwaliteitsbewaking en -verhoging.

Inhoudelijke reflectie

Voor een weloverwogen oordeel over de kwalificatie van deze verordening als kwaliteitsinstrument was een evaluatie van de vigerende regelgeving op dit gebied wenselijk geweest. De Raad van Advies mist node een bepaalde systematiek die aan de verordening ten grondslag ligt. De Raad van Advies beoordeelt de opennormenbenadering als positief. Een dergelijke benadering vergt evenwel een duidelijk omschreven toezicht. Van de wijze waarop toezicht wordt uitgeoefend op de naleving van deze verordening is (nog) niet gebleken. De Raad van Advies acht de regeling van het toezicht essentieel om de verordening effectief te doen zijn. In die zin voelt de Raad van Advies zich dan ook enigszins gemankeerd om een advies uit te brengen over de gehele verordening en bijbehorende regeling, daar regelgeving en toezicht onlosmakelijk met elkaar zijn verbonden.

De vraag rijst overigens of met deze verordening in alle opzichten bereikt wordt wat voor ogen staat. Daartoe dient in elk geval een doel te worden geformuleerd waaraan kan worden getoetst. De introductie van bepaalde kwaliteitsinstrumenten als peer review, intervisie en collegiale toetsing is op zichzelf een goede zaak, maar bergt ook een risico in zich. Immers, met een beperking tot deze benadering wordt geen recht gedaan aan bijvoorbeeld ethiek, attitude en inhoudelijk debat.

Beroepsgroepen als bijvoorbeeld het notariaat en accountants hebben reeds ervaring met de genoemde kwaliteitsinstrumenten. Uitwisseling van die erva-

ringen kan een meerwaarde hebben.

De Raad van Advies merkt op dat de toezichtlast kan worden verminderd als aan de ene kant de advocaat voldoet aan de individuele kwaliteits- en vakbekwaamheidseisen en aan de andere kant het kantoor als zodanig zorg draagt voor een goede kantoororganisatie.

Met betrekking tot de afschaffing van de zogenoemde overschotregeling merkt de Raad van Advies op de ratio die aan de afschaffing ten grondslag ligt te onderschrijven, maar waarschuwt tegelijkertijd voor een starre handhaving van die afschaffing nu dat ook juist een contra-productief effect in de hand kan werken in die zin dat een advocaat in de tweede helft van een kalenderjaar wellicht zal afzien van bijvoorbeeld het volgen van onderwijs omdat dat voor dat kalenderjaar niet meer zal leiden tot een verhoging van zijn puntenaantal. De Raad van Advies kan zich voorstellen dat toepassing van een hardheidsclausule door de toezicht houdende deken zal leiden tot maatwerk, recht doend aan het doel van de regelgeving.

Ten behoeve van de harmonisering van beleid bepleit de Raad van Toezicht het opzetten van een systematiek waarbij elke deken jaarlijks rapporteert of en op welke gronden hij afwijking van de vigerende regelgeving heeft toegestaan.

In aansluiting daarop geeft de Raad van Advies in overweging het bepaalde in artikel 2, derde lid en artikel 7 van de verordening te integreren en het woord 'desgevraagd' in laatstgenoemd artikel te laten vervallen, juist omdat in het kader van een dynamisch stelsel het wel eens zo zou kunnen zijn dat de advocaat in de (nabije) toekomst elk jaar de deken moet informeren over de nakoming van de in de voorliggende regelgeving opgenomen verplichtingen.

Ten slotte adviseert de Raad van Advies om in de definitie van vakbekwaamheid de professionele kennis en kunde primair te stellen en de zin als opgenomen in de toelichting op artikel 4 van de verordening beginnend met de woorden 'In de Verordening op de Permanente Opleiding 2000...' nader te bezien nu

1 Brief d.d. 13 oktober 2006, kenmerk 5447474/06/DRB.

deze voor meerdere uitleg vatbaar blijkt te zijn.

Samenvattend

De verordening en bijbehorende regeling zijn te zien als een verdere aanzet om te komen tot een hoger ambitieniveau van een dynamisch geheel van kwaliteitsinstrumentarium en het daarop af te stemmen toezicht.

De Raad van Advies ziet de voorliggende regelgeving als een onderdeel van een groter – toetsbaar – geheel van kwaliteit en toezicht, waarin doorklinkt dat voortschrijdend inzicht zal leiden tot aanpassing.

Met inachtneming van het voorgaande komt de Raad van Advies tot een positieve reactie.

De Algemene Raad wordt verzocht het advies te voegen bij de desbetreffende stukken die ter behandeling naar het College worden gezonden.

Den Haag, 2 november 2009

Opleidingen

PO

Bestuurs(proces)recht

Basiccursus Aanbesteden

16-03-2010: 10:00 – 16:00 uur

23-03-2010: 10:00 – 16:00 uur

Plaats: Utrecht

Doelgroep: PO

Niveau: *

Instelling: Het Nederlands Vastgoed Instituut,

tel. 040-2972788

Docent(en): mr. T. van Wijk

Cursusprijs: € 1.799 exclusief btw

Opleidingspunten

10: Juridisch

– Beroepsvaardigheden

– Organisatie van de Juridische

Dienstverlening

10: Totaal

Burgerlijk (proces)recht

Algemene Voorwaarden

20-01-2010: 14:00 – 16:15 uur

Plaats: Utrecht

Doelgroep: PO

Niveau: *** Actualiteiten

Instelling: ORP Erasmus Universiteit Rotterdam,

tel. 010-4081597

Docent(en): mr. J.J. Borsboom

Cursusprijs: € 325 geen btw

Opleidingspunten

02: Juridisch

– Beroepsvaardigheden

– Organisatie van de Juridische

Dienstverlening

02: Totaal

Gezondheidsrecht

Actualiteiten gezondheidsrecht

13-04-2010: 12:30 – 17:00 uur

Plaats: Utrecht

Doelgroep: PO

Niveau: ** Actualiteiten

Instelling: Juridisch PAO Utrecht,

tel. 030-2537022/7032

Docent(en): mr. T.A.M. van den

Ende, prof. mr.dr. J.G. Sijmons

Cursusprijs: € 535 geen btw

Opleidingspunten

04: Juridisch

– Beroepsvaardigheden

– Organisatie van de Juridische

Dienstverlening

04: Totaal

Goederenrecht

Eigendom – beperkte en zake-lijke rechten

12-01-2010: 10:00 – 17:00 uur

Plaats: Utrecht

Doelgroep: PO

Niveau: **

Instelling: Studiecentrum Rechts-pleging,

tel. 0575-595300

Docent(en): mr. A.J. van der Lely,

prof. mr. A.A. van Velten

Cursusprijs: € 303 inclusief btw

Opleidingspunten

05: Juridisch

– Beroepsvaardigheden

– Organisatie van de Juridische

Dienstverlening

05: Totaal

Informatica recht

3rd International Conference

Computers – Privacy & Data

Protection

29-01-2010: 09:00 – 22:30 uur

30-01-2010: 09:00 – 17:00 uur

Plaats: Brussel

Doelgroep: PO

Niveau: *** Actualiteiten

Instelling: Juridisch PAO- en

Congresbureau UvT,

tel. 013-4668301

Docent(en): prof. dr. P. de Hert,

dr. E.J. Koops, prof. dr. R.E.

Leenes

Cursusprijs: € 250 geen btw

Opleidingspunten

02: Juridisch

02: Beroepsvaardigheden

– Organisatie van de Juridische

Dienstverlening

04: Totaal

Personen- en familierecht

Actualiteiten huwelijksver-

mogensrecht – waaronder

wetsvoorstel 28867 en verkeken-

bedingen

04-02-2010: 13:30 – 17:00 uur

Plaats: Amsterdam

Doelgroep: PO

Niveau: *** Actualiteiten

Instelling: Stichting tot Bevorde-

ring der Not. Wetenschap,

tel. 020-6756479

Docent(en): prof. mr. L.C.A.

Verstappen

Cursusprijs: € 210 inclusief btw

Opleidingspunten

03: Juridisch

– Beroepsvaardigheden

– Organisatie van de Juridische

Dienstverlening

03: Totaal

Verdiepingscursus Alimentatie-

recht en Alimentatierekenen

18-03-2010: 13:15 – 17:45 uur

Plaats: Maastricht

Doelgroep: PO

Niveau: **

Instelling: PAO Universiteit

Maastricht,

tel. 043-3883273

Docent(en): mr. F. Fernhout

Cursusprijs: € 425 geen btw

Opleidingspunten

04: Juridisch

– Beroepsvaardigheden

Het niveau van de opleidingen is als volgt weergegeven:

* *Basisniveau* (doorgaans minder dan 1 jaar ervaring in het betreffende vakgebied; weinig tot geen voorkennis aanwezig).

** *Verdiepingsniveau* (doorgaans meer dan 1 jaar ervaring in het betreffende vakgebied; basiskennis aanwezig en gerichte praktijkervaring vereist).

*** *Specialisatieniveau* (doorgaans meer dan 3 jaar ervaring in het betreffende vakgebied; hoog kennisniveau aanwezig en gerichte praktijkervaring vereist).

– Organisatie van de Juridische

Dienstverlening

04: Totaal

Actualiteiten Nationaliteitsrecht

en Nederlands Internationaal

Personen- en Familierecht

15-04-2010: 13:15 – 17:45 uur

Plaats: Maastricht

Doelgroep: PO

Niveau: ** Actualiteiten

Instelling: PAO Universiteit

Maastricht,

tel. 043-3883273

Docent(en): prof. mr. G.R. de

Groot

Cursusprijs: € 425 geen btw

Opleidingspunten

04: Juridisch

– Beroepsvaardigheden

– Organisatie van de Juridische

Dienstverlening

04: Totaal

Straf(proces)recht

Haagse Strafrechtspraak 2009

08-01-2010: 16:15 – 19:00 uur

Plaats: Den Haag

Doelgroep: PO

Niveau: **

Instelling: Haagrecht Advocaten,

tel. 070-3141900

Docent(en): mr. W. Römeling

Cursusprijs: € 119 inclusief btw

Opleidingspunten

02: Juridisch

– Beroepsvaardigheden

– Organisatie van de Juridische

Dienstverlening

02: Totaal

Huiselijk geweld

12-01-2010: 09:30 – 16:30 uur

26-01-2010: 09:30 – 16:30 uur

Plaats: Utrecht

Doelgroep: PO

Niveau: *

Instelling: Studiecentrum Rechts-

pleging,

tel. 0575-595300

Docent(en): drs. H. Bakker, mr.

C.H.M. van der Bas, mr. S. van

Dissel, drs. N. Kuijs, drs. J. Mul-

der, E. de Ruijter

Cursusprijs: € 490 geen btw

Opleidingspunten

10: Juridisch

– Beroepsvaardigheden

– Organisatie van de Juridische

Dienstverlening

10: Totaal

Jeugdstraf(proces)recht Utrecht

(extra ingelast)

13-01-2010: 13:00 – 17:30 uur

Plaats: Utrecht

Doelgroep: PO

In deze rubriek vindt u het cursusaanbod in het kader van de Permanente Opleiding (PO) en het cursusaanbod voor de Voortgezette Stagiaire Opleiding (VSO). De door de Orde erkende opleidingsinstellingen kunnen naast PO-cursussen tevens VSO-cursussen voor advocaat-stagiaires organiseren. Het meest recente cursusaanbod en de Cursuswijzer VSO/PO is te vinden op <http://www.advocatenorde.nl/advocaten/opleiding/cursusaanbod.asp>.

Niveau: * Actualiteiten
 Instelling: Anker en Anker Opleidingen,
 tel. 058-2442500
 Docent(en): mr. H. Anker, mr. W. Anker, prof. dr. J. Boksem
 Cursusprijs: € 450 inclusief btw
 Opleidingspunten
 04: Juridisch
 – Beroepsvaardigheden
 – Organisatie van de Juridische Dienstverlening
 04: Totaal

Actualiteiten jeugdstrafrecht: Wet gedragsbeïnvloeding jeugdigen
 16-04-2010: 12:30 – 17:00 uur
 Plaats: Utrecht
 Doelgroep: PO
 Niveau: ** Actualiteiten
 Instelling: Juridisch PAO Utrecht,
 tel. 030-2537022/7032
 Docent(en): drs. A. Frowijn, mr. M. Klarenberg, dr. T. Liefwaard,
 mr. M. Oostendorp
 Cursusprijs: € 525 geen btw
 Opleidingspunten
 04: Juridisch
 – Beroepsvaardigheden
 – Organisatie van de Juridische

Dienstverlening
 04: Totaal
Verdrag van Lissabon – gevolgen voor het Nederlandse straf(proces)recht
 27-04-2010: 13:15 – 17:45 uur
 Plaats: Maastricht
 Doelgroep: PO
 Niveau: ** Actualiteiten
 Instelling: PAO Universiteit Maastricht,
 tel. 043-3883273
 Docent(en): prof. mr. M.J. Borgers, prof. mr. A.H. Klip, prof. mr. T. spronken
 Cursusprijs: € 425 geen btw
 Opleidingspunten
 04: Juridisch
 – Beroepsvaardigheden
 – Organisatie van de Juridische Dienstverlening
 04: Totaal

Verbintenissen- en contractenrecht

Nakomen – niet nakomen
 29-01-2010: 10:00 – 17:00 uur
 12-02-2010: 09:00 – 17:00 uur

Plaats: Utrecht
 Doelgroep: PO
 Niveau: **
 Instelling: Studiecentrum Rechtspleging,
 tel. 0575-595300
 Docent(en): mr. L. Reurich, mr. A.C. van Schaick
 Cursusprijs: € 486 inclusief btw
 Opleidingspunten
 10: Juridisch
 – Beroepsvaardigheden
 – Organisatie van de Juridische Dienstverlening
 10: Totaal

ADR/Mediation

NMI-Mediationstraining
 18-01-2010: 09:00 – 20:00 uur
 19-01-2010: 09:00 – 17:00 uur
 04-02-2010: 09:00 – 20:00 uur
 05-02-2010: 09:00 – 17:00 uur
 15-02-2010: 09:00 – 20:00 uur
 16-02-2010: 09:00 – 17:00 uur
 01-03-2010: 09:00 – 20:00 uur
 02-03-2010: 09:00 – 17:00 uur
 Plaats: Leusden
 Doelgroep: PO
 Niveau: *

Instelling: Mediation Trainingsinstituut MTI,
 tel. 033-4228285
 Docent(en): mr. G.R.A. Apol, mr. J.C. van der Hoek, drs. P.C. Houweling, mr. drs. A.H.L. Westeroen van Meeteren
 Cursusprijs: € 4.365 inclusief btw
 Opleidingspunten
 – Juridisch
 50: Beroepsvaardigheden
 – Organisatie van de Juridische Dienstverlening
 50: Totaal

Overige vaardigheden voor de advocatuur

Snel en Effectief Lezen voor Juristen
 21-01-2010: 09:30 – 17:00 uur
 Plaats: Leeuwarden
 Doelgroep: PO
 Niveau: *
 Instelling: Improved Reading Centre Holland,
 tel. 035-6243256
 Docent(en): S. Ketelaar
 Cursusprijs: € 495 geen btw
 Opleidingspunten

– Juridisch
 06: Beroepsvaardigheden
 – Organisatie van de Juridische Dienstverlening
 06: Totaal

Snel en Effectief Lezen voor Juristen
 05-03-2010: 09:30 – 17:00 uur
 Plaats: Utrecht
 Doelgroep: PO
 Niveau: *
 Instelling: Improved Reading Centre Holland,
 tel. 035-6243256
 Docent(en): M. Luijendijk
 Cursusprijs: € 495 geen btw
 Opleidingspunten
 – Juridisch
 06: Beroepsvaardigheden
 – Organisatie van de Juridische Dienstverlening
 06: Totaal

Sinds januari wordt de deelrubriek 'Beëdigd als advocaat' niet meer gepubliceerd in dit blad, maar wel op www.allleadvocaten.nl.

Praktijk neergelegd

Bentum, mw. mr. N.F.A. van Rotterdam 05-11-2009
Berkum, mr. H.P. van Den Haag 31-10-2009
Bongaarts, mr. R.J.B.M. Enschede 01-11-2009
Bouwens, mw. mr. W.A.M. Amsterdam 01-11-2009
Breuker, mw. mr. drs. K.M. Arnhem 01-11-2009
Fieten, mw. mr. R.M. Amsterdam 16-11-2009
Groen, prof. mr. H.A. Den Haag 30-10-2009
Heslenfeld, mw. mr. L.L.M. Amsterdam 01-11-2009
Hesseling, mr. A.A.M. Amsterdam 31-10-2009
Heutink, mw. mr. M.W.M. Enschede 01-11-2009

Hiddinga, mr. B. Den Haag 03-07-2009
Huth, mr. P.H. Rotterdam 01-11-2009
Jurriëns, mr. K. Noordwijk 17-11-2009
Klap, mw. mr. L. Den Haag 01-11-2009
Kleine, mr. R.B. de Almelo 02-11-2009
Kooten, mr. P.W.L. van Amsterdam 01-11-2009
Kroft, mw. mr. A.J.S. van der Groningen 01-11-2009
Meulen, mw. mr. E. van der Amsterdam 01-11-2009
Monasch, mr. T.E. Rotterdam 02-11-2009
Nollen, mw. mr. C.M. Roermond 05-11-2009
Overhoff, mr. R.W. Hilversum 01-11-2009
Pomeren, mw. mr. M.J. van Amsterdam 01-11-2009
Putten, mw. mr. C.A.L.C. van Dordrecht 07-11-2009
Römer, mw. mr. K.M. Amsterdam 05-11-2009
Schade, mw. mr. D.A. Amsterdam 02-11-2009
Schenkeveld, mw. mr. M.C. Alkmaar 01-11-2009
Simons, mr. J.W.C. Maastricht 10-11-2009

Slijkhuis, mw. mr. F.P. Haarlem 30-10-2009
Sonneveldt, mr. D.R. Arnhem 01-11-2009
Veggel-Quirino, mw. mr. M.L. van Amsterdam 16-11-2009
Verseveld, mw. mr. M.J.A. Haarlem 02-11-2009
Vleuten, mw. mr. J.A.G.W.M. van der Helmond 01-11-2009
Wertenbroek, mr. P.G.J. Eindhoven 10-11-2009
Wolde, mw. mr. R.H. ten Amsterdam 02-11-2009
Zoelen, mw. mr. P. van Rotterdam 01-11-2009

Kantoorverplaatsing

Annema, mw. mr. E.M. (Amsterdam): Randstad 22143 (1316 BW) postbus 60004 (1320 AA) Almere, tel. 036-5486110, fax 036-5305800, e-mail annema@gcmadvocaten.nl, website www.gcmadvocaten.nl

Bodegraven, mr. M.D.A. van: Hofplein 20 (3032 AC) Rotterdam, tel. 088-1010300, fax 088-1010301, e-mail info@banning.nl, website www.banning.nl

Boender-Lamers, mw. mr. M.J.G.: Grindweg 10 (3055 VA) postbus 34060 (3005 GB) Rotterdam, tel. 010-2180808, fax 010-4180707, e-mail boender@randwijck.nl, website www.randwijck.nl

Boersma, mr. H.H.: J.J. Viottostraat 46-48 (1071 JT) Amsterdam, tel. 020-6797929, fax 020-6626606, e-mail info@ka-advocaten.nl, website www.ka-advocaten.nl

Broek, van den (Arnhem): Statenlaan 55 (5223 LA) postbus 1714 (5200 BT) Den Bosch, tel. 073-6927777, fax 073-6927751, e-mail l.vandenbroek@banning.nl, website www.banning.nl

Brugge, mr. D.J. (Apeldoorn): Apeldoornseweg 49 (6814 BJ) postbus 806 (6800 AV) Arnhem, tel. 026-3525240, fax 026-3525242, e-mail d.j.brugge@dusseldorpcs.nl, website www.dusseldorpcs.nl

Brugge, mr. drs. J.J. (Terneuzen): Nieuwstraat 15 (4501 BA) postbus 10 (4500 AA) Oostburg, tel. 0117-452614, fax 0117-453355, e-mail oostburg@mbv-advocaten.nl, website www.mbv-advocaten.nl

Bruijn, mw. mr. I.S.J. (Bloemendalstraat 7 (8011 PJ) postbus 1182 (8001 BD) Zwolle, tel. 038-4272079, fax 038-4272021, e-mail isj.bruijn@dommerholt.nl, website www.dommerholt.nl

Burhenne, mw. mr. A.J.D.D.: Wilhelminasingel 269 (6001 GS) postbus 363 (6000 AJ) Weert, tel. 0495-544880, fax 0495-544603, e-mail info@mertensadvocaten.nl, website www.mertensadvocaten.nl

Charbon, mw. mr. P.A.: Leidsegracht 3 (1017 NA) Amsterdam, tel. 020-6202288, fax 020-6202158, e-mail charbon@berghstooop.com, website www.berghstooop.com

Chen, mr. C. (Rotterdam): Luttk Oudorp 80 (1811 MZ) Alkmaar, tel. 072-5154620, fax 072-5153884, e-mail chen@colletinternational.com, website www.colletadvocaten.nl

Claassen, mr. W.H.: Hofplein 20 (3032 AC) Rotterdam, tel. 088-1010300, fax 088-1010301, e-mail info@banning.nl, website www.banning.nl

Colen, mr. J.M.H.J.: Brugstraat 81 (6131 AC) postbus 5261 (6130 PG) Sittard, tel. 046-4580018,

Meldingen voor deze rubriek kunnen worden doorgegeven aan: adres@advocatenorde.nl.

fax 046-4580604, e-mail j.colen@advocatenkantoor-colen.nl, website www.advocatenkantoor-colen.nl

Cox, mr. J.H.: Ierlandlaan 19 (2713 HG) postbus 7289 (2701 AG) Zoetermeer, tel. 079-3203540, fax 079-3203549, e-mail info@ejbadvocaten.nl, website www.ejbadvocaten.nl

Damstra, mr. J.W. (Apeldoorn): Apeldoornseweg 49 (6814 BJ) postbus 806 (6800 AV) Arnhem, tel. 026-3525240, fax 026-3525242, e-mail j.w.damstra@dusseldorpcs.nl, website www.dusseldorpcs.nl

Damstra, mr. N.J. (Apeldoorn): Emmawijk 7 (8011 CM) postbus 40048 (8004 DA) Zwolle, tel. 038-4600111, fax 038-4600303, e-mail n.j.damstra@awtw.nl, website www.awtw.nl

Driedonks, mr. M.R. (New York/US: Apollolaan 15 (1077 AB) postbus 75440 (1070 AK) Amsterdam, tel. 020-6741150, fax 020-6741111, e-mail matthijs.driedonks@allenoverly.com, website www.allenoverly.com

Dumoulin, mr. S.H.M.a. (Rotterdam): Strawinskyaan 2555 (1077 ZZ) postbus 75730 (1070 AS) Amsterdam, tel. 020-5027555, fax 020-5027610, website www.akzonobel.com

Emeis, mr. C.M. (Rotterdam): Raamweg 3 (2596 HL) postbus 85966 (2508 CR) Den Haag, tel. 070-3024030, fax 070-3523174, e-mail info@kortmanadvocaten.nl

Erwteman, mr. J.: Gustav Mahlerplein 2 (1082 MA) postbus 75510 (1070 AM) Amsterdam, tel. 020-7953318, fax 020-7953900, e-mail joel.ervteman@boekeldenere.com, website www.boekeldenere.com

Euverman, mw. mr. M.A.M. (Rotterdam): Roemer Visscherstraat 24 (1054 EX) Amsterdam, tel. 020-6181781, fax 020-6833042, e-mail euverman@adadvocaten.nl, website www.adadvocaten.nl

Farber, mr. T. (Breda): Keizersgracht 332 (1016 EZ) Amsterdam, tel. 020-6275411, fax 020-6226577, e-mail farber@drpadvocaten.nl, website www.drpadvocaten.nl

Feld, mw. mr. J.M.T.: Amstelplein 8-a /

Mondriaantoren (1096 BC) postbus 94700 (1090 GS) Amsterdam, tel. 020-3016301, fax 020-3016333, e-mail amsterdam@cms-dsb.com, website www.cms-dsb.com

Graaff, mw. mr. J. de: Verlengde Tolweg 2 (2517 JV) postbus 85639 (2508 CH) Den Haag, tel. 070-3588990, fax 070-3317695, e-mail h.degraaff@bergsonadvocaten.nl, website www.bergsonadvocaten.nl

Haverkort, mw. mr. M.M. (Hooft/NH): Reaalhof 138 / Copernicusstaete, 3^e etage (8232 VS) postbus 2404 (8203 AK) Lelystad, tel. 0320-234828, fax 0320-280384, e-mail haverkortappelman@gmail.com, website www.appelmanenmes.nl

Heemskerck, mr. P. (Amsterdam): One Rockefeller Plaza / 15th floor - Suite 1528 (NY10020) New York/US, tel. 001-212-218-29-90, fax 001-212-218-29-99, e-mail pim.heemskerck@nautadutilh.com, website www.nautadutilh.com

Hendrikse-Voogt, mw. mr. F.A. (Dieren): Zaadmarkt 105 (7201 DD) postbus 8 (7200 AA) Zutphen, tel. 0575-545455, fax 0575-543566, e-mail f.a.hendrikse-voogt@voorinkadvocaten.nl, website www.voorinkadvocaten.nl

Heuts-Amsing, mw. mr. H.J. (Beek/LB): Rijksweg Zuid 136 (6134 AE) Sittard, tel. 046-4513699, fax 046-4521303, e-mail h.heuts@danielsadvokaten.nl, website www.danielsadvokaten.nl

Hluchanova, mw. mr. K. (Barendrecht): 's-Gravenweg 433 (3065 SC) postbus 8149 (3009 AC) Rotterdam, tel. 010-2887585, fax 010-2887583, e-mail kh@sterkeadvocaten.nl, website www.sterkeadvocaten.nl

Hogehuis-Maeijer, mw. mr. M.F. (Den Bosch): Parkweg 12 (5282 SM) postbus 127 (5280 AC) Boxtel, tel. 0411-657551, fax 0411-684895, e-mail hogehuis@bdadvocaten.nl, website www.bgadvocaten.nl

Hogewind-Wolters, mr. P.A. (Den Bosch): Frankenslag 179 (2582 HL) Den Haag, tel. 070-3789425, e-mail p.hogewind-wolters@sdu.nl

Hollander, mr. A.F.M. (Barendrecht): Ungerplein 2 / Flat 2 (3033 BR) postbus 477 (3000 AL) Rotterdam, tel. 010-2418282,

fax 010-2418283, e-mail info@vanmeurs-advocaten.nl, website www.vanmeurs-advocaten.nl

Holtkamp, mw. mr. J.B.M. (Zutphen): Goorsestraat 8 (7496 AD) Enschede, e-mail info@hoogbergen-advocaten.nl, website www.hoogbergen-advocaten.nl

Hoogh, mr. M.E. de: Tintorettostraat 4-1 (1077 RS) Amsterdam, tel. 020-7713799, e-mail marc.de.hoogh@primelega.nl

Huizen, mr. P.H.J.G. van: Hofplein 20 (3032 AC) Rotterdam, tel. 088-1010300, fax 088-1010301, e-mail info@banning.nl, website www.banning.nl

Icken, mr. A.R.A.J.: Herenmarkt 95-b (1013 EC) Amsterdam

Jol, mr. D.S. (Naaldwijk): Raoul Wallenbergplein 25 (2404 ND) postbus 170 (2400 AD) Alphen aan den Rijn, tel. 0172-426449, fax 0172-470079, e-mail jol@balienet.nl, website www.lamenmuller.nl

Jonen, mr. R.E. (Amsterdam): Nieuwe Gracht 51 (2011 ND) postbus 81 (2000 AB) Haarlem, tel. 023-5319705, fax 023-5329795, e-mail jonen@laus.nl, website www.laus.nl

Jong, mw. mr. H.G. de (London/GB): Jachthavenweg 121 (1081 KM) postbus 75265 (1070 AG) Amsterdam, tel. 020-6789123, fax 020-7954589, e-mail jongh@van-doorne.com, website www.van-doorne.com

Jong, mr. drs. W.J.H. de (Utrecht): Bergstraat 2-b (6711 DD) postbus 8027 (6710 AA) Ede/GLD, tel. 0318-468111, fax 0318-468112, e-mail dejong@raadhuis-advocaten.nl, website www.raadhuis-advocaten.nl

Kerouache, mw. mr. J.: Wilhelminasingel 244 (6001 GV) postbus 126 (6000 AC) Weert, tel. 0495-532555, fax 0495-547321, e-mail buurenkerouache@home.nl

Kikkert, mw. mr. Y. (Zwolle): Stationsstraat 29-a (9401 KW) postbus 845 (9400 AV) Assen, tel. 0592-333640, fax 0592-317196, website www.rechtshulpnoord.nl

Kloppenburger, mr. L.F. (Amsterdam): Rijnsburgerweg 141 (2334 BM) postbus 788 (2300

AT) Leiden, tel. 071-5155843, fax 071-5172720, website www.groenendijk.com

Knook, mw. mr. M.L.W.J.S. (Doetinchem): Eibergseweg 1 (7141 CG) postbus 66 (7140 AB) Groenlo, tel. 0544-478857, fax 0544-464185, e-mail info@jpr.nl, website www.jpr.nl

Kooi, mw. mr. M.R.: Boompjes 554 (3011 XZ) postbus 664 (3000 AR) Rotterdam, tel. 010-2010070, fax 010-4120403, e-mail kooi@smalaw.nl, website www.smallegange-lawyers.com

Lamme, mw. mr. A.B.: Wagenweg 66 (2012 NG) postbus 3314 (2001 DH) Haarlem, tel. 023-5421160, fax 023-5314407, e-mail lamme@bradvocaten.nl, website www.bradvocaten.nl

Lammers, mw. mr. S. (Rotterdam): Heuvelstraat 10 (4901 KD) postbus 4068 (4900 CB) Oosterhout/NB, tel. 0162-452811, fax 0162-426514, e-mail info@rijppaert-peeters.nl, website www.rijppaert-peeters.nl

Lans, mr. J.L.G.M. van der: Raamweg 3 (2596 HL) postbus 85966 (2508 CR) Den Haag, tel. 070-3024030, fax 070-3523174, e-mail vanlans@kortmanadvocaten.nl

Leeuwen, mw. mr. J.I. van: Seringenlaan 15 (2241 VH) Wassenaar, tel. 070-5176362, e-mail info@vanleeuwen-advocaat.nl

Leferink, mr. M.: Stadionweg 88 (1077 SR) Amsterdam, tel. 020-6852983, fax 020-6890647, e-mail ml.rink@tiscali.nl

Linares Fandino, mr. J.M. (Den Haag): Herengracht 50 (2312 LE) Leiden, tel. 071-5148181, fax 071-5147620, e-mail linares@advocatenkantoor.nl, website www.advocatenkantoor.nl

Linghout, mw. mr. M.: Boompjes 258 (3011 XZ) postbus 2295 (3000 CG) Rotterdam, tel. 088-4078548, fax 010-4065001, e-mail marlieke.lingmont@hollandlaw.nl, website www.hollandlaw.nl

Mertens, mw. mr. A.J.M.: Wilhelminasingel 269 (6001 GS) postbus 363 (6000 AJ) Weert, tel. 0495-544880, fax 0495-544603, e-mail info@mertensadvocaten.nl, website www.mertensadvocaten.nl

Meulen, mw. mr. M.L. van der: Foeliestraat 18 (1011 TM) postbus 15200 (1001 ME) Amsterdam, tel. 020-4095555, fax 020-4095444, e-mail info@meestermeester.nl, website www.meestermeester.nl

Mollier, mr. D.A.: Liessentstraat 3 (5405 AH) postbus 314 (5400 AH) Uden, tel. 0413-241066, fax 0413-241074, e-mail molier@liessentadvocaten.nl, website www.liessentfiscleadvocatuur.nl

Mos, mr. M.: Newtonbaan 16 (3439 NK) postbus 237 (3430 AE) Nieuwegein, tel. 030-6032922, fax 030-6000166, e-mail info@vanasadvocaten.nl, website www.vanasadvocaten.nl

Mulder, mw. mr. A.C.M.: Korvelplein 175 (5025 JX) postbus 54 (5000 AB) Tilburg, tel. 013-5369055, fax 013-5430320, e-mail kantoor@vanderaa-advocaten.nl

Namen, mr. drs. P.H.A. van: Beursplein 37 (3011 AA) postbus 30023 (3001 DA) Rotterdam, tel. 010-4177444, fax 010-4177449, e-mail info@avdw.nl, website www.avdw.nl

Niemans, mr. J.H. (Enschede): Twentepoort West 10-7 (7609 RD) postbus 31 (7600 AA) Almelo, tel. 0546-760810, fax 0546-760861, e-mail almelo@danielshuisman.eu, website www.danielshuisman.eu

Nieuwland, mr. E.: Amstelplein 1 (1096 HA) postbus 94640 (1090 GP) Amsterdam, tel. 020-4604932, fax 020-4604960, e-mail erik.nieuwland@rabobank.com, website www.rabosecurities.com

Nijenhuis, mr. J. (Heerenveen): Prins Hendrikstraat 8 (8911 BK) postbus 222 (8901 BA) Leeuwarden, tel. 058-2122444, fax 058-2133666, e-mail j.nijenhuis@rotshuizengeense.nl, website www.rotshuizengeense.nl

Obozbekova, mw. mr. J.K. (Amsterdam): Newtonlaan 203 (3584 BH) postbus 85250 (3508 AG) Utrecht, tel. 030-2121665, fax 030-2121333, e-mail jlydyz.obozbekova@cms-dsb.com, website www.cms-dsb.com

Oosthout, mr. A.R. (Den Haag): Schipholweg 103 (2316 XC) Leiden, tel. 071-5249316, fax 071-5249317, e-mail oosthout@

oosthoutadvocatuur.nl, website
www.oosthoutadvocatuur.nl

Otten, mw. mr. H.D.
(Amsterdam): Dr. Dirk Bakkerlaan
82 (2061 EX) Bloemendaal, tel.
073-5499601, e-mail hdotten@
legalsshop.nl, website www.
legalsshop.nl

Ozinga, mw. mr. J.C. (Den Haag):
Weena 355 (3013 AL) postbus 1507
(3000 BM) Rotterdam, tel. 010-
2172529, fax 010-2172700, e-mail
j.ozinga@houthoff.com, website
www.houthoff.com

Papeveld, mr. J.C.T. (Den
Bosch): Grotestraat 355 (5142
CA) Waalwijk, e-mail info@
silveradvocaten.com, website
www.silveradvocaten.com

Peters, mw. mr. M.J.G.: Burg
van Roijensingel 2 (8011 CS)
postbus 1036 (8001 BA) Zwolle,
tel. 038-4280077, fax 038-
4218573, e-mail mjgpeters@
benthem-gratama.nl, website
www.benthem-gratama.nl

Raadgever, mr. J.W.H.:
Peter van Anrooystraat 7 (1076
DA) postbus 75999 (1070 AZ)
Amsterdam, tel. 020-5736736,
fax 020-5736737, e-mail
j.raadgever@lexence.com,
website www.lexence.com

Rodriguez Galvis, mw. mr.
A.: Kingsfordweg 151 (1043 GR)
Amsterdam, tel. 020-4919361, fax
020-4919090, e-mail adriana.
rodriguez@pallasadvocaten.nl,
website www.pallasadvocaten.
nl

Ruijter, mr. B.J. de:
Staalmeesterlaan 410 (1057
PH) postbus 2850 (1000 CW)
Amsterdam, tel. 020-5879150,
fax 020-5879544, website www.
getronics.nl

Santen, mr. S.A.B. van (New
York/US): 1 Lambeth Palace Road
(SE1 7EU) London/GB

Schaedtler, mr. E.R.
(Eindhoven): Voorbeeklaan
34 (5583 VC) Waalre, tel. 040-
2218974, e-mail e.schaedtler@
hetnet.nl

Scheijen, mw. mr. L.A.H.
van: Jachthavenweg 121 (1081
KM) postbus 75265 (1070 AG)
Amsterdam, tel. 020-6789552, fax
020-7954589, e-mail scheijen@
van-doorne.com, website www.
van-doorne.com

Silvertand, mr. R.H.J.M. (Den
Bosch): Grotestraat 355 (5142
CA) Waalwijk, e-mail info@

silveradvocaten.com, website
www.silveradvocaten.com

Sommen, mr. B.: Leenderweg
228 (5644 AC) postbus 4046 (5604
EA) Eindhoven, tel. 040-2126415,
fax 040-2116709, e-mail info@
reinartzadvocaten.nl, website
www.reinartzadvocaten.nl

Spanjaard, mr. S.J. (Amersfoort):
Boompjes 258 (3011 XZ) postbus
2295 (3000 CG) Rotterdam, tel.
088-4078646, fax 088-4078970,
e-mail salco-jan.spanjaard@
hollandlaw.nl, website www.
hollandlaw.nl

Sprenger, mw. mr. A.H.A. (New
York/US): 1221 Avenue of the
Americas (NY10003) New York/
US, tel. 001-646-552-13-20,
fax 001-212-610-63-99, e-mail
sprenger@sprengerlaw.com

Strik, mw. mr. drs. D.A.M.H.W.
(Amsterdam): Weena 750 (3014
DA) Rotterdam, e-mail d.strik@
hotmail.com

Süzen, mw. mr. S. (Den Haag):
Proveniersplein 17 (3033 EC)
Rotterdam, tel. 010-4655115,
fax 010-4657753, e-mail info@
erasmusak.nl, website www.
erasmusak.nl

Terrahe, mr. R.M. (Arnhem):
Kerklaan 37 (7311 AC) postbus
10482 (7301 GL) Apeldoorn, tel.
055-5212491, fax 055-5214731,
e-mail r.terrahe@dusseldorpcs.
nl, website www.dusseldorpcs.
nl

Toxopeus, mw. mr. R.: Stadsring
181 (3817 BA) postbus 953 (3800
AZ) Amersfoort, tel. 033-4617600,
fax 033-4637006, e-mail
r.toxopeus@israelsvankessel.nl,
website www.israelsvankessel.nl

Veldhoven, mr. B.J.M. (Den
Haag): Weena 355 (3013
AL) postbus 1507 (3000 BM)
Rotterdam, tel. 010-2172528,
fax 010-2172700, e-mail
b.veldhoven@houthoff.com,
website www.houthoff.com

Verhage, mr. C.J. (Deventer):
Keizersgracht 62 (1015 CS) postbus
10130 (1001 EC) Amsterdam, tel.
020-5207595, fax 020-5248480,
e-mail niels@hzlaw.nl

Verjans, mr. R.L.S.: De
Lairessestraat 154 (1075 HL)
Amsterdam, tel. 020-3052831, fax
020-3052839, e-mail rverjans@
blixadvocaten.nl, website www.
blixadvocaten.nl

Verschuur-Buijssen, mw.
mr. C.P.M.: Bredaseweg 161

(4872 LA) postbus 301 (4870 AH)
Etten-Leur, tel. 076-5022080,
fax 076-5013933, e-mail info@
ak-advocaten.eu, website www.
ak-advocaten.eu

Veugelers, mr. R.J.G. (Capelle
aan den IJssel): Schiedamsseweg
53-a (3134 BB) Vlaardingen, tel.
010-2327060, fax 010-4345780,
e-mail roel.veugelers@
veugelersadvocatuur.nl, website
www.veugelersadvocatuur.nl

Voerman, mw. mr. A.M.E.:
Leidsegracht 9-1 (1017 NA) postbus
15988 (1001 NL) Amsterdam, tel.
020-5289532, fax 020-5289537,
e-mail voerman@boekx.com,
website www.boekx.com

Voerman, mr. H.A.A.:
Liessentstraat 3 (5405 AH) postbus
314 (5400 AH) Uden, tel. 0413-
241066, fax 0413-241074, e-mail
voermans@liessentadvocaten.
nl, website www.
liessentfiscleadvocatuur.nl

Vos, mw. mr. F.: Maliesingel 2
(3581 BA) postbus 14129 (3508
SE) Utrecht, tel. 030-6051550,
fax 030-6051551, e-mail vos@
ausmadejong.nl, website www.
ausmadejong.nl

Waal, mr. P.A. van der:
Veembroederhof 111 (1019 HD)
Amsterdam, tel. 020-6640848,
fax 020-6795465, e-mail
pavdwaal@planet.nl

Weda, mw. mr. M.J.A.
(Amsterdam): Leeuweringerstraat
57-59 (3421 AB) Oudewater,
tel. 0348-562148, fax
0348-567612, e-mail info@
paardenadvocaat.nl, website
www.paardenadvocaat.nl

Weel, mr. E.C.: Hofplein 20 (3032
AC) Rotterdam, tel. 088-1010300,
fax 088-1010301, e-mail info@
banning.nl, website www.
banning.nl

Wilde, mr. R.F. de: Prinsengracht
1123-h (1017 JK) Amsterdam, tel.
06-43045256, e-mail robert@
jerry-management.nl

Willemsen, mr. J.T.: De entree
51 (1101 BH) Amsterdam Zuidoost,
tel. 020-3122800, fax 020-
3122801, e-mail jos.willemsen@
heussen-law.nl, website www.
heussen-law.nl

Winter, mw. mr. A.C. (Assen):
Ossenmarkt 7 (9712 NZ) postbus
7015 (9701 JA) Groningen, tel.
050-3140840, fax 050-3128112,
e-mail a.c.winter@boutoveres.
nl, website www.boutoveres.nl

Withaar, mr. J. (Goirle):
Regge 169 (5032 RD) Tilburg,
tel. 013-5772935, fax 013-
5772932, e-mail j.withaar@
withaaradvocatenkantoor.
nl, website www.
withaaradvocatenkantoor.nl

Wolffensperger, mw. mr. F.
(Rotterdam): Koninginnegracht
27 (2514 AB) Den Haag, tel. 070-
3560422, fax 070-3638191, e-mail
wolffensperger@solonlegal.nl,
website www.solonlegal.nl

Wijngaarden, mr. T. van:
Wibautstraat 224 (1097 DN)
Amsterdam, postbus 12929 (1100
AX) Amsterdam Zuidoost, tel.
020-5600635, fax 020-5600500,
e-mail tom.vanwijngaarden@
eversheds.nl, website www.
eversheds.nl

Ijzerman, mw. mr. N.
(Amsterdam): Statenlaan 55 (5223
LA) postbus 1714 (5200 BT) Den
Bosch, tel. 073-6927968, fax 073-
6927789, e-mail n.ijzerman@
banning.nl, website www.
banning.nl

Zanden, mr. P. van der
(Amsterdam): Statenlaan 55
(5223 LA) postbus 1714 (5200 BT)
Den Bosch, tel. 073-6927777,
fax 073-6927789, e-mail
p.vanderzanden@banning.nl,
website www.banning.nl

Zwet, mw. mr. C.H. van der:
Oorsprongpark 4 (3581 ES)
Utrecht, tel. 030-7440470, fax
030-7440471, e-mail niezen@
milestoneadvocaten.com

Zijderveld, mr. C.R.: Zuidplein
100 (1077 XV) postbus 79023
(1070 NB) Amsterdam, tel. 020-
8909906, fax 020-8909999,
e-mail christiaan.zijderveld@
simmons-simmons.com, website
www.simmons-simmons.com

Nieuw kantoor/ associatie

Mertens Advocaten (mrs.
A.J.M. Mertens en A.J.D.D.
Burhenne) Wilhelminasingel
269 (6001 GS) postbus 363 (6000
AJ) Weert, tel. 0495-544880,
fax 0495-544603, e-mail info@
mertensadvocaten.nl, website
www.mertensadvocaten.nl

Silver Advocaten (mrs.
R.H.J.M. Silvertand en J.C.T.
Papeveld) Grotestraat 355 (5142

CA) Waalwijk, e-mail info@
silveradvocaten.com, website
www.silveradvocaten.com

Mede- vestiging

Banning N.V. (mrs. M.D.A. van
Bodegraven, W.H. Claassen,
P.H.J.G. van Huizen en E.C. Weel)
Hofplein 20 (3032 AC) Rotterdam,
tel. 088-1010300, fax 088-
1010301, e-mail info@banning.
nl, website www.banning.nl

Hoogbergen Advocaten (mr.
J.B.M. Holtkamp) Goorstraat
8 (7496 AD) Enschede, e-mail
info@hoogbergen-advocaten.
nl, website www.hoogbergen-
advocaten.nl

Naams- wijziging

Maalsen advocatuur en
mediation te Cuijk thans: **Acta
Advocaten**
Schilt Advocaten te Amsterdam
thans: **Schilt Advocatuur &
Mediation**

Advocatenkantoor Staehle te
Amsterdam thans: **Staehle
advocaat in strafzaken**

Van Buuren & Mertens te Weert
thans: **Van Buuren & Kerouache
Advocaten**

Van Rooij De Jong Weda
Advocaten te Amsterdam thans:
**Van Rooij De Jong Haimé
Advocaten & Fiscalisten**

Bezoek- adres/ postbus/tel./ fax/e-mail/ website

Acta Advocaten te Cuijk: e-mail
info@acta-advocaten.nl,
website www.acta-advocaten.nl

Advocatenkantoor De Weger te
Amsterdam: Lepelstraat 12 (1018
XM) Amsterdam

Advocatenkantoor Helgers te Maastricht: Wilhelminasingel 51 (6221 BG) Maastricht

Advocatenkantoor Maas te Maastricht: Sint Maartenslaan 33 (6221 AW) Maastricht

Advocatenkantoor R.G.E. de Vries te Amsterdam: e-mail info@advocatenkantoordevries.nl, website www.advocatenkantoordevries.nl

Advocatenpraktijk Universiteit Maastricht te Maastricht: e-mail secretariaatpam@maastrichtuniversity.nl

AS Advocats te Luxemburg/LU: tel. 00352-44-46-331, fax 00352-45-43-03, e-mail as@as-advocats.com, website www.as-advocats.com

Boogert & Haring Advocaten te Amsterdam: Overtoom 441 (1054 KG) Amsterdam, postbus is opgeheven

Boonk van Leeuwen te Rotterdam: e-mail info@boonkvanleeuwen.com

Bosch Advocatenkantoor te Rotterdam: e-mail jjabosch@boschadvocatenkantoor.nl

CareProof advocaat voor de zorg te Zeist: Laan van Beek en Royen 1-a (3701 AH) Zeist, fax 030-7991111

Cnossen, mr. J.G. te Amsterdam: e-mail j.g.cnossen@chello.nl

De Wit Lattmann Türkkol te Amsterdam: e-mail secretaresse@wltadvocaten.nl

Deetman Advocatuur te Dordrecht: Amstelwijckweg 2 (3316 BB) Dordrecht

Direct Wonen N.V. te Den Haag: tel. 070-7115000, fax 070-7115555, e-mail info@directwonen.nl, website www.directwonenncorporete.com

Dragtenstein advocaten te Utrecht: Vrieslandlaan 1 (3526 AA) postbus 5074 (3502 JB) Utrecht, e-mail advocaat@dragtenstein.nl, website www.dragtenstein.nl

Froon Helmonds Advocaten te Amsterdam: Weteringschans 84 (1017 XR) Amsterdam

Geene, Doornbosch, De Willigen Advocaten en Adviseurs te Assen: Zwedenlaan 20-22 (9403 DE) Assen

Goorts & Coppens Advocaten te Deurne: e-mail info@gca.nl, website www.gca.nl

Greenpeace International te Amsterdam: fax 020-7182002

Hendrikx & Thomas advocaten te Mijdrecht: Constructieweg 102 (3641 SP) Mijdrecht, tel. 0297-250018, fax 0297-288017

Holland Van Gijzen Advocaten en Notarissen LLP te Rotterdam: fax 088-4070270

Irma Dekker advocaat & Mediator te Haarlem: tel. 023-5333282, fax 023-5747127, e-mail advocaat@irmadekker.nl, website www.irmadekker.nl

Konijnenburg-de Heer, mw. mr. A. te Bergschenhoek: Villapark 7-8 (3051 BP) Rotterdam

Loonstein, mr. H. te Amsterdam: e-mail loonstein@xs4all.nl

Mr. H.P.M. Stevelmans Kantoor te Nuth: e-mail stevelmans@planet.nl

Nuijten Van de Weerd B.V. te Vlaardingen: tel. 010-4340619, fax 010-2343463

Raad van Toezicht Rotterdam te Rotterdam: e-mail ijsselstein@deken-rotterdam.nl

Russo & Van der Waal te Amsterdam: e-mail info@russovanderwaal.nl, website www.russovanderwaal.nl

Schilt Advocatuur & Mediation te Amsterdam: Postjesweg 1 (1057 DT) Amsterdam, e-mail schilt@schiltadvocatuur.nl, website www.schiltadvocatuur.nl

Scholte Advocaat te Apeldoorn: e-mail info@scholte-advocaat.nl, website www.scholte-advocaat.nl

Staele advocaat in strafzaken te Amsterdam: Jolicoeurstraat 8 (1103 TS) Amsterdam Zuidoost, fax 020-6261060

Stamoulis Advocatuur te Rotterdam: tel. 010-8200282, fax 010-8200283

Van Buuren & Kerouache Advocaten te Weert: e-mail buurenkerouache@home.nl

Van Dusseldorp & Damstra Advocaten te Arnhem: Apeldoornseweg 49 (6814 BJ)

Arnhem, tel. 026-3525240, fax 026-3525242

Van Rooij De Jong Haimé Advocaten & Fiscalisten te Amsterdam: e-mail info@rjh-advocaten.nl, website www.rjh-advocaten.nl

Veer-Vervoort, mw. mr. K.M. van 't te Rotterdam: Jan van Ghestellaan 12 (3054 CH) Rotterdam, tel. 010-4187317

Waveland Lawfirm Advocatenkantoor te Middelie: tel. 0299-621245, fax 084-2253240, e-mail info@waveland.nl

Werner, mw. mr. A.P. te Huizen: anke.werner@planet.nl

Winnubst Advocaat & Mediator te Amsterdam: e-mail info@carolijnwinnubst.nl, website www.carolijnwinnubst.nl

Zwezerijnen Advocatuur te IJsselstein/UT: Edisonweg 1 (3404 LA) IJsselstein/UT, tel. 030-6876181

(advertenties)

ZIYA TOGA'S

-Eerste kwaliteit stoffen, secure afwerking
-Maatneming op kantoor / thuis mogelijk
-Beffen op voorraad

Toga in zeer lichtgewicht 100 % Cool Wool en incl. bef naar keuze in 2008:

Advocaat	€ 375,- ex. BTW
Rechter / O. v. J.	€ 475,- ex. BTW
Raadsheer / Adv. Gen.	€ 485,- ex. BTW

Leeghwaterlaan 76
5223 BA 's-Hertogenbosch
(Bij paleis van justitie)

073 - 6234526
www.ziyatoga.nl
info@ziyatoga.nl

[k/ap-bijvoet]

PENSIOENADVIESBUREAU

[Sinds 1982]

De Ruyterkade 139
1011 AC Amsterdam

www.klap.com

nbijvoet@klap.com

tel: 020 798 86 84

het alimententatierekenprogramma gaat online!

Vanaf januari is Elsevier INA online te raadplegen, hierdoor is INA nog toegankelijker.

Voordelen:

- ✓ Het installeren van een nieuwe versie is niet meer nodig;
- ✓ Nieuwe tarieven en tussentijdse updates zijn direct online beschikbaar;
- ✓ U kunt uw berekeningen overal online inzien;
- ✓ Het delen van uw berekeningen met kantoorgenoten is zeer eenvoudig;

Kijk voor meer informatie op www.elsevierjuridisch.nl

Of neem contact op met INA accountmanager Charles Struijk via telefoonnummer 020 – 515 9118.

Elsevier INA is het programma voor de professionele 'alimentatierekenaar'. U maakt met Elsevier INA in een aantal eenvoudige stappen draagkracht- en behoefteberekeningen. Volg het voorbeeld van de rechtelijke macht en kies ook voor Elsevier INA.

- Alle disciplinaire beslissingen die sinds 1986 in het *Advocatenblad* zijn gepubliceerd, zijn ook te vinden op www.advocatenorde.nl en BalieNet.
- Publicatie in deze rubriek geschiedt door de Commissie Disciplinaire Rechtspraak, bestaande uit mr. P.J.M. Drion, mr. H.J. de Groot, mr. H.J.A. Knijff, mr. J.D. Loorbach, mr. I.E.M. Sutorius en H. Uhlenbroek.

Niet opstaan voor de rechter

Hof van Discipline, 11 december 2009, nr. 5499
(Mrs. Den Hartog Jager, Poelmann, Baauw, Goslings en Arpeau)

Het opstaan voor een (binnen-tredend) rechterlijk college is een gedragsregel waaraan een advocaat geen gevolg hoeft te geven wanneer dat strijdig is met een oprechte en authentieke geloofsovertuiging, ook wanneer het gaat om de eigen exegeze van een erkende godsdienst door de betrokken advocaat. Er mag geen sprake van zijn dat de advocaat door die niet-naleving disrespect of minachting jegens het rechterlijk college toont.

Het dragen van een ander hoofddeksel dan de in de regelgeving voorziene baret kan niet als onbetamelijk worden aangemerkt, wanneer het dragen van zo'n ander hoofddeksel (in casu een islamitische muts) geworteld ligt in een geloofsovertuiging en naar de huidige Nederlandse maatschappelijke opvattingen aangemerkt kan worden als aanvaardbare kleding met een religieuze achtergrond.

Uitlatingen, gedaan in een televisie-uitzending, in casu niet onbetamelijk geacht na onderzoek van hetgeen met de gebezigde bewoordingen werd beoogd van de partijen tot wie de bewoordingen waren gericht en van de hoedanigheid (niet als advocaat) waarin de betrokken advocaat werd geïnterviewd.

Advocatenwet artikel 46; Gedragsregel 1
(2.2 Bezwaren van de deken; 4.1 Wat de advocaat betaamt ten opzichte van derden (rechters))

Het dekenbezwaar luidt:

- Mr. X heeft ter zitting van de rechtbank D op 6 augustus 2008 een hoofddeksel gedragen dat niet voldoet aan de geldende voorschriften op het punt van het kostuum.
- Mr. X heeft als advocaat ter zitting van de rechtbank D op of omstreeks 6 augustus 2008 geweigerd te gaan staan, toen de bode aankondigde dat de rechtbank de zittingszaal binnentrad en eenieder opriep te gaan staan; na een schorsing van de zitting, toen de rechtbank wederom de zittingszaal binnenkwam, weigerde mr. X opnieuw te gaan staan.
- Mr. X heeft zich in het openbaar uitgelaten over een vonnis van de rechtbank D en de persoon van de rechter die het vonnis had gewezen, op een zodanige wijze als een behoorlijk advocaat niet betaamt.

Feiten

Mr. X is in 1974 in Suriname geboren. Vanaf eind jaren zeventig woont hij in Nederland. Hij is moslim. Op 1 augustus 2008 is mr. X beëdigd als advocaat bij de rechtbank D.

Mr. X is op een zitting van de meervoudige strafkamer van de rechtbank D van 6 augustus 2008 als raadsman opgetreden. Bij die gelegenheid droeg mr. X een nauw op het hoofd aansluitende zwarte muts van islamitische signatuur, niet zijnde een hoofddeksel (een zwarte baret) in de zin van artikel 11 van het Kostuum- en tituluurbesluit rechterlijke organisatie van 22 december 1997, behorend bij de Wet op de rechterlijke organisatie. Mr. X is op die zitting van 6 augustus 2008 niet opgestaan nadat de rechtbank binnentrad en de bode opriep te gaan staan. Na een schorsing van de zitting, toen de rechtbank wederom de zittingszaal binnenkwam, weigerde mr. X opnieuw op te gaan staan.

Op 21 en 26 augustus 2008 is mr. X geïnterviewd in televisieprogramma's van respectievelijk NOVA en *Knevel & Van den Brink*. Bij die gelegenheden heeft mr. X zich uitgelaten over een civiel vonnis van de rechtbank D, uitgesproken op 6 augustus 2008 in een zaak tussen mr. X (persoonlijk) en de gemeente D. In het programma *Knevel & Van den Brink* heeft

mr. X over het vonnis gesteld dat het een '*judicium rusticorum*' door mr. X vertaald als '*een boerenvonnis*' is. Over de rechter heeft mr. X gezegd dat deze '*waarschijnlijk uit een of ander boerengat is gekropen...*' en dat het vonnis '*... typisch voor een witte rechter*' is. Voorts heeft mr. X gezegd '*... dat zo'n rechterlijke beslissing op een ideologische basis is gemaakt, namelijk dat we in D te maken hebben met een college dat reactionair paleo-conservatief is*' [hof: uitgestorven conservatief].

Overwegingen hof

Het niet-opstaan door klager bij binnenkomst van de rechters in de rechtszaal

De theologische onderbouwing blijkt, volgens mr. X, uit Kitaab Majmoo' Faatawa wa Maqalaat Mutanawwi'ah, geschreven door de voormalige grootmoefiti van Saudi-Arabië 'Abd al-Azeez ibn 'Abd-Allaah ibn Baaz, vol. 4, p. 394, waar staat:

When a person stands up when another person comes in or goes out, without greeting him or shaking hands with him, rather simply in order to venerate him. This at the very least is makrooh. The Sahaabah (may Allaah be pleased with him) used not to stand up for the Prophet (peace and blessings of Allaah be upon him) when he came in to them, because they knew that he (peace and blessings of Allaah be upon him) disliked that. [Makrooh: 'disliked, hated, detested', Islamic Dictionary].

Voorts beroept mr. X zich op zijn vader, een orthodoxe moslim die niet voor schriftgeleerden opstond omdat hij alleen de supreme autoriteit van Allah erkende.

Naar algemeen wordt aangenomen ligt in het gebruik van diegenen die in een zittingszaal aanwezig zijn om op te staan bij binnenkomst van en het verlaten van die zaal door de rechters, al dan niet na uitroep door de bode, meer dan alleen een begroetingsgebaar besloten: met het opstaan wil degene die opstaat respect tonen voor de rechterlijke macht als instituut. In dit gebaar kan tevens respect voor de persoon van de rechter tot uitdrukking worden gebracht.

Dit al eeuwenoude en alom toegepaste gebruik ligt, althans in Nederland,

niet verankerd in een wet of een besluit, maar dit gebruik heeft onbetwistbaar wel het karakter van een niet geheel vrijblijvend gebruik. Er is sprake van een gewoonte- en gedragsregel. Naar zijn aard dient een gedragsregel uitgelegd en toegepast te worden in zijn maatschappelijk context. Zodanige regel kan evolueren en is onderhevig aan verandering die gelijke tred houdt met de wijziging van de opvattingen in de Nederlandse samenleving. Niet (uitsluitend) bepalend is derhalve de historie van die regel, noch de opvattingen en de gewoonten met betrekking tot die regel in het buitenland. De omstandigheid dat in de meeste islamitische landen advocaten ook plegen op te staan voor de rechter acht het hof niet van doorslaggevende betekenis.

Feit is dat in de Nederlandse rechtszalen aan het gebruik om op te staan door de rechter(s) al jaren niet meer strikt de hand wordt gehouden. Vaak is dat ook niet mogelijk, omdat de rechter of het college op het moment dat de partijen en hun raadslieden de zittingszaal betreden daar al heeft plaatsgenomen. Ook bij het Hof van Discipline heeft zich de gewoonte ontwikkeld dat de leden van het college plaatsnemen voordat partijen, degenen die partijen bijstand verlenen en het publiek worden binnengeroepen. Het gaat daarbij overigens niet alleen om een afwijking van de Gedragsregel in verband met de omstandigheden waarin een zitting plaatsvindt, zoals de raad overwoog. Ook wordt door de rechter niet meer steeds gehecht aan het gebruik om op te staan bij binnenkomst of verlaten van de zaal. De onderhavige gedragsregel is derhalve niet een strikte regel die zonder meer wordt of moet worden nageleefd.

Tevens is onmiskenbaar dat in de hedendaagse Nederlandse maatschappij de opvattingen over gebruiken en gewoontes zich wijzigen mede onder invloed van andere culturen en godsdienstbelevingen van mensen die zich in Nederland hebben gevestigd. Die culturele en godsdienstige opvattingen en uitingen dienen te worden gerespecteerd en getolereerd, ook in de rechtszaal. Een respectvolle behandeling van

elkaar opvattingen en de wijze waarop die worden geuit gelden als een kenmerk van behoorlijke rechtspleging. Tegen deze achtergronden kan niet (meer) worden aanvaard dat het enkele feit dat een advocaat zich niet houdt aan de Gedragsregel op te staan bij binnenkomst of vertrek van een rechter(lijk college) toereikend is voor het oordeel dat dit gedrag reeds daarom als onbetamelijk heeft te gelden. Dit geldt met name wanneer sprake is van een oprechte en authentieke geloofsovertuiging en een daarmee gepaard gaande consequent uitgevoerde uiting, die overigens niet besloten hoeft te liggen in een erkende godsdienst, maar ook kan zijn gelegen in een eigen exegese van de advocaat. In dat geval zullen de tolerantie en het wederzijds respect die in de rechtszaal worden vereist meebrengen dat van de advocaat niet kan worden verlangd op te staan als hij daartegen zulke geloofsbezwaren koestert. Dat sprake is van zodanige overtuiging en uiting kan worden voorondersteld. Voor het aannemen van onbetamelijkheid – als bedoeld in artikel 46 van de Advocatenwet – komt het aan op het vaststellen van bijzondere omstandigheden die dit oordeel kunnen dragen, zoals de intentie om disrespect of minachting te tonen of een handelwijze die een behoorlijke rechtsgang belemmert.

De deken heeft in zijn bezwaar zodanige omstandigheden niet gesteld en uit het verweer van mr. X en het verhandelde ter terechtzitting van het hof is daarvan ook niet gebleken.

De stelling van de deken dat mr. X artikel 5 van de Gedragsregels voor advocaten 1992 heeft geschonden door zijn eigen belang, voor zover dat betreft het handelen overeenkomstig zijn geloofsovertuiging, te laten prevaleren boven het belang van de cliënt voor wie mr. X ter zitting als raadsman optrad, wordt verworpen. Dat enig belang van de cliënt in het gedrang is gekomen acht het hof onaannemelijk. Het is niet te verwachten dat een rechter, van wie professionaliteit mag worden verwacht, de weigering van de advocaat om op te staan de cliënt zal aanrekenen. Onderdeel B van het bezwaar is mitsdien ongegrond.

Het hoofddeksel

Artikel 30 lid 1 van het hiervoor genoemde besluit van 22 december 1997 luidt voor zover van belang:

‘De advocaten ... mogen in de gevallen, waarin zij een toga met bef dragen, desverkiezende gedekt zijn met een baret.’

Artikel 14 van de Advocatenwet luidt:

‘De advocaten pleiten staande, gekleed in het kostuum bij het bijzonder reglement op dat onderwerp bepaald, des goedvindende met gedekten hoofde.’

Het hof stelt vast dat de in voormelde bepaling genoemde baret in de rechtspraktijk (vrijwel) niet meer wordt gebruikt. Het hof neemt bij de beoordeling van dit klachtonderdeel verder in overweging dat genoemde bepalingen – hoewel gecodificeerd – in wezen een (aan verandering onderhevige) Gedragsregel inhouden en niet een dwingende regel van bijvoorbeeld procesrecht. Voor deze regel geldt derhalve hetzelfde als hiervoor werd overwogen ten aanzien van de regel met betrekking tot het opstaan.

Voor het aannemen van onbetamelijkheid – als bedoeld in artikel 46 Advocatenwet – komt het derhalve aan op het vaststellen van bijzondere omstandigheden die daartoe aanleiding kunnen geven, zoals de intentie om disrespect of minachting te tonen of een gebruik van het hoofddeksel dat een behoorlijke rechtsgang belemmert. Zodanige omstandigheden zijn gesteld noch gebleken. Het dragen door mr. X van zijn islamitische muts – en hetzelfde zal gelden voor bijvoorbeeld het hoofddoekje en de tulband – ligt geworteld in zijn geloofsovertuiging en wordt naar huidige Nederlandse maatschappelijke opvattingen aangemerkt als aanvaardbare kleding met een religieuze achtergrond. Dit wordt niet anders bij het dragen van zo'n hoofddeksel door een advocaat in de rechtszaal.

Onderdeel A van het bezwaar is mitsdien ongegrond.

De uitlatingen op televisie

Als meest verstrekkend verweer is aangevoerd dat het tuchtrecht niet van toepassing is omdat mr. X niet optrad als advocaat, maar in zijn privéhoedanigheid, namelijk als procespartij in de door hem aangspannen zaak tegen de gemeente D.

Privégedragingen van een advocaat kunnen tuchtrechtelijk worden getoetst bij voldoende verwevenheid van het voorliggende feitencomplex met de uitoefening van het beroep van advocaat. Als de advocaat in een televisie-interview zijn hoedanigheid kenbaar maakt, kan daarin een zodanig aanknopingspunt zijn gelegen, temeer wanneer in het interview een rechterlijke uitspraak ter discussie komt. Daarbij zullen de context en de achtergronden van het optreden mede een bepalende rol spelen. Of in casu van bedoelde verwevenheid sprake is kan, gelet op de uitkomst van de navolgende toetsing (die veronderstellenderwijs uitgaat van die verwevenheid), in het midden blijven.

Het hof stelt bij de beoordeling van het bezwaar de vrijheid van meningsuiting voorop. Deze vrijheid geldt niet alleen voor burgers of procespartijen, maar ook voor advocaten, zij het dat de bijzondere aard van het beroep van advocaat wel meebrengt dat hun optreden in het openbaar discreet, eerlijk en waardig dient te zijn, derhalve in overeenstemming met de 'ethics of the legal profession', EHRM 30 november 2006, NJ 2007/368 (Veraart tegen Nederland, § 53).

Deze vrijheid brengt mee dat een advocaat zich ook afkeurend moet kunnen uitlaten over een rechterlijke uitspraak, zij het dat de daarbij gebruikte bewoording haar begrenzing vindt in de betamelijkheid. Met name dient de advocaat – volgens vaste Straatsburgse jurisprudentie – niet bij te dragen aan een ondermijning van 'the authority and impartiality of the judiciary' (art. 10 lid 2 EVRM). Voorts mag van de advocaat worden verwacht dat hij zich meer terughoudend opstelt wanneer hij zich uit over de persoon van de rechter dan wanneer hij een rechterlijke uitspraak of de rechterlijke macht als zodanig bekritiseert. Naar vast gebruik zal de rechter in kwestie zich niet (kunnen) verdedigen tegen aanvallen op zijn persoon, terwijl bij kritiek op een uitspraak vertegenwoordigers van het college (de president of de persrechter) een toelichting kunnen geven.

Gelet op deze vrijheid van meningsuiting zijn, naar het oordeel van het hof,

de kwalificaties '*judicium rusticorum*', '*boerenvonnis*' en '*beslissing op ideologische basis*' niet zonder meer onbetamelijk. Het gaat hierbij om kritiek in afkeurende bewoordingen waarvan in het bijzonder niet gezegd kan worden dat die beledigend, onwaardig of anderszins niet in overeenstemming met de juridische ethiek zouden zijn. Voor de opmerking over het '*college dat reactionair paleo-conservatief is*', die overigens betrekking heeft op het Rotterdamse college van burgemeester en wethouders (de gedaagde partij) en niet op een rechterlijk college, geldt hetzelfde.

De opmerking dat het vonnis '*typisch [is] voor een witte rechter*' acht het hof evenmin onbetamelijk. De kwalificatie 'witte rechter' hoeft op zich zelf genomen niet beledigend te zijn. Voorts dient te worden gelet op de achtergrond van de opmerking. In de zaak die aanleiding gaf tot het vonnis is, kort gezegd, sprake van een schadevergoedingsactie van mr. X vanwege het feit dat hij niet voor een betrekking bij de sociale dienst van de gemeente in aanmerking kwam omdat hij weigert derden een hand te geven. In die zaak ging het dus om een botsing tussen mr. X's islamitische opvattingen en de traditionele Nederlandse culturele opvattingen. De overwegingen van het vonnis (waarin mr. X in het ongelijk wordt gesteld) kunnen, zonder de juridische ethiek geweld aan te doen, worden aangemerkt als opvattingen van een 'witte rechter'.

Mr. X heeft over de rechter, die het vonnis heeft gewezen, gezegd dat hij '*... waarschijnlijk uit een of ander boerengat is gekropen...*'. Uit het proces-verbaal van de zitting in eerste aanleg van 2 maart 2009 blijkt de volgende uitleg van mr. X.

Met boerengat bedoel ik wat ik eerder heb gezegd. Rechters wonen vaak buiten de stad. Boeroe betekent in het Surinaams: blanke man.

Het hof acht deze uitleg ontoereikend. Het merendeel van het televisiekijkend publiek zal de hier genoemde associatie niet hebben gemaakt. De woorden boer – hier te associëren met de betekenis van lomp en ongemaniëerd – en boerengat – volgens Van Dale een afgelegen, oninteressante plaats – heeft in het dagelijkse spraakgebruik een

negatieve en denigrerende betekenis die nog wordt versterkt door de combinatie met kruipen, hetgeen mr. X, die in Nederland is opgegroeid, zal hebben geweten. Daarbij komt dat mr. X zijn voornoemde uitleg tijdens de televisieuitzending niet heeft gegeven, ook niet nadat de opmerking was bekritiseerd met de woorden 'nou, nou'. Het hof is van oordeel dat de gewraakte opmerking achterwege had dienen te blijven, mede in aanmerking nemende dat die zich, zonder noodzaak, tot de persoon van de rechter richtte, niet tegen het vonnis.

Echter moet ook in aanmerking worden genomen dat mr. X persoonlijk, niet als advocaat, bij de rechtszaak was betrokken, dat het in die zaak handelde om een persoonlijke en principiële kwestie (niet louter een financiële) die mr. X emotioneel zal hebben geraakt, dat mr. X nog geen maand advocaat was en die hoedanigheid tijdens het interview slechts terloops aan de orde was en dat het gesprek niet alleen werd gevoerd met de interviewers maar ook in aanwezigheid van een confronterend optredende mede-gast. In het licht van de vrijheid van meningsuiting en alle hiervoor genoemde omstandigheden afwegende ziet het hof geen aanleiding de uitlating te kwalificeren als onbetamelijk in de zin van artikel 46 Advocatenwet.

Onderdeel C van het bezwaar is mitsdien ongegrond.

Beslissing

Vernietigt de beslissing van de raad van en opnieuw rechtdoende: verklaart het dekenbezwaar ongegrond.

Ten onrechte dreigen met executie-maatregel

Hof van Discipline 28 maart 2008, nr. 4932
(mrs. Peepkorn, Schokkenbroek, Poelmann, Visser en Meulemans)

Raad van Discipline Leeuwarden 5 juni 2007
(mrs. Meijer, Hemmes, Janssen, Van der Meulen en Vogelsang)

Ten onrechte dreigen met executie-maatregel zonder executoriale titel is tuchtrechtelijk verwijtbaar.

- Art. 46 Advocatenwet (3 Wat een behoorlijk advocaat betaamt tegenover de wederpartij; 3.3 Voorbeelden van wat wel of niet betaamt; 3.3.2 Dreigementen)

Feiten

In 2004 heeft mr. X namens zijn cliënt conservatoir beslag gelegd op twee onroerende zaken van klagers in verband met een vordering van zijn cliënt jegens klagers van circa € 130.000.

Vervolgens heeft de cliënt van mr. X klagers gedagvaard voor de rechtbank tot betaling van de vordering. Bij vonnis van 21 september 2005 heeft de rechtbank klagers veroordeeld tot betaling van de gevorderde hoofdsom c.a. Na betekening van het vonnis aan klagers bij exploit van 6 oktober 2005 hebben klagers de hoofdsom, rente en kosten overgemaakt op de derdenrekening van mr. X.

Na die betaling heeft mr. X namens zijn cliënt het beslag op de ene onroerende zaak opgeheven maar het beslag op de andere onroerende zaak (het woonhuis) gehandhaafd omdat naar de mening van mr. X nog een bedrag van € 446,76 onbetaald was gebleven.

Klagers hebben dat betwist en gesteld niet tot betaling van dat bedrag te zijn veroordeeld. Mr. X heeft uiteindelijk, na correspondentie hierover met de deken, de aanspraak van zijn cliënt op betaling van laatstgenoemd bedrag laten vallen en het beslag opgeheven.

Klacht

Klagers zijn van mening dat mr. X ten onrechte diverse malen heeft gedreigd met executoriale verkoop van hun woning ter zake van een bedrag van slechts € 446,76, terwijl mr. X geen executoriale titel had om tot inning van dat bedrag te komen. Mr. X heeft daarmee misbruik gemaakt van zijn machtspositie als advocaat.

Overwegingen raad

Allereerst stelt de raad vast dat klagers ontvankelijk zijn in hun klacht.

Zij hebben immers een belang nu het gaat om het handelen van mr. X ten aanzien van het beslag op het woonhuis van klagers, welk beslag mr. X (namens zijn cliënt) heeft geweigerd op te heffen. Verder staat vast dat de rechtbank bij vonnis van 21 september 2005 klagers heeft veroordeeld tot betaling van een bedrag van € 132.481,39 te vermeerderen met de rente en kosten. Tot zekerheid van betaling van de vordering is conservatoir beslag gelegd. Door het verkrijgen van een executoriale titel in de vorm van genoemd vonnis en door betekening daarvan is het conservatoire beslag overgegaan in een executoriaal beslag. Mr. X beschikte daarmee alleen over een executoriale titel ten aanzien van hetgeen in het vonnis is opgenomen en tot betaling waarvan klagers zijn veroordeeld.

Het bedrag van € 446,76 valt daar niet onder. Geheel ten onrechte beroept mr. X zich op de imputatieregule. Art. 6:44 BW ziet op verbintenissen in het algemeen. Te dezen gaat het erom dat alleen in het vonnis genoemde kosten betaald moeten worden, omdat het vonnis alleen daarvoor een executoriale titel oplevert. De raad oordeelt deze regel dan ook niet van toepassing in het onderhavige geval.

De raad kwalificeert de houding van mr. X in dezen als tuchtrechtelijk verwijtbaar door voor een relatief klein

bedrag ten onrechte (hij had ter zake van dat bedrag immers geen executoriale titel) te blijven dreigen met executoriale maatregelen en in die houding te volharden. Zulks past een advocaat niet. De raad acht dit onbehoorlijk en oordeelt de klacht gegrond.

Beslissing raad

Oordeelt de klacht gegrond en legt een enkele waarschuwing op.

Overweging hof

Het onderzoek in hoger beroep heeft niet geleid tot ander beschouwingen en gevolgtrekkingen dan die vervat in de beslissing van de raad, waarmee het hof zich verenigt.

De grieven van verweren tegen de beslissing van de raad worden verworpen. De beslissing van de raad dient te worden bekrachtigd.

Beslissing hof

Bekrachtigt de beslissing van de raad.

Geen eigen en geen algemeen belang

Hof van Discipline 28 maart 2008

(mrs. Van Griensven, Beker, Creutzberg, Den Hartog Jager en Van Schendel)

Raad van Discipline Amsterdam 8 mei 2007

(mrs. Brouwer, Van den Berg, Pannevis, Romijn en Voorhoeve)

Uitlatingen van de algemeen deken zijn in beginsel onderworpen aan gedragsrechtelijke toetsing (aldus het hof: anders in eerste aanleg). Een individuele advocaat kan zonder concreet eigen belang niet klagen over de schending van verordeningen en gedragsregels voor zover die dienen ter bescherming van een buiten die advocaat liggend (algemeen) belang. Een dergelijke klacht strandt op niet-ontvankelijkheid.

- Art. 46 Advocatenwet
- Art. 12 Verordening op de Publiciteit

Feiten

Klager is advocaat geweest en drijft thans onder eigen naam een algemeen juridisch en belastingadvieskantoor. De klacht richt zich tegen de ten tijde van de klacht fungerend algemeen deken, die in die hoedanigheid in maart 2006 aan een dagblad een interview heeft gegeven. In dat interview wordt gesproken over ‘honderd à tweehonderd “foute advocaten”’. In dat verband is klager – als enig advocaat – bij name genoemd.

Klacht

De klacht kent drie onderdelen. Deze luiden:

- 1 in het artikel in het dagblad Z van maart 2006 waarin mr. X (de algemeen deken) zich in het algemeen heeft uitgelaten over niet goed functionerende advocaten, heeft hij klager als enige in dat verband bij name genoemd;
- 2 op de website van zijn kantoor werft mr. X met zijn dekenambt cliënten, hetgeen in de visie van klager in strijd is met art. 12 van de Verordening op de Publiciteit;
- 3 mr. X weigert klager te antwoorden op de vraag of hij met de diverse dekens in den lande heeft gesproken over het voornemen 100 à 200 advocaten van het tableau te doen verwijderen.

Overwegingen raad

Met betrekking tot onderdeel 1 van de klacht, te weten dat mr. X in strijd met art. 46 Advocatenwet heeft gehandeld door in het artikel in het dagblad Z van maart 2006 klager als enige bij name te noemen in verband met zijn uitlatingen over niet goed functionerende advocaten, is de raad van oordeel dat klager niet-ontvankelijk is. Reden hiervoor is gelegen in het feit dat dit klachtonderdeel de grenzen van het tuchtrecht te buiten gaat, aangezien het optreden niet als advocaat maar als deken niet onder tuchtrechtelijke controle staat. Mr. X heeft het interview met Z gegeven in zijn hoedanigheid van algemeen deken. In de stukken, noch ter zitting, zijn feiten en omstandigheden genoemd die maken dat het handelen van mr. X in dezen

anders zou moeten worden beoordeeld. Onderdeel 1 van de klacht is dan ook niet-ontvankelijk.

Aangaande onderdeel 2 van de klacht, te weten dat mr. X op de website van zijn kantoor cliënten tracht te werven met zijn dekenambt, stelt de raad zich op het standpunt dat klager geen belang heeft bij dit klachtonderdeel. Art. 12 Verordening op de Publiciteit heeft een tweeledig doel. Het eerste doel is het vermijden dat bij het publiek de indruk ontstaat dat een advocaat extra invloed heeft bij rechterlijke instanties. Daarnaast beoogt het verbod om functies binnen de Orde in reclame te vermelden, te vermijden dat dergelijke functies wegens oneigenlijke motieven worden nagestreefd. Klachtonderdeel 2 heeft betrekking op het tweede doel van art. 12. Door klager zijn echter geen argumenten aangevoerd om te kunnen vaststellen in welk opzicht hij belang heeft bij dit klachtonderdeel. Daarnaast maakt het feit dat klager inmiddels geen advocaat meer is, dat klager geen belang (meer) heeft bij dit klachtonderdeel. Onderdeel 2 van de klacht is dan ook ongegrond.

Met betrekking tot onderdeel 3 van de klacht, te weten dat mr. X weigert klager te antwoorden op de vraag of hij met de diverse dekens in den lande heeft gesproken over het voornemen 100 à 200 advocaten van het tableau te doen verwijderen, is de raad wederom van oordeel dat klager geen belang heeft. Mr. X heeft aangegeven dat tijdens het overleg met de lokale dekens individuele zaken niet worden besproken, hetgeen door klager niet is betwist. Het voorgaande leidt ertoe dat onderdeel 3 van de klacht ongegrond is.

Beslissing

De raad verklaart klachtonderdeel 1 niet-ontvankelijk en verklaart klachtonderdelen 2 en 3 ongegrond.

Hoger beroep

In beroep gaat het hof uit van de omschrijving van de drie klachtonderdelen in eerste aanleg en ook van de in eerste aanleg vastgestelde feiten.

Overwegingen hof

Met betrekking tot klachtonderdeel 1 wordt overwogen dat klager wel in dit onderdeel van zijn klacht kan worden ontvangen. Volgens art. 46 Advocatenwet is immers (ook) aan tuchterspraak onderworpen ‘enig handelen of nalaten dat een behoorlijk advocaat niet betaamt’. Daarvan zal in het algemeen sprake zijn indien een advocaat die in een andere hoedanigheid optreedt, zoals in dit geval die van algemeen deken, zich daarbij zodanig gedraagt dat daardoor het vertrouwen in de advocatuur wordt geschaad.

Naar het oordeel van het hof is daarvan in dit geval, waarin overigens als vaststaand moet worden aangenomen dat mr. X de naam van klager in het interview niet heeft genoemd, geen sprake. Dit onderdeel van de klacht is daarom ongegrond.

Met betrekking tot klachtonderdeel 2 luidt de grief van klager dat ten onrechte is overwogen dat hij geen belang meer heeft bij zijn klacht aangezien hij geen advocaat meer is.

Volgens klager miskent de raad daarmee dat art. 12 Verordening op de publiciteit blijkens de toelichting niet is geschreven als branchebeschermende maatregel ten behoeve van advocaten die zich niet op een gewichtige functie kunnen beroepen, maar als maatregel ter bescherming van het publiek. Klager stelt dat hij met zijn schrapping van het tableau deel is gaan uitmaken van het publiek en daarmee belanghebbende is geworden. Voorts stelt klager dat hij, voor zover art. 12 van de genoemde verordening al (mede) het karakter van branchebeschermingsmaatregel zou dragen, eveneens op de markt van de juridische dienstverlening werkzaam is en als zodanig evenzeer te lijden heeft van advocaten die door het vermelden van functies bij rechtbank en orde een bijzondere mate van invloed bij de rechterlijke autoriteiten weten te suggereren.

Het hof overweegt dat het in de Advocatenwet voorziene recht om een klacht in te dienen tegen een advocaat niet aan eenieder toekomt, doch slechts aan diegene die door het handelen of nalaten waarover wordt geklaagd rechtstreeks in zijn belang is of kan worden getroffen. Voor zover in het algemeen belang een tuchtrechtelijke procedure is vereist, wordt het klachtrecht uitgeoefend door de deken.

Art. 12 van de (per 1 april 2008 ingetrokken) Verordening op de Publiciteit beoogde blijkens de toelichting op dit artikel te vermijden dat bij het publiek de indruk zou ontstaan dat een advocaat extra invloed zou hebben bij rechterlijke instanties. Het verbod om functies binnen de Orde in reclame te vermelden, beoogde te vermijden dat dergelijke functies wegens oneigenlijke motieven zouden worden nagestreefd.

Met betrekking tot de overtreding van dit in het algemeen belang gegeven voorschrift heeft klager niet (voldoende gemotiveerd) gesteld in welk belang dat voormelde bepaling beoogt te beschermen hij rechtstreeks is of kan worden getroffen. Dat is ook niet gebleken.

Het hof zal daarom klager in dit klachtonderdeel (anders dan de raad die het ongegrond heeft verklaard) niet-ontvankelijk verklaren.

Ad klachtonderdeel 3

Het onderzoek in hoger beroep heeft niet geleid tot andere beschouwingen en gevolgtrekkingen dan die vervat in de beslissing van de raad, waarmee het hof zich verenigt.

Beslissing

Het hof vernietigt de beslissing van de raad voor zover betreffende klachtonderdeel 1 en klachtonderdeel 2; en, opnieuw rechtdoende:

- verklaart klachtonderdeel 1 ongegrond,
- verklaart klager niet-ontvankelijk in klachtonderdeel 2,
- bekrachtigt de beslissing voor het overige.

Afgifte telefoonnotities aan cliënt niet nodig

Raad van Discipline Amsterdam 14 januari 2008
(mrs. Van Bennekom, Goppel, Karskens, Pannevis en Voorhoeve)

Door een advocaat gemaakte telefoonnotities zijn in beginsel zozeer met de persoon van de advocaat verbonden, dat zij daarom niet aan de cliënt ter beschikking hoeven te worden gesteld. Uiteraard is de advocaat gehouden zijn cliënt te informeren over de inhoud van in diens zaak gevoerde telefoonsprekken.

- Art. 46 Advocatenwet (1 De zorg voor de cliënt; 1.4.3 Andere tekortkomingen)

Feiten

Mr. X heeft klager bijgestaan in een echtscheidingszaak. Mr. X heeft de rechtsbijstand aan klager medio 2003 beëindigd. In verband met een zitting in hoger beroep heeft klager mr. X bij e-mail van 7 november 2006 verzocht om afgifte van het dossier en de telefoonnotities aan zijn opvolgend advocaat. Mr. X heeft bij e-mail van 8 november 2006 gereageerd met de mededeling dat hij die dag telefonisch contact had gehad met de opvolgend advocaat en dat deze een en ander met klager zou opnemen. Bij e-mail van 9 november 2006 aan mr. X heeft klager hem geschreven dat hij van zijn opvolgend advocaat heeft begrepen dat mr. X zou hebben geweigerd het dossier over te dragen. In dezelfde e-mail heeft klager mr. X een termijn van 48 uur gesteld om het dossier alsnog in zijn geheel aan klager (of aan zijn advocaat) over te dragen. Mr. X heeft daarop gereageerd met de mededeling dat de opvolgend advocaat hem had verzekerd het dossier niet nodig te hebben, omdat hij over alle van belang zijnde stukken beschikte. Mr. X heeft op grond daarvan aangege-

ven geen redenen te zien om het dossier af te geven. Na indiening van de onderhavige klacht tegen mr. X heeft de waarnemend deken partijen uitgenodigd voor een bemiddelingsgesprek. Het bemiddelingsgesprek heeft plaatsgevonden op 15 december 2006, maar heeft niet geleid tot een oplossing van de kwestie. Vervolgens heeft klager de waarnemend deken gevraagd om de zaak aan de raad voor te leggen.

Klacht

De klacht houdt zakelijk weergegeven in dat mr. X:

- a het onder hem berustende dossier niet wenst af te geven;
- b de zich in dat dossier bevindende telefoonnotities niet wenst af te geven.

Door aldus te handelen c.q. na te laten heeft mr. X volgens klager de norm vastgelegd in art. 46 Advocatenwet overschreden.

Overwegingen

De klachten lenen zich voor gezamenlijke bespreking. Mr. X stelt dat klager over alle dossierstukken beschikt, zodat afgifte van het dossier niet nodig is. Hoewel klager betwist dat hij over alle stukken beschikt, heeft de raad geen aanleiding om te veronderstellen dat mr. X de (belangrijkste) dossierstukken niet in kopie heeft doorgestuurd. Dit geldt te minder [meer?, bew.], nu ter zitting door klager is benadrukt dat het hem vooral te doen is om de telefoonnotities van mr. X. Klagers stelling dat zijn huidige advocaat het dossier nodig heeft, heeft hij niet – bijvoorbeeld met een schriftelijke verklaring van deze advocaat – kunnen staven, hetgeen naar het oordeel van de raad op klagers weg had gelegen.

Door klager is voorts onvoldoende weersproken de stelling van mr. X dat de zakelijke inhoud van de telefoonnotities in de correspondentie met klager is verwerkt. Klager heeft dan ook geen belang bij het verkrijgen van (kopieën van) deze telefoonnotities. In dit verband is van belang dat de raad – met mr.

X – van oordeel is dat door een advocaat gemaakte telefoonnotities in beginsel zozeer met de persoon van de advocaat zijn verbonden, dat zij daarom niet aan de cliënt ter beschikking hoeven te worden gesteld. Uiteraard is de advocaat gehouden zijn cliënt te informeren over de inhoud van in diens zaak gevoerde telefoongesprekken. Daartoe is echter in beginsel niet noodzakelijk dat ook (kopieën van) telefoonnotities worden verstrekt. Van omstandigheden die een uitzondering op dit uitgangspunt rechtvaardigen is niet gebleken. De klacht is dan ook ongegrond.

Beslissing

Verklaart de klacht in al haar onderdelen ongegrond.

Overlegging confraternele correspondentie

Hof van Discipline 11 februari 2008, nr. 4949

(mrs. Zwitser-Schouten, Beker, Heidinga, De Jong Schouwenburg en Meulemans)

Raad van Discipline Amsterdam 18 juni 2007

(mrs. Brouwer, Doeleman, Roodveldt, Van Voorst tot Voorst en Westhoff)

De cliënt heeft een eigen belang bij een klacht over het (te) kort voor een zitting indienen van stukken door de advocaat van zijn wederpartij. Overlegging van confraternele correspondentie zonder voorafgaand overleg met de advocaat van de wederpartij danwel na advies van de deken. Grievend taalgebruik.

- Art. 46 Advocatenwet (3 Wat een behoorlijk advocaat betaamt tegenover de wederpartij; 3.3.1 Grievende uitlatingen; 5.1 Regels die betrekking hebben op de juridische strijd)
- Gedragsregels 12, 14, 17, 30 en 31

Feiten

In 2000 is een echtscheidingsprocedure op gang gekomen tussen klaagster en

haar toenmalige echtgenoot (verder: de man), die werd bijgestaan door mr. X. Ook klaagster had een advocaat. Hoewel partijen het – na een mediationstraject – op 17 april 2002 eens waren geworden over de gevolgen van de echtscheiding, is er later toch een geschil ontstaan over de door de man te betalen kinderalimentatie. De mondelinge behandeling van de alimentatiezaak voor de rechtbank heeft plaatsgevonden op 29 september 2004. Voorafgaand aan die zitting heeft mr. X op 16 september 2004 een aantal producties aan de rechtbank toegestuurd met gelijktijdige toezending aan de advocaat van klaagster van kopieën van die producties. Voor de mondelinge behandeling ter zitting van het gerechtshof op 26 mei 2004 heeft mr. X eveneens producties in het geding gebracht bij brief d.d. 13 mei 2004 met gelijktijdige toezending van kopieën aan de advocaat van klaagster.

Bij de brief van 13 mei 2003 heeft mr. X confraternele correspondentie overgelegd. In die correspondentie gaat het om (mislukte) schikkingsonderhandelingen. Tevoren had mr. X aan de advocaat van klaagster geen toestemming verzocht deze correspondentie over te leggen. Evenmin heeft mr. X daaromtrent het advies van de deken ingewonnen. Ter zitting van het gerechtshof van 26 mei 2004 heeft mr. X zich bediend van een pleitnota, waarin onder meer het volgende wordt gesteld: ‘De vrouw heeft bijna iedereen die betrokken is geweest bij haar echtscheiding (mediator, bij de deken en bij de vFAS, twee advocaten, Ombudsman, SVB, werkgever van de man, tot in vijf instanties een deurwaarder) in een klachtprocedure betrokken. Het gevaar bestaat dat uw hof mocht denken dat de vrouw inderdaad niet compos mentis was toen zij het convenant ondertekende, doch de wijze waarop de vrouw haar klachten aankleedt en formuleert, bewijst dat zij over een goed stel hersens beschikt, zij het dat haar handelen in de optiek van de man pathologisch is.’

Klacht

De klacht houdt zakelijk weergegeven in dat mr. X:

- a zowel bij de behandeling bij de rechtbank als bij het gerechtshof op het laatste moment stukken in het geding heeft gebracht zodat daarop door de advocaat van klaagster niet meer schriftelijk kon worden gereageerd;
- b confraternele correspondentie en/of schikkingsonderhandelingen in het geding heeft gebracht zonder daarvoor vooraf overleg met de advocaat van klaagster te voeren en zonder advies aan de deken te vragen;
- c zich ten onrechte erop heeft beroepen dat zij niet wist dat vooraf overleg nodig was en dat de deken haar waarschijnlijk wel toestemming had gegeven;
- d klaagster ter zitting bij het gerechtshof namens haar cliënt heeft uitgemaakt voor ‘pathologisch’ en haar heeft afgeschilderd als een notoire klaagster;
- e willens en wetens heeft gepoogd de rechter te misleiden door in haar processtukken onwaarheden als waar te presenteren;
- f heeft gepoogd de mediator op het verkeerde been te zetten door te suggereren dat er al voor de mediation sprake was van een circulerend concept-conventant.

Overwegingen raad

Met de klachtonderdelen a t/m c beklagt klaagster zich over overtreding door mr. X van de voor advocaten geldende gedragsregels. De advocaat van klaagster heeft zich over overtreding van de gedragsregels indertijd niet beklagd. De Advocatenwet heeft niet een klachtrecht in het leven geroepen voor eenieder, doch slechts voor degene die door een handelen of nalaten van een advocaat in zijn of haar belangen getroffen is. Klaagster heeft geen eigen belang gesteld, noch is gebleken dat enig belang van klaagster is geschaad. Klaagster moet aldus geacht worden de klacht naar voren te hebben gebracht in het algemeen belang. Voor zover in het algemeen belang een tuchtrechtelijke toetsing is vereist, is het klachtrecht echter voorbehouden aan de deken. Klaagster is in deze klachtonderdelen mitsdien niet-ontvankelijk.

Een advocaat geniet een grote mate van vrijheid om de belangen van zijn cliënt te behartigen op een wijze die hem in overleg met die cliënt goeddunkt. De tuchtrechter dient niet ter beknotting van die vrijheid. Bedoelde vrijheid vindt echter haar begrenzing onder meer hierin dat de advocaat bij de behartiging van de belangen van zijn cliënt zich niet onnodig grievend mag uitlaten over de wederpartij van zijn cliënt. Evenmin mag de advocaat feitelijke mededelingen doen, waarvan hij de onwaarheid kent of redelijkerwijs kan kennen. De raad zal de klacht toetsen aan deze maatstaf.

Mr. X heeft gesteld dat hij, door te verwijzen naar de klachten die door klaagster waren ingediend, wilde aantonen dat klaagster wel degelijk 'compositus' was en er dus geen reden was om terug te komen op het ondertekende convenant. Uit de stukken blijkt ten minste van één andere klacht ingediend door klaagster, zodat niet kan worden gezegd dat mr. X zich heeft schuldig gemaakt aan het doen van onjuiste mededelingen. Evenmin valt in te zien dat deze informatie onnodig grievend was. Hetzelfde geldt voor de ter zitting bij het gerechtshof gedane uitlating dat klaagster in de optiek van de man pathologisch is, nu mr. X hierbij uitdrukkelijk het standpunt van zijn cliënt heeft weergegeven. Naar het oordeel van de raad is mr. X derhalve binnen de grenzen van de hiervoor genoemde maatstaf gebleven. Klachtonderdeel d is derhalve ongegrond.

Klaagster is het niet eens met de inhoud van de stukken, brieven en stellingen van mr. X. In deze stukken geeft mr. X het standpunt van zijn cliënt weer, dat uiteraard ingaat tegen dat van klaagster. Dit betreft dus de inhoud van het geschil tussen haar en de wederpartij. De beoordeling daarvan dient te geschieden door de civiele rechter en niet door de tuchtrechter. Uit de stukken en uit hetgeen ter zitting naar voren is gebracht, is niet gebleken dat mr. X zich schuldig heeft gemaakt aan het doen van onjuiste mededelingen. Klachtonderdeel e is mitsdien ongegrond.

Evenmin is uit de stukken of uit hetgeen ter zitting naar voren is gebracht,

gebleken dat mr. X op enigerlei wijze zou hebben geprobeerd de mediator te beïnvloeden.

Klachtonderdeel f is derhalve ongegrond.

Beslissing raad

Verklaart klaagster in de klachtonderdelen a t/m c niet-ontvankelijk en de klachtonderdelen d t/m f ongegrond.

Overwegingen hof

Met betrekking tot klachtonderdeel a heeft de raad naar het oordeel van het hof ten onrechte overwogen dat klaagster bij dit onderdeel geen eigen belang heeft en daarom in dit onderdeel niet-ontvankelijk is verklaard. Dat eigen belang heeft zij wel en dat heeft zij, anders dan de raad heeft geoordeeld, ook gesteld. Klaagster heeft immers gesteld dat te haren detrimente mr. X zó kort voor de zittingen van de rechtbank en het gerechtshof stukken in het geding heeft gebracht dat haar eigen advocaat daarop niet meer tijdig (schriftelijk) heeft kunnen reageren. Bij de mogelijkheid om te reageren door haar advocaat had klaagster een belang en heeft zij dus belang om te klagen over de gang van zaken.

In zoverre slaagt de grief en is klaagster ontvankelijk in dit klachtonderdeel. De door de raad niet beoordeelde vraag of klachtonderdeel a gegrond is, wordt door het hof echter in ontkennde zin beantwoord. Vast is komen te staan dat mr. X de producties aan de rechtbank en het gerechtshof heeft aangeboden onder gelijktijdige toezending daarvan aan de advocaat van klaagster op tijdstippen die pasten binnen de procesreglementen van rechtbank respectievelijk gerechtshof. Van een verwijtbare overval met die stukken, waarop klaagsters advocaat niet meer zou hebben kunnen reageren, is alleen daarom al niet gebleken.

Ook in klachtonderdeel b is het hof, anders dan de raad, van oordeel dat klaagster ontvankelijk is. Het doel van de regeling, zoals neergelegd in Gedragsregel 12, is onderling overleg tussen advocaten, onderhandelingen en het zoeken naar oplossingen buiten proces te vergemakkelijken. Die regel is

niet zozeer een zogenoemde verkeersregel tussen advocaten, maar een regel die primair het belang van hun cliënten dient.

Mr. X heeft met het uitsluitende doel de belangen van zijn cliënt te dienen, zulks ten nadele van de belangen van klaagster, confraternele correspondentie aan het gerechtshof overgelegd, uit welke correspondentie zou blijken dat klaagster zich in de onderhandelingen onredelijk had opgesteld. Klaagster heeft, zoals zij ook gesteld heeft, er belang bij dat het overleggen van deze correspondentie niet was gebeurd. Het hof acht haar dan ook ontvankelijk in klachtonderdeel b.

De door de raad niet beoordeelde vraag of klachtonderdeel b gegrond is, beantwoordt het hof in bevestigende zin. Zelfs indien het belang van de man bepaaldelijk vorderde dat mr. X de confraternele correspondentie in de procedure overlegde, had hij daarover in overleg met de advocaat van klaagster moeten treden en, als dat overleg niets zou hebben opgeleverd, advies aan de deken hebben moeten vragen. Eén en ander heeft hij niet gedaan; dit is hem te verwijten.

Klachtonderdeel c heeft, gezien klachtonderdeel b en de beoordeling daarvan door het hof, geen zelfstandige betekenis. In dit klachtonderdeel is klaagster wel ontvankelijk (zie voorgaande overwegingen), maar het onderdeel is ongegrond.

Het onderzoek in hoger beroep heeft geen nieuw licht op de klachtonderdelen d, e en f geworpen. Het hof verenigt zich met de beslissing van de raad en de motivering daarvan.

Nu alsnog klachtonderdeel b gegrond is verklaard, dient het hof aan mr. X een maatregel op te leggen. Die maatregel wordt een enkele waarschuwing.

Beslissing hof

Vernietigt de beslissing van de raad en verklaart klaagster in onderdelen a, b en c van haar klacht alsnog ontvankelijk; verklaart klachtonderdelen a en c ongegrond en klachtonderdeel b gegrond; legt aan mr. X de maatregel op van enkele waarschuwing; bekrachtigt de beslissing van de raad voor het overige.

Crisis: ja

Crisis: nee

Wij zoeken advocaten

Ploum Lodder Princen

advocaten
notarissen

Ook in deze tijd van tegenwind blijft Ploum Lodder Princen het snelgroeiende en ondernemende kantoor in Rotterdam. Wij bieden cliënten oplossingen en geen theoretische bespiegelingen. Zeker vandaag spreekt zo'n aanpak aan. Op dit moment zijn we op zoek naar een vijftal advocaten. Een **advocaat arbeidsrecht, insolventierecht, M&A, gezondheidsrecht/ondernemingsrecht en mededingings- en aanbestedingsrecht**. Heb je affiniteit met deze rechtsgebieden, geen tot meerdere jaren ervaring en interesse in werken bij het grootste onafhankelijke kantoor in Rotterdam? Dan willen wij graag met je praten. Meer informatie vind je op www.plp.nl. Of bel Claudia Kock, 010 440 64 20. **Ploum Lodder Princen. Duidelijk**

Bij Brada Kuttner vinden wij kwaliteit veel belangrijker dan kwantiteit. Kwaliteit is dan ook voelbaar aanwezig. In ons werk, in ons team maar ook in de werksfeer. Daarom werkt u bij ons niet in de bekende kantoorruimte maar in een klassieke villa in Amsterdam-Zuid aan het Vondelpark. Daar voelen wij ons thuis en daar werken wij met 25 enthousiaste advocaten en belastingadviseurs op hoog niveau voor toonaangevende nationale en internationale cliënten.

Die persoonlijke en directe manier van werken en die sfeer worden gewaardeerd. Door onze cliënten en, niet in de laatste plaats, door onszelf. Wilt u die sfeer ervaren en deel uitmaken van ons team dan nodigen wij een

ADVOCAAT-MEDEWERKER (4-6 jaar ervaring)
en een
(BEGINNEND) ADVOCAAT-STAGIAIRE (0-3 jaar ervaring)

voor onze (internationale) ondernemingsrechtelijke praktijk

uit om contact met ons op te nemen. De juiste kandidaat krijgt bij ons alle ruimte om zich verder te ontplooiën binnen onze ondernemingsrechtelijke praktijk en door te groeien in ons kantoor. Uw sollicitatie, voorzien van Curriculum Vitae, kunt u richten aan de heer mr. J. de Haas.

Brada Kuttner attorneys legal & tax
Koninginneweg 6
1075 CX Amsterdam
Tel. 020 – 577 4000
Fax 020 – 577 4040
Email : jh@bradakuttner.com

zoekt voor de algemene praktijk te
's-Hertogenbosch een

ADVOCAAT-MEDEWERKER
(M/V)

Civiel/ Strafrecht

schriftelijke reacties voorzien van CV gaarne
binnen veertien dagen na het verschijnen van
dit blad zenden aan:

Kuijpers & van der Biezen Advocaten
Havensingel 8
5211 TX 's-Hertogenbosch
denbosch@kuijpersvanderbiezen.nl

voor algemene informatie over het kantoor:
www.kuijpersvanderbiezen.nl

CHAMBERS ADVOCATEN

Familierecht en Scheidingsmediation

mr. Marion R.P. Drielsma mr. Emma D.A. Geleijns
mr. Annette van Keulen mr. Manon G.F. van Voorst tot Voorst

Wij richten ons uitsluitend op het familierecht en het erfrecht. De vier gespecialiseerde advocaten combineren een persoonlijke benadering met een zakelijke aanpak. Bij ons vindt je

- ▶ een informele en professionele werkomgeving
- ▶ ruime kennis en ervaring in adviseren en procederen
- ▶ focus op mediation en collaborative divorce
- ▶ veel liefde en enthousiasme voor het vak.

Ter versterking van ons team zoeken wij:

- **EEN ADVOCAAT MET DE BEDOELING OP KORTE TERMIJN ALS PARTNER TOE TE TREDEN**
- **EEN ADVOCAAT-MEDEWERKER MET RUIME ERVARING IN HET FAMILIERECHT**

Interesse?

Richt uw sollicitatie met c.v. aan:
Chambers Advocaten
T.a.v. mr. M.R.P. Drielsma
Burgemeester Kolfschotenlaan 63
2585 DZ Den Haag
T. 070 - 315 40 00
www.chambersadvocaten.nl

ElsevierOrde

Onmisbare juridische kennis binnen handbereik

Voordelen van de ElsevierOrde kennisbank voor u op een rij:

- ✓ Altijd en overal **online toegang** tot de kennisbank;
- ✓ U betaalt alleen voor het rechtsgebied dat u gebruikt;
- ✓ Wekelijks de **belangrijkste uitspraken** op een rijtje;
- ✓ Eenvoudig en **snel zoeken**;
- ✓ De meest recente wet- en regelgeving en jurisprudentie bij de hand;
- ✓ Wekelijks het laatste nieuws;
- ✓ **Actueel** commentaar van een gerenommeerde redactie.

Meer weten over de nieuwe kennisbankmodules Personen- en Familierecht of Arbeidsrecht?

Neem contact op met een van onze accountmanagers;

T: 020 - 515 91 18 of E: juridisch@reedbusiness.nl

Online juridische kennis op uw vakgebied.

BEN JIJ ONZE NIEUWE COLLEGA?

Wij zijn op zoek naar enthousiaste
gevorderde stagiaire(s)/advocaat medewerker(s)
voor de familiepraktijk en de ondernemingspraktijk.

Heb je interesse?
Solliciteer dan nu!

BERKEL
ADVOCATEN

Contactpersoon: Rob van der Zande
0318-52 75 75 • www.berkeladvocaten.nl

Van Appia & Van der Lee

ADVOCATEN

Wij zoeken:

- een advocaat/advocaat-stagiaire vreemdelingenrecht
- een advocaat/advocaat-stagiaire voor de algemene praktijk, accent op strafrecht

Van Appia & Van der Lee Advocaten is een Amsterdams kantoor, waar thans zes advocaten zijn gehuisvest. Wij hebben een algemene praktijk met een duidelijk accent op het strafrecht en het vreemdelingenrecht.

Van de kandidaat worden werklust en goede studieresultaten verwacht. Een afgeronde/gevorderde stage en/of relevante werkervaring strekt tot de aanbeveling.

Reacties naar: Van Appia & Van der Lee Advocaten
t.a.v. mr. drs. O.O. van der Lee
Overtoom 323
1054 JL Amsterdam

Advocatenkantoor Wapperom

gevestigd te Dordrecht

Zoekt: **Advocaat - stagiaire / juridisch medewerker**
die in het bijzonder werkzaam zal zijn in het asiel- en vreemdelingenrecht.

- De kandidaat moet beschikken over:
- goede communicatieve vaardigheden
 - kennis van het asiel-, vreemdelingen- en strafrecht
- is geen voorwaarde wel een pré.

Schriftelijke sollicitaties met curriculum vitae binnen 14 dagen
te richten aan Mr P.J. Wapperom.
Wijnstraat 209, 3311 BV Dordrecht
tel. 078 - 639 99 00

VAN DEN BRINK & LUTTIKHUIS

Advocaten – Belastingadviseurs – Mediators
te Utrecht

zoekt in verband met het vertrek van één van haar advocaten op korte termijn een

advocaat (m/v)

die op basis van kostendeling de praktijk wil uitoefenen.

Ons kantoor, gelegen in Utrecht-Oost (Postbus 14018, 3508 SB Utrecht),
is volledig geautomatiseerd.

Wij streven naar het bestendigen van een omvang van 5 advocaten.

U kunt uw reactie mailen naar secretariaat@vandenbrinkenluttikhuis.nl
Zie ook onze website www.vandenbrinkenluttikhuis.nl

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met:
Evert-Jan van den Brink: 030-233 34 15.

GMW ADVOCATEN

Een overstap. Juist nu, in uitdagende tijden. Direct een eigen, actieve rol binnen jouw praktijkgebied bij een ambitieus advocatenkantoor.

GMW Advocaten zoekt advocaat-medewerkers:

- ondernemingsrecht/litigation
- familie- en erfrecht
- arbeidsrecht
- economisch strafrecht
- insolventierecht

Voor meer informatie check je onze website www.gmw.nl.
Heb je vragen bel dan met Arthur de Groot of Antoine de Werd (070 3615048).

Schriftelijke reacties met cv graag richten aan Antoine de Werd, adewerd@gmw.nl

GMW Advocaten is een middelgroot kantoor met een gedreven team van circa 40 medewerkers. Vanuit vijf specifieke praktijkgroepen staan wij Nederlandse en buitenlandse ondernemingen, semi-publieke organisaties en particulieren bij. Kwaliteit, plezier in het werk en een goede verhouding tussen werkdruk en privé-leven vinden wij belangrijk.

Scheveningseweg 52
Postbus 85563, 2508 CG Den Haag
T 070 361 50 48
www.gmw.nl

Je hebt recht op 'n leuke job!

Dat vinden wij tenminste ...

Wij hebben een fulltime job voor zowel een **stagiaire** als een **medewerker** voor faillissementsrecht, contractenrecht en ondernemingsrecht.

Corten advocaten, mw. mr. L.J.P.E. Donckers-Corten
St. Ignatiusstraat 257, 4817 KK Breda, www.corten.nl

HEUKELS & VISSER ADVOCATEN

Wij zoeken een

ADVOCaat - MEDEWERKER M/V

met gevoel voor humor

Momenteel werken wij met vier advocaten in een grotendeels commerciële algemene rechtspraktijk. Wij kennen onze meerwaarde en onze beperkingen.

De geïnteresseerde kandidaat is bereid en in staat tot Samen Werken en heeft belangstelling voor de rechtsgebieden ondernemingsrecht, arbeidsrecht, verbintenissenrecht, personen- en familierecht en/of bestuursrecht.

Heukels & Visser Advocaten
Postbus 67
2000 AB Haarlem
tel: (023) 5319590
fax: (023) 5328712
email: advocaten@heukelsvisser.nl

Sollicitaties t.a.v. mr. H.J. Visser
(bij wie u ook telefonisch inlichtingen kunt verkrijgen)

CASSATIE

Delissen Martens advocaten
& belastingadviseurs adviseert
en procedeert in cassatie.

Contactpersoon:
mr M.J. van Basten Batenburg

Sportlaan 40
2566 LB Den Haag
T 070 311 54 11
www.delissenmartens.nl

MARTENS DELISSEN

De Algemene Vereniging Schoolleiders (AVS) is de vak – en beroepsorganisatie voor alle leidinggevendenden in het basis-, voortgezet en speciaal onderwijs. Het kantoor is gevestigd aan de Nieuwegracht te Utrecht.
De AVS zoekt met ingang van 1 maart 2010

Advocaat in dienstbetrekking (38 uur)

Voor meer dan 5.400 leden verzorgt de AVS o.a. de belangenbehartiging, de helpdesk, juridische ondersteuning, landelijke vertegenwoordiging, beroepsondersteuning en professionalisering.

Eén van de taken van de AVS is de ondersteuning en advisering van haar leden. De AVS biedt hierbij waar nodig individuele juridische bijstand bij persoonlijke arbeidsrechtelijke problematiek, zoals b.v. een arbeidsconflict of een ontslagprocedure.

De advocaat is verantwoordelijk voor een goede behandeling van de zaken en doet dit zelfstandig. Hij voert daartoe de nodige gesprekken, onderhandelingen en correspondentie met cliënt en de wederpartij. Zo nodig stelt hij (proces)stukken op en vertegenwoordigt hij de cliënt bij de bevoegde (gerechtelijke) instanties.

De advocaat komt in een werksituatie waarin hij geacht wordt expert te zijn op het gebied van het individueel arbeidsrecht in het primair en het voortgezet onderwijs.

Benodigde kennis en ervaring:

Universitaire opleiding Nederlands Recht, bij voorkeur met specialisatie arbeid- en sociaalrecht.

Kennis van en ervaring met (de jurisprudentie in) het arbeidsrecht, het burgerlijk procesrecht en het bestuursprocesrecht. Belangrijke competenties voor deze functie zijn o.a. een goed analytisch vermogen, goede onderhandelingsvaardigheden, zelfstandig kunnen opereren, in teamverband kunnen werken en klant- en servicegericht zijn.

Wij bieden u een uitdagende baan en een collegiale omgeving waar voldoende ruimte is om uzelf te ontplooiën.

Uw sollicitatie met bijbehorende CV kunt u onder vermelding van 'vacature advocaat' richten aan de heer R. Willemstein, directeur AVS, Postbus 1003, 3500 BA Utrecht, of per mail naar e.dejong@avs.nl

De eerste gesprekken zullen plaatsvinden in de 2e week van januari.

Voor meer informatie over de functie kunt u contact opnemen met de heer R. Willemstein, tel. 030-2361010.

AQUISITIE NAV DEZE ADVERTENTIE WORDT NIET OP PRIJS GESTELD.

Advokatenkantoor Visser c.s. is een compact kantoor met een sterke regionale functie en richt zich op vrijwel alle juridische problemen waar een particulier mee in aanraking kan komen. Zoals Sociaal Zekerheidsrecht, Personen- en Familierecht, Arbeidsrecht, Huurrecht, Bestuursrecht, Letselschade, Strafrecht en Vreemdelingenrecht.

Advokatenkantoor Visser c.s.

In verband met toegenomen werkzaamheden en gewenste uitbreiding zoeken we een ervaren

Advocaat

Interesse in meerdere rechtsgebieden, Stadskanaal

Uw profiel: Je bent gewend zelfstandig te werken en vindt het prettig in een compact en collegiaal functionerend advocatenkantoor te werken. Je hebt oprechte en professionele interesse in de juridische problemen waarmee men als particulier te maken kan krijgen.

De functievereisten:

- Advocaat, afgeronde beroepsopleiding, meerdere jaren ervaring in bij voorkeur enkele van genoemde rechtsgebieden
- persoonstypering: professioneel, accuraat, zelfstandig, open, informeel, collegiaal, mensgericht en persoonlijk, klantgericht, doelgericht, proactief.

De mogelijkheden:

- de mogelijkheid je carrière te vervolgen in een compact advocatenkantoor met een herkenbare en sterke regionale functie gericht op de particuliere praktijk
- de kans jezelf verder te ontwikkelen en bezig te houden met juridische kwesties in uiteenlopende rechtsgebieden
- fulltime of parttime dienstverband.

Geïnteresseerd: We ontvangen graag je motivatie met c.v. Voor meer informatie neem je contact op met Mr. H.B.H. Bosma (Herman).
E-mail: hbosma@legal-partner.nl Telefoon: 070 – 360 69 90.

Legal-Partner

Search, selectie & interim management

Legal-Partner is als legal search specialist actief door geheel Nederland. Kernelementen in onze dienstverlening zijn vertrouwelijkheid, snelheid, zorgvuldigheid en oprechte interesse in de wensen van kandidaten en opdrachtgevers.

BAKKER & KIEVITSBOSCH

advocaten

Bakker & Kievitsbosch Advocaten is een modern advocatenkantoor dat zich richt op de ondernemer.

Wij zijn op zoek naar een enthousiaste

ADVOCAAT-MEDEWERKER / GEVORDERDE STAGIAIRE INSOLVENTIERECHT

die de INSOLAD/Grotius of een vergelijkbare specialisatieopleiding heeft gevolgd of bereid is deze te volgen.

De nieuwe kantoorgenoot dient te beschikken over goede communicatieve vaardigheden en een gedegen juridisch en commercieel inzicht.

Wij bieden een prettige werksfeer en goede arbeidsvoorwaarden.

Uw sollicitatie, voorzien van c.v. kunt u tot 12 januari a.s. zenden aan:

Bakker & Kievitsbosch Advocaten
t.a.v. mr. B.F.M. Kievitsbosch
Postbus 9420, 9703 LP Groningen

Voor inlichtingen kunt u contact opnemen met
mr. B.F.M. Kievitsbosch, 050 – 544 53 85
kievitsbosch@benkadvocaten.nl

www.benkadvocaten.nl

Acquisitie naar aanleiding van deze vacature wordt niet op prijs gesteld.

ElsevierINA meer dan een rekenprogramma

Bij Elsevier Juridisch weten we dat ElsevierINA een kwalitatief hoogstaand product is, en ook de rechterlijke macht weet het. Wij willen graag dat iedereen dit weet en die mening deelt. Wij hebben daarom voor iedere professionele 'alimentatierekenaar' die nog geen gebruik maakt van ElsevierINA wederom een interessante instapactie opgezet.

Actie
wegens
succes
verlengd

NU ZORGELOOS OVERSTAPPEN!

Stap nu over naar ElsevierINA en ontvang het programma inclusief updates GRATIS zolang uw huidige abonnement loopt!*

Deze actie loopt tot 31 december 2009, dus tot die tijd kunt u zich hiervoor opgeven.

Bel nu met INA accountmanager Charles Struijk via telefoonnummer (020) 515 9118 en vraag naar de overstapactie

ElsevierINA
Iudex Non Aestimat

*Actievoorwaarden: stuur een kopie factuur van uw huidige rekenprogramma toe. Na het verstrijken van de abonnementsperiode op de genoemde factuur van uw huidige rekenprogramma zal uw gratis abonnement automatisch worden omgezet in een regulier INA abonnement. Het gratis abonnement geldt maximaal 11 maanden. Instappen kan tot 31 december 2009.

Introductie aanbieding
Plaats nu extra voordelig
uw vacature op jbb.nl

Slechts €199,-*

* Deze aanbieding geldt alleen voor een eenmalige plaatsing van één maand en alleen voor nieuwe klanten. Het aanbod is geldig t/m 31-01-2010.

Wie zoekt u?

Bedrijfsjurist

Jurist Pensioenrecht

Senior Juridisch Adviseur

Fiscalist

BTW Specialist

Voor een compleet aanbod van juridische vacatures: www.jbb.nl

Juridische Banenbank

Werken bij AEGON

Advocaat in dienstbetrekking

Over AEGON

AEGON biedt financiële oplossingen voor ieder moment in het leven. In Nederland zorgen wij er met ruim 3.000 mensen voor dat onze klanten zich kunnen concentreren op wat zij het liefste willen. We werken in Nederland vanuit Den Haag, Leeuwarden, Nieuwegein en Groningen. AEGON is een van 's werelds grootste beursgenoteerde verzekeraars.

AEGON geeft je ruimte. Ruimte voor initiatief en ruimte om goede ideeën daadwerkelijk uit te voeren. Ruimte om te ontdekken waar je echt goed in bent. Ruimte om jezelf veel te leren of om anderen iets te leren. We vormen met elkaar een organisatie waarin samenwerking, performance en een goede sfeer belangrijker zijn dan status of hiërarchie. Een organisatie waar aandacht is voor coaching en opleiding. En waar vragen om hulp gezien wordt als een kracht. AEGON geeft je de randvoorwaarden voor jouw succes.

Afdeling

Het Bedrijfsonderdeel Schade van AEGON, gevestigd in Den Haag, kent twee hoofdbranches: Inkomens- en Objectverzekeringen. De afdeling Juridische Zaken Schade bestaat uit een manager, tevens advocaat in dienstbetrekking, en 4 juridische medewerkers, waarvan 3 advocaten in dienstbetrekking. Voor deze afdeling zoeken wij een Advocaat in dienstbetrekking.

Functie

Als Advocaat in dienstbetrekking voer je zelfstandig procedures en begeleid je procedures die worden uitbesteed. Je treedt op als zelfstandig adviseur van de organisatie over allerlei juridische kwesties, zoals aansprakelijkheidskwesties, nieuwe wet- en regelgeving en ontwikkelingen in jurisprudentie. Daarnaast stel je contracten op en adviseer je in verzekeringsrechtelijke aangelegenheden zoals acceptatieproblematiek en dekkingsgeschillen. Je voert in deze functie regelmatig overleg met managers, acceptanten, schadebehandelaars en experts. Hierbij neem je zonnodig een leidende rol op je. Tot slot ben je het eerste aanspreekpunt voor de directie in allerhande juridische kwesties.

Profiel

Je beschikt over een (bijna) afgeronde stage in de advocatuur waarbij een specialisatie in aansprakelijkheids- en/of verzekeringsrecht als een pré geldt. Je mondelinge en schriftelijke uitdrukingsvaardigheden zijn uitstekend. Je werkt zelfstandig, hebt een flexibele, actieve opstelling en beschikt over een groot probleemoplossend vermogen.

Aanbod

Wij bieden een veelzijdige, uitdagende functie aan iemand die het echte advocatenwerk wil combineren met het veelzijdige werk van de bedrijfsjurist. AEGON biedt uitstekende primaire en secundaire arbeidsvoorwaarden. Het betreft een fulltime functie, waarbij deeltijd ook bespreekbaar is.

Interesse?

Heb je interesse in deze functie maar wil je eerst meer informatie? Bezoek www.aegon.nl of bel dan met Patty van den Doel, Afdeling Juridische Zaken (070) 344 7168 of Ghislaine de Rouw (070) 344 8317. We ontvangen je sollicitatie graag via onze website.

NIG

Ondernemingsrecht

tijdelijke en vaste juridische posities

NIG Ondernemingsrecht vervult zowel vaste als tijdelijke juridische functies binnen de Top 500 van het bedrijfsleven en de advocatuur. Daarbij ligt onze focus op juristen met minimaal 4 jaar werkervaring op één of meer van de volgende rechtsgebieden: (Internationaal) Contractenrecht, Vennootschapsrecht, IT-recht, Arbeidsrecht, Bankrecht, Effectenrecht, Bouw- en Vastgoedrecht, Energierecht en Toezichtwetgeving. Voor de invulling van tijdelijke posities werken wij zowel met 'eigen' Interim Legal Counsels alsmede met Interim Juristen (Freelance Juristen).

advocaat zoekt

- A. een juridische baan in het bedrijfsleven
- B. meer balans in het leven
- C. een nieuwe uitdaging
- D. variatie in de loopbaan
- E. een vaste baan met verschillende werkplekken

Ben jij advocaat met minimaal 3 jaar werkervaring en herken je je in één of meerdere antwoorden? In een oriënterend gesprek vertellen we je met plezier meer over de verschillende mogelijkheden in het bedrijfsleven en de advocatuur. We bemiddelen je graag voor een vaste functie bij onze opdrachtgevers. Daarnaast is het mogelijk om bij NIG Ondernemingsrecht in dienst te treden als Interim Legal Counsel en vervul je tijdelijke opdrachten bij verschillende opdrachtgevers. Kijk voor meer informatie op www.nigondernemingsrecht.nl. Voor het maken van een afspraak neem je contact op met **mr. Diederik Gelauff**, **mr. Charlotte Kruls** via **035-625 05 05** of stuur een e-mail naar jurist@nig.nl.

NIG

Ondernemingsrecht

tijdelijke en vaste juridische posities

NIG Ondernemingsrecht is onderdeel van NIG Holding. Een organisatie bestaande uit een tiental gespecialiseerde divisies waaronder NIG Bestuursrecht en NIG Compliance. Iedere divisie is gericht op het bemiddelen van specialisten binnen haar eigen branche en vakdiscipline.

Spigthoff is een niche kantoor op het gebied van corporate litigation, financieel recht en belastingrecht. Het accent ligt op (potentiële) conflict- en noodsituaties en op snelle, creatieve oplossingen met de inzet van maximale juridische leverage. Het devies is dan ook: liever een kort geding dan lang gedoe.

Procestijger

die het lef heeft om de uitdagende praktijk van Jerry Hoff te komen versterken.

HET PROFIEL:

- 3 à 4 jaar ervaring in de procespraktijk
- aantoonbare all round interesse
- gericht op het leveren van vakinhoudelijke topkwaliteit
- winnaarsmentaliteit, intelligent, gedreven en humor

DE PROPOSITIE:

- een kantoor met een uitstekende kwaliteit en uitstraling
- een boeiende procespraktijk zonder kans op verveling
- een enthousiast team met bezielende leiding
- prima honorering en perspectief

Geïnteresseerden kunnen contact opnemen via eliane.koelmans@spigthoff.com

SPIGTHOFF

Niets menselijks is ons vreemd...

Wij geloven niet dat een advocaat in hart en nieren zomaar de 'advocaat-knop' uit kan zetten, als hij thuis komt. Net zo min geloven wij dat het leven alleen maar draait om advocaat zijn. Wij geloven in de combinatie. Dat mensen met passie iets willen maken van hun vak én van hun leven. Dat maakt Dommerholt Advocaten een bijzonder, eigen kantoor. Dat is leuk voor onze mensen, maar net zo belangrijk: het werkt ook voor onze cliënten.

Onze mensen bieden een ander, eigen perspectief op de zaak. We staan eerst boven de vraag en gaan aansluitend pas de diepte in. Dat maakt ons goede gespreks- en sparringpartners voor onze cliënten. En dus betere advocaten.

Momenteel zijn we op zoek naar nog meer betere advocaten:

- **Advocaat-stagiaire ondernemingsrecht, Heerenveen**
- **Senior medewerker ondernemingsrecht, Apeldoorn**
- **Stagiaire ondernemingsrecht/faillissementsrecht, Apeldoorn**
- **Advocaat-medewerker ondernemingsrecht, Zwolle**

Open sollicitaties zijn ook altijd welkom.

Ben jij iemand of ken jij iemand die we in dit kader zeker moeten spreken? Stuur dan je argumentatie + CV naar: info@werkenbijdommerholt.nl

Bij Dommerholt Advocaten werken ruim 110 medewerkers - waarvan meer dan 45 advocaten, verdeeld over de vestigingen Zwolle, Apeldoorn en Heerenveen. Wil je meer informatie over Dommerholt? Kijk op www.dommerholt.nl voor uitgebreide kantoorinformatie. Kijk voor meer informatie over de functies op www.werkenbijdommerholt.nl